AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANABİLİM DALI

TÜRK HALK MÜZİĞİNDE ÇOCUK GELİN FİGÜRÜ

SENA DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN Prof. Dr. SİBEL PAŞAOĞLU YÖNDEM

ANTALYA, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

MÜZİK ANABİLİM DALI

TÜRK HALK MÜZİĞİNDE ÇOCUK GELİN FİGÜRÜ

SENA DEMİRCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN Prof. Dr. SİBEL PAŞAOĞLU YÖNDEM

ANTALYA, 2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Sena DEMİRCİ tarafından hazırlanan "Türk Halk Müziğinde Çocuk Gelin Figürü" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Müzik Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliği ile kabul edilmiştir. 29/05/2023

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Eren GÜLLÜ	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Günsu YILMA ŞAKALAR	

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Mustafa Fadıl SÖZEN

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalışması süresince, konunun belirlenmesinde ve şekillenmesinde başından sonuna kadar beni cesaretlendiren, yönlendiren ve desteğini esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Sibel Paşaoğlu Yöndem'e, süreç içerisinde yardımları ile beni destekleyen sayın Doç. Dr. Hazan Kurtaslan Yıldırım ve Arş. Gör. Begüm Fulya Adızel Alabaş'a, kıymetli bilgi ve görüşleriyle çalışmaya katkılarını sunan sayın Prof. Dr. Eren Güllü ve Doç. Dr. Günsu Yılma Şakalar'a, çalışmanın ilk gününden son gününe kadar yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena DEMİRCİ
	Numarası	202053001002
	Anabilim Dalı	Müzik
	Danışmanı	Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM
	Tezin Adı	Türk Halk Müziğinde Çocuk Gelin Figürü

ÖZ

Erken evlilikler bağlamında çocuk gelin, geçmişten günümüze süregelen toplumsal problemlerdendir. Çocuk gelin; henüz evlenmek için gerekli yetileri göstermeyen/gösteremeyen ve gözlemlendiği toplumun kanunlarına göre yaşça çocuk olarak nitelendirilen kızların çeşitli sebepler sonucu evlendirilmesi durumunun sonucudur. Örneklerinin Türkiye ile sınırlı kalmaması, dolayısıyla tüm dünyada gözlemlenebilmesi bakımından global bir problem halini almaktadır. Çocuk evlilikleri, çeşitli sebeplerden gerçekleştirilmektedir. Kız çocuklarının erken yaşta evliliklerin başlıca sebeplerinden arasında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rolleri bulunmaktadır. Kadının ataerkil toplum düzeninde rolleri hane içiyle sınırlandırılmış; doğurganlık özelliği sebebiyle anne olma, eş olma, ev hanımı olma rolleri kadına atfedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin ataerkil toplum düzeninde erken evlilikler gerçekleştirilirken kadının rolleri ön planda tutulmakta, yaşın hükmü ortadan kalkmaktadır. Kız çocukları yaşları gözetilmeksizin toplumsal cinsiyet rolleri başta olmak üzere, ekonomik durum ve eğitim seviyesi sonucu evlendirilmektedirler.

Toplumun kültürel kaynaklarından biri olan müzik, meydana geldiği bağlamın fikirlerini, inançlarını, değerlerini içinde barındırmaktadır. Müzik, ait olduğu ortam çerçevesinde değerlendirildiğinde, ortamın kültürel özelliklerini yansıtması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırma, çocuk gelin problemini TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türküler üzerinden ele almaktadır. Araştırma, söylem analizi modeli ışığında gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında alanyazın tarama ve doküman incelemesi yöntemleri çerçevesinde TRT Türk Halk Müziği repertuvar türküleri içinden çocuk gelin figürü taşıyan türküler ve türkülerin hikayeleri elde edilmiştir. Türkülerin, çocuk gelin figürünü nasıl işledikleri ve müzikal özellikleri (makam-usul) içerik analizi ile tespit edilmiş, işledikleri sözel içerikler doğrultusunda tema analizi yöntemi kullanılarak kategorize edilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kadın ağzı ve erkek ağzı türkülerde çocuk gelin figürünün işleniş benzerlik ve farklılıklarının yorumlamasına yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk Evlilikleri, Çocuk Gelin, Toplumsal Cinsiyet, Rol, Türk Halk Müziği, Kadın Ağzı Türküler, Erkek Ağzı Türküler.

T.R.

AKDENIZ UNIVERSITY

INSTITUTE FINE ARTS

Student's	Name Surname	Sena DEMİRCİ
	Number	202053001002
	Department	Music
	Supervisor	Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM
	Thesis Title	The "Child Bride" Image in Turkish Folk Music

ABSTRACT

In the context of early marriages, child bride is one of the social problems that continue from the past to the present. Child bride is the result of the marriage of girls who do not/cannot show the necessary skills to get married yet and who are considered as children according to the laws of the society in which they are observed, as a result of various reasons. Its examples are not limited to Turkey, so it becomes a global problem in terms of being observed all over the world. Child marriages happen for a variety of reasons. Gender and gender roles are among the main causes of early marriage of girls. The roles of women in the patriarchal social order are limited to the household; due to their fertility characteristics, the roles of being a mother, being a wife, being a housewife are attributed to the woman. In this context, while early marriages are carried out in Turkey's patriarchal society, the roles of women are kept in the forefront and the rule of age is abolished. Girls are married regardless of their age as a result of gender roles, economic status and education level.

Music, which is one of the cultural sources of society, contains the ideas, beliefs and values of the context in which it occurs. When music is evaluated within the

context of the environment to which it belongs, it is important in terms of reflecting the cultural characteristics of the environment. In this context, the research addresses the problem of child bride through the songs obtained from TRT Turkish Folk Music repertoire. The research was carried out in the light of the discourse analysis model. In the collection of data, within the framework of literature scanning and document analysis methods, folk songs and stories of folk songs with child bride figures were obtained from TRT Turkish Folk Music repertoire. How the folk songs process the child bride figure and their musical characteristics (tone-rhythms) were determined by content analysis, categorized using the method of theme analysis in accordance with the verbal content they process and with the descriptive analysis method, the interpretation of the similarities and differences in the processing of the child bride figure in women's and men's songs is included through gender roles.

Keywords: Child Marriages, Child Bride, Gender, Roles, Turkish Folk Music, Women's Songs, Men's Songs.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

KABUL VE ONAY SAYFASI ..... **i**

TEŞEKKÜR ..... **ii**

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **v**

İÇİNDEKİLER DİZİNİ ..... **vii**

KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xi**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **xii**

TANIMLAR DİZİNİ ..... **xiii**

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ **1**

1.1.Araştırmanın Konusu 1

1.2.Problem Cümlesi 2

1.3.Alt Problemler 2

1.4.Araştırmanın Amacı 3

1.5.Araştırmanın Önemi 3

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları 3

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE **4**

2.1.Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı 4

2.2.Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Rol ve Statü 6

2.2.1Ataerki 13

2.2.1.1.Ataerkil Toplum Yapısında Kadın ve Erkek Rolleri 15

2.3.Erken ve Zorla Evlilik Çerçevesinde Çocuk Gelin 17

2.3.1.Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Gelin 24

2.3.2.Feminist Teori Bağlamında Çocuk Gelin 27

2.4.Halk Müziği 30

2.4.1.Türkiye'de Halk Müziği 33

2.4.2.Kadın Ağzı ve Erkek Ağzı Türküler 35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM 37

3.1.Araştırmanın Modeli 37

3.2.Verilerin Toplanması 37

3.3.Verilerin Analizi 38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR 41

4.1.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türküler 41

4.2.Toplumsal Cinsiyet ve Roller Bağlamında TRT THM Repertuvar Türkülerinde Çocuk Gelin Figürü 61

4.2.1.Erkek Ağzı Türkülerde Yaş Faktörü 61

4.2.2.Kadın Ağzı Türkülerde Yaş Faktörü 64

4.2.3.Erkek Ağzı Türkülerde Küçük Sözcüğü 65

4.2.4.Kadın Ağzı Türkülerde Küçük Sözcüğü 66

4.2.5.Erkek Ağzı Türkülerde Körpe Sözcüğü 67

4.2.6.Erkek Ağzı Türkülerde Ufak Sözcüğü 67

4.2.7.Erkek Ağzı Türkülerde Bala Sözcüğü 68

4.2.8.Erkek Ağzı Türkülerde Daylak Sözcüğü 68

4.2.9.Erkek Ağzı Türkülerde Ferik Sözcüğü 69

4.3.TRT THM Repertuvarı Kadın Ağzı ve Erkek Ağzı Türkülerde Çocuk Gelin Figürü 70

4.3.1.Erkek Ağzı Türkülerde "Yaş" 70

4.3.2.Elinde Çıngıl Orak Türküsünde "Yaş" 79

4.3.3.Kadın Ağzı Türkülerde "Yaş" 79

4.3.4.Erkek Ağzı Türkülerde "Küçük" 80

4.3.5.Kadın Ağzı Türkülerde "Küçük" 90

4.3.6.Erkek Ağzı Türkülerde "Körpe" 90

4.3.7.Erkek Ağzı Türkülerde "Ufak" 91

4.3.8.Erkek Ağzı Türkülerde "Bala" 91

4.3.9.Erkek Ağzı Türkülerde "Daylak" 92

4.3.10.Erkek Ağzı Türkülerde "Ferik" 92

4.3.11.Toplumsal Cinsiyet ve Roller Bağlamında TRT THM Repertuvar Türkülerinde Benzerlik ve Farklılıklar 94

4.4.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türkülerin Hikayeleri 96

4.4.1.Bağa Girdim Bağ Budanmış 97

4.4.2.Bir Güzel Ki On Yaşına Girince 97

4.4.3.Celal Bacada Yatıyor 97

4.4.4.Mardin Kapı Şen Olur 98

4.4.5.Mavi Kırep Başında 99

4.5.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türkülerin Makam ve Usul Özellikleri 99

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ 108

KAYNAKÇA 112

EKLER

EK-1: ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ 126

EK-2: ETİK BEYANI 127

EK-3: TEZ ORJİNALLİK RAPORU 128

EK-4: Master's/Proficiency in Art/PhD 129

EK-5: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI .. 130

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
Akt	Aktaran
ASEGEM	Acıbadem Üniversitesi Sürekli Eğitim ve Gelişim Merkezi
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BMGK	Birleşmiş Milletler Genel Kurulu
Bşk.	Başkanlığı
Md.	Müdürlüğü
No.	Numara
TDK	Türk Dil Kurumu
THM	Türk Halk Müziği
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

TABLOLAR DİZİNİ

Sıra	Başlık	Sayfa
Tablo 1.	TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen türküler.	41
Tablo 2.	TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen ve çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türkülerin müzikal özellikleri.	99

TANIMLAR DİZİNİ

Bala	Yavru, çocuk.
Daylak	Dişi deve/dişi deve yavrusu, çıplak.
Ferik	Kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç ve bir tür gevrek elma, ferik elması.
Körpe	Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş (bitki), çok genç (kimse), yavruluktan henüz çıkmış (hayvan) ve henüz bozulmamış, yıpranmamış.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Araştırmanın Konusu

Çocuk gelin olgusu, geçmişten günümüze değin gözlemlenen global bir sorundur. Kız çocuklarının, henüz "yetişkin" sayılacak yasal yaş sınırına erişmeden çeşitli nedenler doğrultusunda evlenmesi/evlendirilmesi Türkiye'de de sıklıkla rastlanılan bir problemdir. Erken yaşta evlilik, özellikle toplumsal cinsiyet ve rollerin gölgesinde gerçekleşmektedir. Bu çerçevede çocuk gelin problemine toplumun kültür ögelerinden biri olan müzikte yer verilmektedir. Müzik, ortaya çıktığı bağlamın özelliklerini, normlarını ve değerlerini bünyesinde taşıyan; toplumun önemli kültür ögelerindendir. Müziğin içeriği, oluşturulduğu toplum, çevre ve/veya grup hakkında bilgiler, fikirler barındırmaktadır. Bu sebeple, Türkiye'de karşılaşılan çocuk gelin problemi; Türk Halk Müziği'nde çeşitli sözel materyaller ile yer almakta, erkek ağzı ve kadın ağzı türkülerde ise farklılık göstermektedir.

Çocuk gelin probleminin başlıca nedenleri arasında kadının toplumsal cinsiyet bağlamında rolleri gözlemlenmektedir. Cinsiyet, bireyin biyolojik özelliklerini betimlerken, toplumsal cinsiyet; bireyin cinsiyeti gözetilerek toplum içerisinde takınacağı davranışlar bütününü açıklamaktadır. Birey, toplumsal cinsiyet üzerinden gerçekleştirdiği her davranışı ile rolünü yerine getirmektedir. Rollerin yerine getirilmesi ve şekillendirilmesinde bireyin toplumsal statüsü ön plana çıkmaktadır. Ataerkil (erkek egemen) toplum düzeninde kadının rolleri, doğurganlık özelliği gözetilerek atfedilir. Kadının doğurganlığı; onu narin ve zayıf kılmaktadır.

Erkek ise, ataerkil toplum düzeninde güçlü ve savaşçıdır. Kadının doğurgan olması, bir başka deyişle annelik özelliği sonucunda toplum kadını ev içi özel alanlarla bağdaştırmaktadır. Kadın evlenmeli, ev hanımı olmalı, anne olmalı ve eşinin, evinin, çocuğunun sorumluluklarını karşılamalıdır. Feminist hareket, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmak istemeyesiyle başlayan, ataerkil düzene bir başkaldırı hareketidir. Hak eşitliği süregelen zamanda çeşitlenmiştir fakat feminizim, eşitsizliğin

gözetildiği her alanda eşitliği hedeflemektedir. Bu bağlamda feminizm Dünya'da süregelen çocuk gelin problemiyle de bağlantılıdır.

Çocuk gelin problemi ataerkil toplumlarda kız çocuğunun çoğunlukla çocuk sahibi olabilecek yaşa gelmesiyle ailesi tarafından *evlendirilmesi* sonucu doğmaktadır. Çocuk sahibi olamayacak yaşta kız çocuklarının evlendirilmesi ise genellikle ailenin *ekonomik zorluk* yaşadığı gerekçesiyle ilişkilendirilerek *başlık parası* olgusunu meydana getirmektedir. Türkiye'de çocuk gelin problemiyle çoğunlukla Doğu illerinde karşılaşılmaktadır. Ek olarak Doğu illerinde erken evliliklerin akraba evliliği biçiminde de gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir.

Araştırma, bu bilgiler ışığında, Türkiye'de karşılaşılan çocuk gelin problemini TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türküler bağlamında değerlendirmektedir. Türkülerin içeriği, çocuk gelin figürüne uygunluğu bakımından incelenmiş, çocuk gelin figürünün yer aldığı tespit edilen türküler ayrıştırılarak yorumlanmış, türkülerin hikayelerine ve müzikal (makam-usul) özelliklerine yer verilmiştir.

1.2.Problem Cümlesi

Türk Halk Müziğinde çocuk gelin figürü nasıl işlenmektedir?

1.3.Alt Problemler

1.3.1.TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türküler hangileridir?

1.3.2.TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürü toplumsal cinsiyet ve roller bağlamında kadın ağzı ve erkek ağzı türkülerde nasıl işlenmektedir?

1.3.3.TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan kadın ağzı ve erkek ağzı türkülerde toplumsal cinsiyet ve roller bağlamında çocuk gelin figürünün işleniş benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

1.3.4.TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türkülerin hikayeleri nelerdir?

1.3.5.TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türkülerin makam ve usul özellikleri nasıldır?

1.4.Araştırmanın Amacı

Çocuk gelin olgusu, dünyada ve Türkiye'de süregelen toplumsal bir problemdir. Türkiye'de henüz 18 yaşını doldurmamış her birey yasal sınırlar çerçevesinde *çocuk* olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet ve kadın konulu çalışmalar, çocuk evliliklerini de kapsamakta, toplumda çokça gerçekleştirilen çocuk evliliklerinin bir problem olduğunu vurgulamaktadır.

Bu bağlamda araştırmada, TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen kadın ağzı ve erkek ağzı türkülerde çocuk gelin figürünün nasıl işlenildiğine bakarak cinsiyet ve roller ışığında değerlendirmek, benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarmak, elde edilen türkülerin hikayelerini ve müzikal yapılarını tespit etmenin yanı sıra, müzik ve kadın bağlamında Türkiye'de süregelen önemli bir toplumsal ve kültürel probleme dikkat çekmek ve yeniden değerlendirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır.

1.5.Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan kadın ve erkek ağzı türkülere konu edilmiş çocuk gelin figürünün cinsiyet ve roller üzerinden benzerlik ve farklılıklarını ortaya koyması, belirlenen türkülerin hikayeleri ve müzikal yapılarını da ele alarak literatürde bulunan Türk Halk Müziği türkü çalışmalarına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Ek olarak bu araştırmanın önemi, sosyoloji ve etnomüzikoloji disiplinlerini bir arada barındırmasının yanı sıra; toplumsal cinsiyet, kadın ve Türk Halk Müziği konulu çalışmaları bir araya getirerek çocuk gelin figürünün öne çıkarılmasıyla literatüre yeni ve çağdaş bir perspektif kazandırmasıdır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan ve ulaşılabilen tüm türkü arşivi ile içerisinde çocuk gelin figürüne değinildiği tespit edilen türkülerin toplumsal cinsiyet ve roller üzerinden değerlendirilmesi, bu araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı, birbiri ile anlam bütünlüğü içinde var olan kavramlardır. Ayrı ayrı ele alındığında cinsiyet *(sex)* kavramı, kadın ve erkek arasındaki biyolojik benzerlik ve farklılıkları vurgularken toplumsal cinsiyet *(gender)* kavramı, biyolojik cinsiyete atıfta bulunarak, kadın ve erkek arasındaki toplumsal benzerlik ve farklılıkları vurgulamaktadır.

> "Cinsiyet, anatominin kaderi/yazgısı olduğu düşüncesinden hareketle biyolojik indirgemeciliği ifade etmekte, toplumsal cinsiyet ise biyolojik farklılığın toplumda yaratmış olduğu algı üzerinden gidilerek kadın ve erkek cinsinin yarattığı çatışmanın ilişkiselliğine odaklanmaktadır" (Baran, 2012, s.411 Aktaran: Akkaş, 2019, s.99).

Cinsiyet temelinde kadın ve erkek olarak ikiye ayrılan bireyler toplumsallaşma süreci içerisinde de kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmaktadır. Toplumsal cinsiyet, toplumsallaşma sürecinde kadının ve erkeğin biyolojik cinsiyet özelliklerini göz önünde bulundurarak şekillenmektedir. Çapçıoğlu ve Çetin (2020, s.7)'e göre; bireylerin doğduğu andan itibaren var olan biyolojik cinsiyetlerine toplumun atfettiği anlamlar ve beklentiler toplumsal cinsiyet kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramına tarihsel süreç içerisinde birçok farklı yaklaşım getirilmiş ve bugün toplumsal cinsiyet kavramının ele aldığı sistematik düşünceyle ilgili net bir yaklaşıma ulaşılamamıştır. Toplumsal cinsiyetin oluşum sürecine, kavramın inşasında etken gösterilen olgulara ve temelinde neyi savunduğuna dair görüşlerde ayrıma gidilmektedir. Buna göre Çapcıoğlu ve Çetin (2020, s.12), toplumsal cinsiyetin inşa süreci hakkında biyolojik cinsiyetin toplumsal cinsiyeti oluşturduğu, sosyal çevrenin toplumsal cinsiyeti oluşturduğu ve her iki düşüncenin de bir arada olduğu karma düşüncenin toplumsal cinsiyeti oluşturduğuna dair üç farklı görüş olduğunu ileri sürmektedir.

Bireye toplum tarafından yüklenen ve yerine getirmesi beklenilen davranışlar, hemen hemen ilk toplumsallaşma süreci ışığında şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Demiral (2017, s.21), tarihsel süreçte toplumsal cinsiyet inşasının mağara resimlerine kadar sürdürülebilir olduğuna ve bu resimlerde eril figürlerin ön planda oluşuna değinmektedir. Toplumsallaşma sürecinin beraberinde getirdiği ve süreç ile paralel olarak seyreden iş bölümü olgusu, toplum içerisinde kadın ve erkeğin üstlendiği görevler ve yetkiler sonucunda toplumsal cinsiyetin gündelik yaşamda sürekliliğine yol açmıştır. Vatandaş (2011, s.35)'a göre, çoğu sosyal bilimcinin kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet atıflarının iş bölümü sürecinde başladığını, erkeklerin iş bölümü sürecinde ev dışındaki görevleri üstlendiğini ve kadınların da hane içi görevleri üstendiğini vurgulamaktadır.

Toplumsal cinsiyetin gündelik yaşamda sürekliliği, ilk toplumsallaşma süreçleriyle gelişim göstermiştir. Kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklılık, özellikle 1960'larda başlayan feminist hareket ile ön plana atılmıştır. Akkaş (2019, s.101)'a göre, 1960 ve 1970 yıllarında başlayan feminist hareketle birlikte toplumsal cinsiyet kavramı öne çıkmaya başlamıştır. Feminist hareketle birlikte öne çıkan toplumsal cinsiyet, yine aynı yıllarda bir kavram olarak literatürde kullanılmaya başlanmıştır. Baran (2012, s.410, Akt. Çapcıoğlu ve Çetin, 2020, s.10), toplumsal cinsiyet kavramının ilk olarak 1968 yılında Robert Stoller tarafından yayımlanan *Sex and Gender* adlı kitapta kullanıldığına değinmekte, Özmete ve Yanardağ (2016, s.92) ise, 1972 yılında Ann Oakley'in *Sex, Gender, Society* adlı kitabında kullanıldığını ve literatüre kazandırıldığını vurgulamaktadır (Akt. Çapcıoğlu ve Çetin, 2020, s.10).

Toplumsal cinsiyet kavramı, aynı zamanda toplumun bireyleri kategorize etmek için kullandığı bir kavram halini almıştır. Toplumsal cinsiyet kavramı temelinde bireylerden toplumsallaşma süreciyle birlikte kadın ve erkek olarak yerine getirmesini gözlediği davranışlar ve beklentiler bütününü açıklamaktadır. Toplum tarafından bireye yüklenen davranış ve beklentilerin, birey tarafında sergilenmesi ya da sergilenmemesi, bireyin sınıflandırılmasına yol açmaktadır.

> "Bireyler toplumsallaşma sürecinde toplumsal cinsiyet özellikleri ve niteliklerini içselleştirerek bir benlik duygusu yaratırlar. Toplumsallaşma ile insanlar toplumun kendilerinden kadın ya da erkek olarak ne beklediğini

> öğrenirler. Bu beklentiler tam olarak karşılanamasalar bile, insanlar herhangi bir düzeyde bu beklentilerden sorumlu tutulacaklarını öğrenirler. Başka bir ifadeyle bireyler bu beklentileri karşılama düzeylerine göre uygun bir biçimde 'erkeksi' ya da 'kadınsı' olduklarına dair toplum tarafından değerlendirilirler" (Wharton, 2008, s.31 Akt. Topuz ve Erkanlı, 2016, s.305).

2.2.Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Rol ve Statü

Rol kavramı TDK tarafından "Bir kişiliği canlandıran oyuncunun söylemesi ve yapması gereken hareketlerin genel adı, bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görev ve gerçek olmayan davranış, gösteriş" olarak tanımlanmaktadır (Rol, t.y.). Toplumsal cinsiyet bağlamında ele alındığında kavram, toplumsallaşma süreci içerisinde öğretilen tüm davranış kalıplarına ve cinsiyet sınıflandırmalarına bireyin dahil olması durumunu açıklamaktadır. Toplumun sahip olduğu sosyo-kültürel yapı içerisinde öğrenilen davranış ve rollere bireyin uyması beklenmektedir. Toplumsal roller; bireyin biyolojik cinsiyeti üzerinden kurulmakta ve bireyin kadın/erkek olarak toplum içerisinde nasıl davranması gerektiğini belirlemektedir. Bu bağlamda, rol kavramı bireyin toplum içerisinde üstlendiği davranışları ve bu davranışların gerçekleştirilmesini ele almaktadır.

Rol kavramının literatüre girişi toplumsal cinsiyet kavramından bağımsız gerçekleşmiştir. Vatandaş (2011, s.33)'a göre, rol kavramının literatüre girişi 1934 tarihinde G. H. Mead'in *Mind, Self and Society* ismiyle yayınladığı kitabına dayanmaktadır. Mead, kitabında rol kavramını kullanırken "bireyin toplum içinde edindiği olguların temeli" düşüncesini vurgulamaktadır. G. H. Mead'in ardından 1936 tarihinde Ralph Linton'ın, *The Study on Man: An Introduction* adlı kitabında rol kavramını kullanması, kavramın sosyoloji alanında yaygınlaşmasına yol açmıştır. Rol kavramının toplumsal cinsiyet bağlamında açıklanan anlamıyla kullanılmaya başlanması ise Hoogland (2008)'e göre ilk olarak psikolog John Money tarafından 1955 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Money, rol kavramını kullanırken bireyin biyolojik cinsiyeti çerçevesinde kalmadan, toplumsallaşma sürecinde kadın ya da erkek olarak var olduğu sınıf özelinde takındığı hal ve durumları açıklamayı hedeflemiştir (Akt. Haymana ve Kolburan, 2019, s.31).

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumun bireyden yerine getirmesini istediği davranışlar ve beklentiler bütünüdür. Bu bağlamda rol kavramı; bireyin, toplumun ondan istediği davranışlar ve beklentileri karşılaması, yerine getirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle, bireylerin toplumun gözettiği davranışları sergilemeye başlaması, toplumun ona biçtiği rolü oynamasına eşdeğerdir.

> "Kadınların ve erkeklerin, toplumun yazdığı 'senaryo'ya bağlı kalarak rollerini 'oynamaları' beklenir. Toplumsal cinsiyet rolleri terimi, cinsiyet kalıp yargılarını ya da toplumun belirlediği cinsiyet farklılıklarını yansıtmak üzere kullanılır. Daha özelde, bu terim, geleneksel olarak kadınla ve erkekle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri ifade eder" (Dökmen, 2015, s.29).

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşması ve şekillenmesi birtakım kuramlara dayanmaktadır. Rollerin şekillenmesinde etken kuramlar Erdem (2019) tarafından biyolojik kuram, psikanalitik kuram, sosyal öğrenme kuramı ve toplumsal cinsiyet şema kuramı olarak sıralanmaktadır. Vargel Pehlivan (2016) ise bu kuramlar arasına bilişsel gelişim kuramını yerleştirmektedir. Dökmen (2015), tüm bu kuramlara ek olarak sosyobiyolojik kuram, sosyal bilişsel kuram, toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramı, sosyal rol kuramı, benlik sunuşu kuramı ve çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramından bahsetmektedir. Bu bağlamda rol kavramının oluşumuna ve şekillenmesine etki eden kuramları biyolojik kuram, psikanalitik kuram, bilişsel kuram, sosyal öğrenme kuramı, toplumsal cinsiyet şema kuramı, sosyobiyolojik kuram, sosyal bilişsel kuram, toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramı, sosyal rol kuramı, benlik sunuşu kuramı ve çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramı olarak sıralamak mümkündür.

Biyolojik kuram, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunda cinsiyetin *(sex)* etken olduğunu savunan yaklaşımdır. Keskin ve Ulusan (2016, s.51), rollerin oluşumuna dair kuramlar arasında en eski kuramlardan biri olduğuna değindiği biyolojik kuramın başlıca savunucularını Noam Chomsky ve Jean Piaget olarak aktarmaktadır. Erdem (2019, s.20)'e göre biyolojik kuram, kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerinin çerçevesiyle sınırlı kaldıklarına, bu sebeple eşitsizliğin olağan olduğuna değinmektedir. Bu bilgiler ışığında biyolojik kuram, kadın ve erkek arasındaki toplumsal eşitsizliğin cinsiyet temelli olduğunu ve biyolojik farklılıkların cinsiyetlere

birer sınır getirdiğini, bu sınırın doğuştan gelmesi sebebiyle aşılamayacak bir olgu olduğunu kabul etmektedir.

Psikanalitik kuram, Dökmen (2015, s.42)'e göre Freud'un görüşleriyle şekillenen ve toplumsal cinsiyet olgusunun gelişmesinde ilk kuramsal açıklama olarak kabul edilen yaklaşımdır. Freud psikanalitik kuramda cinsel bir enerji olarak tanımlanan libidodan söz ederek, bu cinsel enerjinin toplumsal cinsiyet rollerinde belirlenmesinde ilk etken olduğunu savunmaktadır. Ek olarak Frued libido tanımlamasını erkek cinsel organı üzerinden yapmaktadır. Çıtlak (2008, s.12, Akt. Vargel Pehlivan, 2016, s.16-17)'a göre psikanalitik kuram çerçevesinde, toplumsal cinsiyet rolleri erken çocukluk dönemlerinde öğrenilmektedir. Çocuk, kendi cinsiyetine göre anne ya da babası ile kendini özdeşleştirir ve babasından "nasıl erkek olunacağını" annesinden ise "nasıl kadın olunacağını" öğrenir. Ayrıca psikanalitik kuram, bireylerin cinsiyetleri çerçevesinde rolleri kabul etmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet rollerinin erken çocukluk döneminde öğrenildiğini ve çocuğun bu rolleri öğrenmede anne ve babasını örnek aldığını vurgulamaktadır. Psikanalitik kuram çerçevesinde birey kendi cinsiyetinden bağımsız rol seçmemeli, cinsiyet özelliklerine uygun toplumsal rolü seçmelidir.

Bilişsel gelişim kuramı Çıtlak (2008, s.14, Akt. Vargel Pehlivan, 2016, s.13)'a göre, bireyin çocukluk döneminde öncelikle kadın ve erkek olarak insanların sınıflandırıldığını, kendilerinin hangi sınıfta olduğunu çözümledikleri ve kadın/erkek sınıflandırılmasının davranışsal farklılıklarını öğrendiklerini savunan bir kuramdır. Dökmen (2015, s.64), bilişsel gelişim kuramının toplumsal cinsiyet yönüyle ele alınışını Kohlberg'e dayandırmaktadır. Onur (2017, s.52, Akt. Kocadaş, 2020, s.57)'a göre bilişsel gelişim kuramın öncü isimlerinden biri Jean Piaget'tir. Bu bağlamda bilişsel gelişim kuramına, çocukluk döneminde öncelikle çevreden kadın ve erkek sınıflandırılmasının farkına varılmasıyla, çocuğun kendini bu sınıflandırmaya dahil etmek istemesi sonucunda toplumsal cinsiyet rollerine bürünmesi ve rol kalıplarını kabul etmesi düşüncesinin hakim olduğu gözlemlenmektedir.

Sosyal öğrenme kuramı, Dökmen (2015, s.59)'a göre Bandura tarafından ortaya çıkarılmıştır. Kuram, Özgür (2010, Akt. Erdem, 2019, s.21)'e göre çocukların

ebeveyn, akraba ve çevrelerindeki bireylerin davranışlarını gözlemleyerek toplumsal cinsiyet kalıplarını öğrenmesi ve toplumsal cinsiyet rolüne uygun davranışın yetişkinler tarafından pekiştirilip, uygun olmayan davranışın cezalandırılması sistemini savunmaktadır. Bu bilgiler ışığında sosyal öğrenme kuramı temelinde gözlemi barındırmaktadır. Çevresini gözlemleyerek kalıpları öğrenen çocuğun, cinsiyeti dışında bir rolü benimsemesi durumunda çocuk cezalandırılarak rolden uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. Cinsiyeti dahilinde rolü benimsemesi durumda ise pekiştirilerek bu rolün kalıcılığı sağlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet şema kuramı Kocadaş (2020, s.60)'a göre, Sandra Ruth Lipsitz Bem tarafından bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin davranış ve tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Dökmen (2015, s.68)'e göre toplumsal cinsiyet şema kuramı, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Kuramın bilişsel gelişim kuramıyla ortak yönü, çocukluk döneminde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıpların ve sınıflandırılmaların öğrenilmesi ve ayrıştırılmasıdır. Sosyal öğrenme kuramıyla ortak yönü ise, toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi düşüncesine bağlı olarak, öğrenme sürecindeki değişikliklerin, öğrenilecek role etki edeceğini savunmasıdır. Özbay ve ark. (2011, Akt. Erdem, 2019, s.21)'na göre toplumsal cinsiyet şema kuramı dört farklı cinsiyet rolü olduğunu belirtmektedir. Bu cinsiyet rolleri maskülen, feminen, androjen ve ayrışmamış olarak sıralanmaktadır. Demirtaş (2012, Akt. Erdem, 2019, s.21)'a göre, erkeksi özellikleri kadınsı özelliklerine baskın gelen birey maskülen; kadınsı özellikleri erkeksi özelliklerine baskın gelen birey feminen; erkeksi ve kadınsı özellikler bireyde eşit seyrediyorsa androjen; kadınsı ve erkeksi özellikler göstermiyorsa ya da bir özellik diğerine baskın gelemeyecek biçimde seyrediyorsa ayrışmamış birey olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet şema kuramı, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının ortak noktasında buluşarak toplumsal cinsiyet rollerini dört ana başlık altında toplayan, bireylerin sergiledikleri davranışların ölçeklendirilmesi ve hangi role uygun olduğuna karar verilmesi gerektiğini savunan bir yaklaşım sergilemektedir.

Sosyobiyolojik kuram, Dökmen (2015, s. 52)'e göre biyolojik kuram içinde de barınmakta ve 1970'lerde gelişim göstermektedir. Ek olarak Wilson (1975),

sosyobiyolojik kuramın hedefinin, insanlar dahil tüm canlı sisteminde biyolojik özelliklerin sosyolojik alanlarda etkisini açıklamak olduğunu belirtmektedir (Akt. Dökmen, 2015, s.52). Dökmen (2015, s.54)'e göre sosyobiyolojik kuram, erkek rolünün kadın rolünden üstün olarak görülmesini, erkek cinsiyetinde spermin çokluğu, kadın cinsiyetinde ise yumurtanın azlığına, kadının yumurtalıklarının erkek tarafından döllenebilir olduğuna fakat erkeğin spermlerinin birçok kadının yumurtalarını dölleyebileceğine ve bu bağlamda erkek rolünün ve kadın rolünün şekillenmesinde etken faktör olduğuna değinmektedir. Bu bilgiler ışığında sosyobiyolojik kuramın biyolojik kuram temel alınarak oluşturulduğunu, sadece bireyler için değil doğada da bahsi geçen rollerin geçerli olduğunu, kadın *(dişi)* ve erkek *(eril)* rollerinin yumurta ve sperme, başka bir deyişle, biyolojik özelliklere bağlı olması gerektiğini savunan bir yaklaşım olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal bilişsel kuram Dökmen (2015, s.63) tarafından, Bussey ve Bandura'nın geliştirdiği ve toplumsal cinsiyet bağlamında rollerin açıklanmasında üçlü karşılıklı nedenselliğin kullanıldığı bir kuram olarak açıklanmaktadır. Bu kurama göre üçlü karşılıklı nedensellik kişisel faktörleri, davranış örüntülerini ve çevresel olaylı kapsamaktadır. Kişisel faktörler; bilişsel, biyolojik ve duygusal olguları, davranış örüntüleri; cinsiyet ile ilişkili olgu ve durumları, çevresel faktörler ise; sosyalleşme yolu ile edinilen duygu, düşünce ve davranışları ifade etmektedir. Bu bağlamda sosyal bilişsel kuram, cinsiyet rollerinin oluşumunda kişisel, davranışsal ve çevresel faktörlerin etkili olduğunu savunmakta ve bireyin adı geçen faktörler ışığında toplumsal cinsiyet rollerini öğrendiğini yansıtmaktadır.

Toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramı Dökmen (2015, s.77)' göre, Kohlberg'in bilişsel gelişim kuramıyla toplumsal cinsiyet şema kuramının ortak noktasıdır. Bu kuramda çocuk, bilişsel gelişim kuramı gibi, toplumsal cinsiyet rollerini kendisi keşfetmekte fakat keşfediş süreci cinsiyet değişmezliğine ulaşmadan, kendi cinsiyetinin farkına varınca başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet şeması içerisinde bulunan bilgiler ışığında, çocuk çevresini yorumlar ve uygun davranış biçimini kabullenir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet şemasıyla bilgi işleme kuramı, yalnızca çocuğun cinsiyetini keşfetme ve kabullenme durumlarında birbirinden ayrılmaktadır. Çocuk cinsiyetini keşfetmesi sonucunda toplumsal rolleri öğrenmeye başlamaktadır.

Benlik sunuşu kuramı Deaux ve Major (1987)'a göre, toplumsal cinsiyet rollerinin elde edilen davranışlar olmadığını, öğretilen davranışlar olduğunu söyleyen bir interaktif modeldir. Kuramın savunduğu esas yaklaşım; rollerin esnek bir yapı sergilemesi sebebiyle, çoğu sosyal olgu tarafından şekillenmesi ve çevresel faktörlerle paralel halde gelişim göstermesidir. Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumu kişinin, diğer bireylerin ve gerçekleştiği ortamın özelliklerine göre değişkenlik göstermektedir (Akt. Dökmen, 2015, s.85). Bu bağlamda benlik sunuşu kuramı, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşum ve gelişimini bireyin kendisine, bulunduğu ortama ve ortamdaki diğer bireylerin tutumlarına ilişkin yapılandığını savunmaktadır. Roller, birey tarafından edinilmeyen, ortam ve diğer bireyler tarafından öğretilen davranışlardır.

Çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramı, Dökmen (2015, s.88-89)'e göre Spence tarafından, toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen birden fazla olgu bulunması düşüncesiyle ortaya atılmıştır. Kuram, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunu bireyin kadınsılık ve erkeksilik tutumu, roller çerçevesinde belirlenen kadın ve erkek davranışları, bireyin ilgi alanları ve cinsel yönelimi olmak üzere dört ana başlık altında toplamaktadır. Birey, biyolojik cinsiyetini gözeterek kadın ya da erkek olarak kendisini sınıflandırır fakat sergilediği davranışlar bu başlıklar altında değerlendirildiğinde bazı davranışları kadınsı, bazı davranışları ise erkeksi olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda, çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramda bireyin biyolojik cinsiyeti ile toplumsal cinsiyeti paralel ilerleme gösterirken, toplanan dört ana başlık çerçevesinde bu paralellik zıt yönlere ilerleme eğilimi de taşımaktadır.

Sosyal rol kuramı Keskin ve Ulusan (2016, s.53)'e göre, kadın ve erkeklerin toplumsallaşma sürecinde birbirinden ayrı sosyal rolleri kabullenmesiyle cinsiyetler arasında eşitsizlik oluştuğunu vurgulayan bir kuramdır. Eagly ve Steffen (1984), kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet rollerinin statüye bağlı olduğuna ve sosyal yapı içerisinde erkeklerin kadınlardan daha yüksek statülere sahip olduğuna değinmektedir. Statü farklılıkları, kadın ve erkeklerin rollerini belirlemekte ve erkeklerin daha yüksek statülere sahip olması, eşitsizliğe yol açmaktadır. Kurama göre rol eşitsizlikleri, ancak kadının daha yüksek statüler edinmesiyle ve erkeğin ev işi, çocuk bakımı gibi kadına yüklenen rolleri gerçekleştirmesiyle ortadan kalkacak; aksi takdirde toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlik süregelen bir olgu olarak kalmaya devam edecektir (Akt.

Dökmen, 2015, s.82-83). Bu bağlamda sosyal rol kuramı, rol dağılımındaki eşitsizliklerin statüyle paralel ilerlediğini savunmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki statü farklılıkları sebebiyle meydana gelen rol eşitsizliği, ancak kadın ve erkeğin statüleri eşitlendiğinde, başka bir deyişle, erkeğin kadına yüklenen ve kadının erkeğe yüklenen rolleri de benimsemesiyle ortadan kalkacaktır.

Statü kavramı, toplumsal yapı içerisinde bireyin görev, mevkii ve rollerinin belirlenmesi adına, kendisinin edindiği sınıflandırmaları açıklamaktadır. Ceylan (2011, s.93), statü kavramını ilk olarak sosyoloji ile ilişkilendiren ve açıklayan kişinin sosyolog Ralph Linton olduğuna değinmektedir. Marshall (1999, s.697)'a göre statü kavramına ilişkin iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. İlk yaklaşım bireyin toplumsal yapıda kazandığı pozisyon anlamına gelir ve toplumsal rollerle paralellik gösterir. İkinci yaklaşımda açıklanan statüde, bireyin statü katmanları, kültürel, hukuki ve siyasi olgular çerçevesinde düzenlenir ve bu sebeple statüler, toplumsal tabakalaşmalara yol açar.

Statü kavramı temelinde bireyin toplum içerisinde kazandığı görevleri, işleri, konum ve pozisyonları açıklamak amacıyla kullanılmaktadır. Birey, statüsüne bağlı olarak rollerini şekillendirmektedir. Bir bireyin toplumsal yapı içerisinde birçok statüsü olabilir. Her statünün farklı toplumsal rolleri bulunmaktadır. Bu bağlamda birey, sahip olduğu statülere göre farklı roller edinmektedir. Bireyin sahip olduğu her faklı statü, farklı rolleri de beraberinde getirmektedir.

> "Toplumsal sistem içinde herkesin birden fazla statüsü vardır, daha doğrusu her insan toplumsal sistemde birden fazla statü işgal eder. Bir insan, okulda öğretmen, evde baba, sendikada temsilci olabilir. Diğer taraftan herhangi bir statü bir diğeriyle bağlantılı olarak anlam kazanır. Kişi öğrencisinin öğretmenidir, dolayısıyla öğretmenlik statüsü öğrencilik statüsüyle bağlantılıdır ve onunla bir anlam kazanır. Hiçbir statü yoktur ki, bir diğeriyle bir şekilde bağlantılı olmasın" (Kızılçelik, Erjem, 1994 s.398; Akt. Ceylan, 2011, s.94).

Statü, toplumsallaşma sürecinde kişinin pozisyonunun belirlenmesinde ve toplumsal düzenin geliştirilmesinde etken bir olgudur. Bireyler statüleri ışığında toplumsallaşma sürecinde rollerini sergilemektedir. Statü kavramı Wells (1972, s.101) tarafından iki başlığa ayrılır: yüklenilmiş ve kazanılmış statüler. Yüklenilmiş statüler,

bireyin doğuştan ve sonrasında yaşam içerisinde elde ettiği yaş, cinsiyet, aile gibi olgulardır. Kazanılmış statüler ise, bireyin kendi emekleriyle elde ettiği olgulardır.

Bireye yüklenen ve bireyin kazandığı statüler, bireye birtakım özellikler yüklemektedir. Giddens (2008, s.1073)'a göre statü, toplumdaki diğer bireyler tarafından, bireye yüklenen saygınlık derecesidir. Bu bağlamda, bireyin statüsü çerçevesinde sergilediği davranışlar ve tutumlar, roller, toplumun bireyin prestijini (saygınlık) değerlendirmesinde önemli bir faktör haline gelmektedir. Statü içerisinde yerine getirilen rollerin uygunluğu ya da uygun olmama durumu, bireyin prestij kazanmasına ya da kaybetmesine sebebiyet vermektedir.

Toplumsallaşma süreciyle bireyin kazandığı ya da bireye yüklenen statüler ve roller, birbirleriyle her zaman bütün halindedir. Statü içerisinde sergilenen roller, bireyin toplum içerisinde kadın/erkek sınıflandırmasında yerini almasının yanı sıra, bireye yüklediği konum ve prestij özellikleriyle de geniş bir boyutu kapsamaktadır. Bu sebeple rol ve statü kavramları, birbirini tamamlar nitelikte olan kavramlardır.

> "Herkesin, toplum içinde, bütün kültürel kalıplar içindeki durumu olarak tanımlayabileceğimiz bir *statü*sü vardır. *Rol,* statünün dinamik yönüdür; bir insanın toplum içindeki durumunun gerektirdiği davranışlardır. Rol ve statü birbirinden ayrılamaz. Daha açıklık kazandırmak gayesiyle toplam kültür içinde kadın ve erkeklerin, yaşlı ve gençlerin, yetenekli ve yeteneksizlerin farklı rolleri olduğunu söyleyebiliriz. Rollerimiz bir sosyal durumda bize düşen görevi, özellikle de diğer kişilere göre yetki ve statümüzü belirler…" (Wells, 1972, s.43).

2.2.1Ataerki

Ataerki (*patriarchy*), erkek hakimiyeti ve kadının erkek himayesi altında olduğu durumları, grupları ve toplumları tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Ataerki, Bennett (2006, s.55) tarafından kökünün "babanın egemenliği" anlamına geldiği ve *patriarchy* teriminin İngilizce literatürde üç farklı kullanıma sahip olduğu aktarılmaktadır. İlk kullanımı Hristiyan liderlerin, başta Yunan Ortodoks gelenek olmak üzere dini gücünü açıklamaktadır. İkinci kullanımı aile içerisinde kocanın, dolayısıyla babanın, diğer aile bireyleri üzerindeki yasal gücüne denk gelmektedir.

Üçüncü kullanımı ise, feminizm çerçevesinde erkek egemenliğinin eleştirilmesini açıklamaktadır (Akt. Yaman Öztürk, 2012, s.77).

Ataerki kavramı, temelde üç farklı yaklaşım sergilemekte ve her bir yaklaşım erkeğin din adamı, baba, koca olarak kilise ve aile içi alanlarda üstünlüğüne denk gelmektedir. Ek olarak feminist teori çerçevesinde kullanılan ataerkinin eleştirel bir yaklaşım sergilediği gözlemlenmektedir.

> "En keskin şekli yalnız babanın ocaktaki mutlak otoritesine, atasoyluluğa, atasoyu yerliliğine değil, aynı zamanda genel olarak erkeklerin siyasî üstünlüğüne ve bunun sonucu olarak kadının erkeğe tabi olmasına ve kamu hayatından dışarda bırakılmasına dayanan toplum organlaşması tipidir" (Ülken, 1969, s.29).

Ataerki, geçmişten günümüze birçok bilim dalının kullandığı bir kavramdır. Yaman (2016, s.228)'a göre ataerki, önceleri siyaset bilimi ve sosyoloji kaynaklarında yer alırken, radikal feministlerin kavramı erkek üstünlüğünü açıklamak amacıyla tekrar tanımlaması, ataerki kavramını feminizmin başlıklarından biri haline getirmiştir. Bu bağlamda ataerki, radikal feministlerin tanımlaması sonucunda, bugün kullanılan anlamına taşınmış, toplum yapısında erkek egemenliğini açıklamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Radikal feministler kavramı yeniden tanımlamadan önce siyaset bilimi ve sosyoloji alanlarında kullanılan ataerki kavramına Yaman Öztürk (2012, s.73-74)'e göre, on yedinci yüzyılda Thomas Hobbes, Sir Robert Filmer ve John Locke'nin siyaset bilimi alanındaki çatışmalarında karşılaşılmaktadır. Adam Smith, Karl Marx ve Friedrich Engels ise kavramı eski aile yapılarını ve eski üretim sistemlerini tanımlamak amacıyla kullanmışlardır. Max Weber, sosyoloji alanında ataerki kavramını eski otoriter yapıyı açıklamak amacıyla kullanmıştır.

Ataerki kavramı, kökeni on yedinci yüzyıla dayanan bir kavram olarak önceleri aile, üretim ve otoriter yapıyı açıklamak amacıyla kullanılırken, radikal feministlerin kavramı yeniden tanımlamasıyla erkek üstünlüğünü açıklar niteliğe gelmiştir. Feminist hareketi savunanlar kendi aralarında ayrılmaktadır. Yaman Öztürk (2012, s.74)'e göre, ataerki kavramını radikal feministler tarafından tanımlanmış, Marksist feministler tarafından kapitalizmle ilişkilendirilerek genişletilmiştir. Marksist feministler

kavramın kapitalizmle ilişkilendirilmesi sonucunda iki farklı gruba bölünmüşlerdir. Marksist feminizler kadın erkek eşitsizliğini, ataerki kavramını çağ dışı olarak nitelendirip reddederek, kadının kapitalist yapıda hor görülmesinin sebebini erkekle değil, sermayeyle ilişkilendirmektedir. Sosyalist feministler ise kadının hor görülme sebebini ataerki ve kapitalizmi harmanlayarak açıklamaktadır.

Ataerki, siyaset bilimi, sosyoloji sonraları ise feminizm dallarında kullanılıp, anlam değişikliklerine bürünmesine karşın, kavramın temel alarak açıkladığı ve tüm kullanılan bilim dallarında anlamlandırılması *erkek ve üstünlük, hakimiyet* üzerinedir. Kavram her ne kadar farklı dallarda kullanılmış olsa da temelinde erkeğin üstün geldiği bir yapıyı dile getirmektedir.

> "Walby (2016), patriyarkanın birbiriyle ilintili altı yapının bir araya gelerek güçlendiği düşüncesini savunur. Bu yapıları söyle sıralar: Üretim tarzı, ücretli emek, kültürel yapılar, cinsellik, devlet ve erkek şiddeti. Üretim tarzından kastettiği özellikle kadınların evde yaptıkları işlerin (ev temizliği, çocuk ve yaşlı bakımı…) kocalarının veya evdeki diğer erkeklerin el konulması durumudur. Ücretli emek olarak, kadınların düşük vasıf ve düşük ücretli işlere (ucuz iş gücü kaynağı) mahkûm etmeye çalışmaktır. Patriyarka kadınları belli kalıplara yerleştirmeye çalışırken eğitimden, basına ve hatta dine kadar bi çok alanda kurumlardan destek alır. Cinsellikte kadınlar zorunlu kurallarla bedeni kullanılan bir nesne haline getirilir. Devlet de uyguladığı politikalarda kapitalist ve eril çıkarlar doğrultusunda kararlar almaktadır. Erkek şiddeti ise kendi içinde farklılıklar gösterecek (taciz, dayak, tecavüz, cinayet…) kadar yoğun yaşanan bir olgudur. Bu altı unsur kadınları dezavantajlı duruma getiren partiyarkal sistemin temel bileşenleridir" (Walby, 2016, Akt. Kınacıgil, 2020, s.19)

2.2.1.1.Ataerkil Toplum Yapısında Kadın ve Erkek Rolleri

Ataerkil bir toplum yapısında kadının ve erkeğin belirlenmiş rolleri, erkek hakimiyeti üzerinde kurulmaktadır. Kadına ve erkeğe atfedilen toplumsal roller, toplumun kültürü, inanışı, norm ve değerlerini içinde barındırmakta ve bu bağlamda oluşturulmaktadır. Ataerkil bir düzende, erkek egemenliğinin ve kadınlara hakimiyetin benimsendiği bir toplumda, roller ve dolayısıyla statüler, yine erkek egemenliği ve kadınlara hakimiyeti çağrıştırmaktadır.

Ataerkil düzenin başlangıcı olarak Slattery (2014), İncil'i ve Yaradılış Kitabı'nı göstermektedir.

> "Ataerkillik İncil'e, 'Tanrı erkektir' kabulüne ve Yaradılış Kitabı'ndaki Cennet Bahçesinde Havva'nın yasak meyveyi yemesinden sonra Tanrı'nın onu ve bütün kadınlığı erkeğe tâbi olmaya mahkûm ettiği 'onlar çocukları dünyaya getirirken acı çekecekler, erkeğe ihtiyaç duyacaklar ve erkekler onlara hükmedecektir' sözüne kadar götürülebilir" (Slattery, 2014, s.139).

Ataerkil toplum düzeni, kadın ve erkeğin rollerinin belirlenmesinde erkek egemenliğini, biyolojik etmenler dışında doğadan referanslar gözeterek kullanmaktadır. Alkar (2011, s.3)'a göre hayvanlar aleminin bilim dünyası tarafından açıklanması, dişinin zayıflığını niteleyen olgulardan oluşmaktadır. Hayvanlar aleminden yola çıkarak, kuvvetin ve hakimiyetin erkek cinsiyetine atfedildiğini belirten yaklaşımlar neticesinde, erkeğin belirlediği seçime dişinin zorunda kalması durumu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda toplumsal yapı içerisinde erkeğe atfedilen rollerin, dişinin erkek hakimiyetine maruz kaldığı durumlara rastlanılan hayvanlar aleminin de etkisiyle oluştuğunu söylemek mümkündür.

Ataerkil sistemde doğadan referansların da etkisiyle belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadının (dişinin) doğurganlık özelliği ön plana çıkarılarak roller genel hatlarıyla belirlenmektedir. Pekel (2019, s.31)'e göre, cinsiyet rolleri arasındaki farklılığa sebebiyet veren olgu kadının doğurganlık özelliğidir. Kadının doğurgan olması, dolayısıyla annelik duygusuna sahip olması, kadının ev içi rollerle özdeşleştirilmesinin asıl sebeplerindendir.

Kadının ataerkil toplum yapısında cinsiyet özelliklerinden biri olan doğurganlığı sebebiyle farklılaştırılması ve doğurganlık-annelik ilişkisi baz alınarak kadının rollerinin hane içiyle özdeşleştirilmesi, yaygın olarak karşılaşılan kadın cinsiyet rollerindendir. Oppong ve Abu, kadının toplumsal rol ve statülerini yedi temel başlık altında toplamaktadır: "mesleki (occupational role), annelik (maternal role, parental role), eşlik (wife, conjugal role), ev kadınlığı (housewife, domestic role), akrabalık (kinswomen, kin role), vatandaşlık (citizen or community member), kendini geliştirme/bireylik (self actualising, individual role)" (Akt. Kasapoğlu, 1994, s.222-223).

Kadınların belirlenmiş rol ve statülerine bakıldığında, yedi rol arasından annelik, eşlik, ev kadınlığı ve akrabalık olarak sıralanabilecek dört rol, aile ile alakalı olarak üstünlük sağlamaktadır. Öne çıkan dört rol ve statü, kadının yaşamının ailesi çevresinde oluşturulduğunu ve bu bağlamda rollerinin de aile ile bağdaştığı gözlemlenmektedir. Başka bir deyişle, ataerkil bir toplumda kadının rolleri, temel çerçevede, ailesi, dolayısıyla hane içi etrafında şekillenmektedir.

Dökmen (2015, s.104), kadın ve erkeğin rollerinin oluşmasında kişilik özelliklerin ön plana çıktığını ve bu kişilik özelliklerinin kadınsı ve erkeksi olarak adlandırıldığını ele almakta, kadınsılık ve erkeksilik gözeterek oluşturulan toplumsal rollerin "cinsiyet kalıp yargıları" olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Ek olarak kadının ve erkeğin karşıt cinsiyet olarak nitelendirilmesi neticesinde rollerinin de zıt roller olduğunu aktarmaktadır.

Kadın ve erkeğin zıt cinsiyetler olması düşüncesinden yola çıkarak, rollerinin de zıt olarak atfedilmesi söz konusudur. Bu bağlamda kadın aile ve hane ile özdeşleştirilirken, erkek ise bu rollerin zıttı olarak, hane dışı rollerle özdeşleştirilmiştir.

> "Kadın daha çok ev gibi özel alanda kalmaktayken; erkek dışarıda her çeşit kamusal alanda kendini ifade etmektedir. Kamusal alanda çalışma, üretim ve siyaset erkek işi olarak görülürken; ev işleri, aile ile ilgili özel alanlar kadın işi olarak görülmüş ve bu görüş birçok toplum tarafından da benimsenmiştir. Roller, kaynakları sağlayan erkek ve ev ile ilgilenen kadın olarak dağılım göstermektedir" (Pekel, 2019, s.31).

2.3.Erken ve Zorla Evlilik Çerçevesinde Çocuk Gelin

Çocuk gelin, dünya üzerinde ataerkil düzeni benimseyen toplumlarda sıkça gözlemlenen bir problemdir. On sekiz yaşından küçük her birey "çocuk" olarak nitelendirilmektedir. Ataerkil toplum düzeni içerisinde toplumsal roller kadın için ev, çocuk, annelik, eşlik gibi özel alanlar çerçevesinde şekillendirilmektedir. Ataerkilliğin bir sonucu olarak bugün dünyada süregelen erken ve zorla evlilik kapsamında çocuk evliliklerinde, özellikle kız çocukları, toplumsal roller gerekçesiyle erkeklerden daha erken yaşta evlendirilmektedir. Kadının rolünün ev işleriyle sınırlandırılması

sonucunda, kız çocuklarının yaşları gözetmeksizin evlendirilmesi, çocuk gelin olgusunu ortaya çıkarmaktadır.

Erken evlilik BMGK (2012)'na göre evlilik sorumluluklarını yerine getiremeyecek gelişim düzeyine sahip bireylerin evliliklerini tanımlamaktadır. Çocuk yaşta evlilikler, erken evliliğin sınırları arasına yerleştirilmektedir (Akt. Köseli ve Çelik, 2020, s.18). Çocuk gelişimi göz önünde bulundurulduğunda, çocukların evlilik sorumluluklarına ve getirilerine uygun olmaması, çocukların evlilik için gereken gelişim sürecinin tamamlaması ve benzeri durumların, çocuk evliliklerinin erken evlilik kategorisi altında incelenmesine sebebiyet vermektedir.

Zorla evlilik, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesine Yönelik Birleşmiş Milletler Ortak Programı, Başlangıç Raporu (2018)'na göre, taraflardan en az birinin onayı ve rızası alınmadan gerçekleştirilen evlilikleri açıklamaktadır. Zorla evlilik kategorisine görücü usulü ve kız kaçırma durumlarının yanı sıra insan ticareti ve vatandaşlık elde etme amaçları güden durumlar da dahil olmaktadır (Akt. Köseli ve Çelik, 2020, s.18). Çocuk yaşta evliliklerde, tarafların en az birinin ya da ikisinin çocuk olduğu evlilikler çerçevesinde, çocuğun veya çocukların evliliğe ilişkin rıza gösterememesi, ailesi tarafından görücü usulü evlendirilmesi, özellikle kız çocuklarının evlilik amacıyla kaçırılması ve benzeri olgular, çocuk yaşta evlilikleri zorla evlilik kategorisine yerleştirmektedir.

Bu bağlamda çocuk yaşta evlilikler, çocuğun evlilik sorumluluklarını ve yükümlüklerini yerine getiremeyecek gelişimde olması sebebiyle erken yaşta evlilik kategorisine, ayrıca çocuğun evlilik için rıza gösterecek yetide olmaması, aile tarafından gerçekleştirilen görücü usulü evlilikler ya da ailenin ve çocuğun rızası dışında gerçekleşen kız kaçırma olguları çerçevesinde zorla evlilik kategorisine girmektedir.

> "Uluslararası belgelere göre, on sekiz yaşının altında yapılan evlilikler erken evlilik olarak nitelendirilmektedir. Bireyin ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan yaptığı bu evliliklerin büyük çoğunluğu bireyin bilinçli rızası dışında yapılması dolayısıyla da 'erken ve zorla yapılan evlilikler' olarak literatürdeki yerini almıştır" (Aydemir, 2011, s.1).

Çocuk evliliklerinin ve bu bağlamda çocuk gelinlerin geçmişten bugüne süregelen bir toplumsal problem olmasının birçok sebebi bulunmaktadır. Çocuk evliliklerinin gerçekleştirilme sebepleri Çetin (2020, s.113-117), Doğan Göksel (2018, s.18-23), Bindik (2012, s.29-35), Köseli ve Çelik (2020, s.23-26), Yiğit (2017, s.137-138), Aydemir (2011, s.15-23), Gezer Tuğrul (2018, s.7-11) ve Kutlu (2020, s.59-60) tarafından hukuki nedenler, ekonomik nedenler, sosyo-kültürel nedenler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, eğitim seviyesinin düşük olması, doğal afet, savaş ve göç durumları, çocuk algısı, aile yapısı, din, bireyin doğru kabul ettiği normlar, yerleşim yeri, şiddet, çatışma ve insani krizler, aşiret-töre, taciz ya da tecavüz olarak sıralanmaktadır.

Hukuki nedenler, Arslan (2018 s.6-13)'a göre kanun boyutunda boşluklardan ve karşıt hükümlerden meydana gelmektedir. Türk Medeni Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu'na göre, 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk olarak nitelendirilmektedir fakat Medeni Kanunu'nun 12. maddesi bu olguya karşıt bir maddedir. 12. madde, 18 yaşını gözetmeksizin 15 yaşını doldurmuş her çocuğun ailesinin rızası alınması şartıyla evlenebileceğini söylemektedir. Türk Ceza Kanunu'na göre ise, 15 yaşını doldurmuş her birey çocuk olarak nitelendirilmektedir. Medeni Kanunu'nda yer alan 124. madde, 2012 yılına kadar 8256 kız çocuğunun evlenmesine yol açmıştır. 124. madde; "hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak bulundukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir" demektedir. Ek olarak, Medeni Kanunu'nun 12. maddesinde yer alan "15 yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir" ifadesi, çocuk evliliklerinin suç olması nedeniyle, çocukların yaşlarını büyütme yoluna gidilmesine ve çocuk evliliklerinin gerçekleştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Hukuki boyutta meydana gelen çelişkiler, çocuk gelinlerin toplumsal bir problem olarak süregelmesine sebebiyet vermektedir. Türk Medeni Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nun içinde barınan ve çocuk gelin olgusunun önüne geçilmesi hedeflenen ifadeler birbiriyle örtüşmemekte, bu bağlamda oluşan boşluklar çocuk gelin ve çocuk evliliklerinin önüne geçilmesini engellemektedir.

Ekonomik nedenler, Gezer Tuğrul (2018, s.7)'a göre ilk olarak başlık parası sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Ailenin ekonomik olarak iyi durumda olmayışı, başlık parası karşılığında kız çocuklarının evlendirilmesine neden olmaktadır. Yıldız ve Avcı (2014, s.7-66) ise, başlık parasının yanı sıra, kız çocuklarının ekonomik durumu iyi olmayan ailelerde erken evlendirilmesinin sebebini hane nüfusunun azaltılması düşüncesiyle gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Öte yandan kız çocuklarının ev işleri ve bakım ihtiyaçları gibi durumları karşılıksız yerine getireceği görüşüyle erken evlendirilmeleri söz konusudur.

Aile ekonomisinin iyi durumda olmayışı ve çok nüfuslu ailelerde geçim sıkıntılarının başlamasıyla birlikte, aile büyükleri refah seviyelerini arttırabilmek amacıyla kız çocuklarını evlendirmektedir. Çocuk gelin probleminin süregelmesinde etken olarak ekonomik durum bağlamında başlık parası ve aile nüfusunda azalmaya gidilmesi olgularıyla karşılaşılmaktadır. Evlendirilecek olan kız çocuğuna karşılık verilen başlık parası, ailenin ekonomik durumuna etki etmektedir. Diğer yandan evlendirilecek kız çocuğunun haneden ayrılmasıyla ev nüfusunun azalması, ailenin var olan ekonomik sıkıntılarını hafifletecek niteliktedir.

Sosyo-kültürel nedenler, Ekici (2018, s.17)'ye göre ataerkil toplum düzeniyle ortaya çıkmaktadır. Ataerkil toplum yapısı, erkeği kadından üstün görmektedir. Bu sebeple ataerkil düzenin hakim olduğu toplumlarda aileler evlilik için kız çocuklarını baskılamaktadır. Yiğit (2017 s.136), ataerkil düzen içerisinde kadın için uygun olarak nitelendirilen yaşamın erken evlilikleri tetiklediğini belirtmektedir. Çetin (2020, s.115)'e göre ise kız çocuğunun namusunun korunması düşüncesi, erken evliliklerin sosyo-kültürel nedenlerindendir. ASEGEM (2010, s.45-46)'e göre erken evlendirilen kız çocukları genellikle kendinden yaşça büyük erkeklerle evlendirilmektedir. Ek olarak gelenek ve görenekler vurgulanarak, kız çocuklarının erken evlendirilmesi ve bu evliliklere akraba evliliklerinin dahil olması, tanışıklık sebebiyle iyi anlaşılabileceği ve soyun bilinebileceği düşünceleriyle gerçekleştirilmektedir (Akt. Çetin, 2010, s.115).

Ataerkil toplum yapısının kadın için uygun olarak nitelediği "annelik, ev hanımlığı, eşlik" gibi roller, kız çocuklarının erken evlendirilmesine sebebiyet vermektedir. Anne ve baba tarafından kız çocuğun rollerine erişmesini sağlamak

amacıyla erken evlilikler gerçekleştirilmektedir. Böylece kız çocukları, toplumun onlara biçmiş olduğu rolleri yerine getirebilecek bağlama sahip olmaktadır. Ataerkil toplum düzeni çerçevesinde kadına yüklenen *namus*, erken evliliklerin yapılmasında bir diğer etkendir. Öyle ki kız çocuklarının erken evlendirilmesi, bir erkeğin himayesinde kız çocuğunun korunması düşüncesi doğrultusunda; *namus bekçiliği*nin bir örneğidir. Erken evliliklerin içinde barınan diğer evlilik şekli ise akraba evliliğidir. Kız çocuklarının yaşça büyük akrabaları ile evlendirilmesi, soyun karışmaması ve tanışıklık durumuyla iyi anlaşılabileceği düşünceleri çerçevesinde şekillenmektedir. Ataerkil sistemin doğurduğu erken evlilik nedenleri, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de içerisinde barındırmaktadır.

> "Kadınlara karşı temel insan haklarının ve özgürlüklerinin ihlali ve kadınlar ile erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerine sebep olan toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, erken evliliklerin devamının bir diğer nedenidir. Erken evliliklere çoğunlukla kız çocuklarının maruz kalmasının altında kadına yönelik bakış açısının payı bulunmaktadır. Geleneksel toplumlarda kadınlar doğuştan ev içi rollere yatkın olarak düşünülmekte ve kaç yaşında olursa olsun evinin hanımlığını ve eş görevini yerine getirebileceğine yönelik yaygın bir inanış bulunmaktadır" (Aydemir, 2011, s.19-20).

Eğitim seviyesinin düşük olması, Yüksel ve Yüksel (2014, s.12)'in aktardığına göre erken evliliklerin temelini şekillendirmektedir. Eğitim seviyesi düşük ailelerde erken evliliklerle ve çocuk gelin olgularıyla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Eğitim seviyesinin yükselmesiyle erken evliliklerin gerçekleştirilme olasılığı azalmaktadır. Eğitim seviyesi düşük ailelerde evlilik kriterleri arasında erkeklerin temel düzeyde eğitim alması ve askerliğini yerine getirmesi beklenirken, kızlarda bu kriter gözetilmemektedir. Ek olarak çocuk gelinlerin eğitim görme olanağı erken evlilik yapılması sonucunda ellerinden alınmaktadır.

Erken evliliklerin gerçekleştirildiği ailelerde eğitim seviyesinin düşük olduğu gözlemlenmektedir. Eğitimsizlik sebebiyle ailenin bilinçli olmamasının yanı sıra, evlilik için genel kabul gören eğitim erkekler için geçerli olmaktadır. Öyle ki erkeklerin evlilik için eğitimini alması, askerliğini yapması; ataerkil toplum yapısına bağlı olarak bir iş sahibi olması beklenirken, kızlarda eğitim gözetilmemekte ve kızın

işinin ev hanımlığı olduğu düşünülmektedir. Eğitim seviyesi yüksek aileler, evlilik konusuna bilinçli yaklaşabilmekte ve bu sebeple erken evliliklere eğitim seviyesi yüksek ailelerde nadir rastlanmaktadır. Ailenin eğitimsizliğinin yanı sıra, erken evliliklerin bir sonucu olarak kız çocuklarının eğitimden uzak kalması ve eğitim almaması durumları ortaya çıkmaktadır. Bu durum kurulan ailenin eğitim düzeyini de etkilemekte, eğitim seviyesi düşük bir aile meydana getirmektedir.

Doğal afet ve savaşlar, Aydemir (2011 s.22)'e göre erken evliliklerin meydana gelmesinde etkendir. Kıtlık, savaş, kuraklık, tsunami gibi durumların, dünya üzerinde kız çocuklarının erken evlendirilmesine sebebiyet verdiği gözlemlenmektedir. Yaşanan doğal afet ve savaşların sonucu olarak ortaya çıkan ekonomik yetersizlik ve kimsesizleri korumak amacıyla erken evlilikler gerçekleştirilmektedir. Evlilikler ekonomik yetersizlik için gelir kaynağı olarak görülmektedir. Öte yandan savaş ve doğal afetlerin sonucunda ortaya çıkan tecavüz durumlarından kız çocuklarını korumak amacıyla evliliklerin gerçekleştirildiği belirtilmektedir.

Doğal afetler ve savaşlar sonucunda meydana gelen yoksulluk, kimsesizlik ve tecavüz durumları çerçevesinde erken yaşta evlilikler dünya üzerinde gerçekleştirilmektedir. Evlilikler yoksulluk sorunu için bir gelir kaynağı olarak düşünülürken, kimsesiz bireyler ve tecavüze uğrama durumları için koruma amacı gütmektedir. Aileler kız çocuklarını felaketlerin sonuçları doğrultusunda herhangi bir tecavüze uğrama durumunu engellemesi düşüncesiyle erken yaşta evlendirmektedir.

Çocuk algısı, Aydemir (2011, s.22)'e göre her toplumda değişiklik göstermekte ve erken evliliklere sebebiyet vermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisiyle, kadın rollerinin ev hanımlığı, annelik, eşlik gibi özel alanlarla sınırlandırılması, toplumların çocuk algısını yıkmaktadır. Kız çocuklarının ergenlik çağına girmesi, yetişkin olarak kabulünü de beraberinde getirmektedir. Bu sebeple ergenlik çağındaki kız çocuğunun rollerin de etkisiyle evlendirilmesi olağan karşılanmaktadır.

Toplumsal normlar ve roller çerçevesinde evlilik yaşı değişiklik göstermektedir. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesinde, ergenlik çağına girmeleriyle birlikte çocuk olarak değil yetişkin olarak nitelendirilmeleri etken rol oynamaktadır. Ergenlik çağındaki kız çocuğunun toplumun biçtiği rolleri yerine getirebileceği düşüncesi ve

ailelerin çocukları yetişkin olarak görmeleri, erken evlendirilmelerine sebebiyet vermektedir.

Din, Yıldız ve Poyraz (2020, s.164)'a göre erken evliliklerin Türkiye'de süregelmesinin başlıca nedenlerindendir. Dini inançlar, toplumsal düzeni sağlaması açısından önem taşımaktadır. Erken evlilikler, din çerçevesinde çoğunlukla resmi ve yasal bir bağlam olmadan, dini boyutta (dini nikah/imam nikahı) gerçekleştirilen evlilikler olarak gözlemlenmektedir.

Din, toplumsal yaşantıda düzeni sağlama amacı gütmektedir. Dini inanç çerçevesinde çocuk gelin olgusu, geçmişten günümüze süregelmektedir. Erken evliliklerin resmen gerçekleştirilemediği durumlarda dini olarak gerçekleştirilen evlilikler gözlemlenmektedir. Dini olarak gerçekleştirilen evliliklerde resmi ve yasal haklar bulunmamaktadır. Bu sebeple erken evlilikler ve çocuk gelinler, dini bağlamda gerçekleştirilen evliliklerin arasında yer almaktadır.

Yerleşim yeri, kırsal ve kentsel alanlar temel alınarak erken evliliklerin gerçekleşmesine etki etmektedir. Erulkar (2013, Akt. Köseli ve Çelik, 2020, s.24)'a göre; şehir merkezine uzak, kırsal ve az gelişmiş yerleşim yerlerinde erken evliliklere daha çok rastlandığını belirtmektedir. UNFPA (2012)'ya göre, çocuk gelin sayısı kentlerde 15,5 milyonken, kırsal kesimlerde 51,9 milyondur. ASPB (2015), Türkiye'de Evlilik Tercihleri Raporu'nda kırsal kesimde çocuk gelinlerin %21,6 kentsel kesimlerde ise %17 oranlarıyla gözlemlendiğine değinmektedir (Akt. Köseli ve Çelik, 2020, s.24).

Erken evlilik sayı ve oranları, yerleşim yerlerine göre farklılık göstermektedir. Kırsal ve kentsel kesimlere bakıldığında erken evlilik ve çocuk gelin olgularına sıklıkla kırsal kesimlerde rastlanmaktadır. Kentsel kesimlerde sıklık oranı daha düşük seyretmektedir. Ek olarak kırsal kesimlerde ekonomik düzeyin ve eğitim seviyesinin düşük olması, erken evliliklere sebebiyet vermektedir.

Şiddet, çatışma ve insani krizler Altıntaç, Çelik, Ekelik, Özkubat, Since ve Yayıcı (2014, s.5)'ya göre erken evlilikleri tetiklemektedir. Aile içerisinde yaşanan şiddet ve çatışmalar, kız çocuklarına erken evliliği bir çözüm olduğunu düşündürtmektedir. Ev içerisinde yaşanan şiddetten uzaklaşmak amacıyla evliliği

tercih etmektedirler. Ek olarak şiddet ve çatışmanın dışında anne veya babanın kaybedilmesi ya da üvey anne veya üvey baba ile yaşamak da kız çocuklarını erken evliliğin bir kaçış noktası olarak görmelerine neden olmaktadır.

Erken evliliklerin sebepleri arasında aile içi şiddet ve çatışmalar da yer almaktadır. Aile içinde yaşanan şiddet, çatışmalar, üvey anne veya üvey baba ile yaşamak ve anne veya babanın vefat etmesi durumlarından uzaklaşmak isteyen kız çocukları, evliliği bir kaçış noktası olarak görmekte ve evliliği kabul etmektedir.

2.3.1.Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Gelin

Çocuk gelinler, geçmişten günümüze süregelen küresel bir problemdir. Ekici (2018, s.22), gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelere göre fazla rastlanılması sebebiyle çocuk gelin probleminin eğitim ve ekonomi sorunu olarak da algılandığı belirtmektedir. Evgin, Caner, Küçük Öztürk ve Calpbinici (2018, s.480-481)'ye göre dünyada kız çocuklarının 700 milyondan fazlası 18. yaş gününden, yaklaşık 250 milyonu da 15 yaşından önce evlendirilmektedir.

UNICEF (2019, Akt. Çetin, 2020, s.111)'in küresel çocuk evlilikleri istatistiklerine göre, çocuk evliliklerinin en yüksek seyrettiği bölgeler Sahra altı Afrika başta olmak üzere, Güney Asya, Latin Amerika ve Karayipler, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Doğu Avrupa ve Orta Asya olarak sıralanmaktadır. Sahra altı Afrika'da her 10 kız çocuğundan 4'ü, Güney Asya'da ise her 10 kız çocuğundan 3'ü evlendirilmektedir. Amerika ve Karayipler'de %25, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da %18, Doğu Avrupa ve Orta Asya'da ise %11 oranlarıyla çocuk evlilikleri gözlemlenmektedir.

Dünyada çocuk gelin istatistiklerine bakıldığında UNICEF (2019, Akt. Köseli ve Çelik, 2020, s.20), Afrika'nın %76 oranla Nijer, %68 oranla Orta Afrika Cumhuriyeti ve %67 oranla Çad ile ön plana çıktığını ortaya koymaktadır. Ünal (2017 s.28) ise 2016 yılına ait istatistiklerle başta gelen ilk üç ülkenin %78 oranla Nijer, %68 oranla Orta Afrika Cumhuriyeti ve %68 oranla Çad olarak sıralandığını aktarmaktadır. Bu bağlamda 2016 ve 2019 yılı küresel çocuk gelin istatistikleri karşılaştırıldığında Nijer'de %2'lik ve Çad'da ise %1'lik bir azalma gözetilmektedir. Orta Afrika Cumhuriyeti her iki yılda da aynı istatistiğe sahiptir. Birleşmiş Milletler İktisadi ve Toplumsal İşler Birimi Evlilik Modellemeleri Araştırması (2000) ise çocuk gelin

probleminin daha az karşılaşıldığı ülkeleri Kanada başta olmak üzere, Fransa, Finlandiya, İsveç, Japonya, İngiltere, İspanya, İtalya, ABD ve Yunanistan olarak sıralamaktadır. İstatiksel oranlara bakıldığında Kanada, Fransa, Finlandiya, İsveç ve Japonya'da %1'in, İngiltere'de %2'nin, İspanya ve İtalya'da %3'ün, ABD'de %4'ün ve Yunanistan'da %6'nın altında seyrettiği gözlemlenmektedir (Akt. Ekici, 2018, s.22).

UNICEF (2021)'in *COVID-19: Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesinde Kaydedilen İlerlemeye Bir Tehdit* isimli analiz raporunda, Covid-19 pandemisinin beraberinde getirdiği olumsuzluklar neticesinde dünyada öngörülene ek 10 milyon çocuk gelin evliliğinin gerçekleştirileceğini belirtmektedir. Pandemi süreciyle birlikte eğitime ara verilmesi, ekonomik krizler, istenmeyen hamilelikler, ebeveynlerden birinin ölümü ya da program ve servislerde aksaklıklar, çocukların evlendirilmesine ortam yaratmaktadır. Bu sebeple pandemi öncesinde 10 yıl içinde 100 milyon çocuk evliliğinin gerçekleştirilmesi öngörülürken, pandemi ile birlikte bu sayıya 10 milyon çocuk evliliği eklenmektedir.

Erken evlilikler ve bu bağlamda ortaya çıkan çocuk gelinler, küresel bir problem olarak süregelmektedir. Ekonomi ve eğitim hususlarında geride seyreden, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde, gelişmiş ülkelere nazaran daha fazla çocuk gelin problemine ve dolayısıyla erken evliliğe rastlanmaktadır. Çeşitli yıllarda gerçekleştirilen araştırma raporlarında yer alan oranlara bakıldığında, çocuk gelin olgusunun en çok Nijer'de, en az ise Kanada'da olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de erken evlilikler, ataerkil sistemin etkisi başta olmak üzere eğitim ve ekonomi düzeylerinin çoğunluklu etkisiyle gerçekleştirilmektedir. Aydemir (2011, s.10-11), Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması sebebiyle çocuk gelin problemine sıklıkla rastlanıldığını belirtmektedir. Çocuk evliliklerinin çoğu yasal ve resmi olmayan, geleneksel ve dini uygulamalarla gerçekleştirilmekte, bu sebeple resmi erken evlilik kayıtlarına yansımamaktadır. Kanunen Türkiye'de yalnızca resmi evlilikler tanınmaktadır.

Türkiye'de çocuk gelinlere dair istatistikler TNSA (2018) tarafından 25-49 yaş arasındaki kadınların %39'unun 20 yaşından, %21'inin 18 yaşından ve %4'ünün 15

yaşından önce evlilik yaptığı belirtilmektedir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların kentsel kesimlerde yaşayan kadınlara göre daha erken yaşta evlilik gerçekleştirdiği, ilk evlenme yaşının doğuda en düşük seyrettiği, eğitim görmemiş ve refah seviyesi düşük ailelerde kadınların ilk evlilik yaşlarının daha düşük olduğu aktarılmaktadır. İlk evlenme yaşı en düşük Doğu'da, en yüksek Batı'da seyretmektedir. 15-19 yaş grubundaki evlilik yüzdesi %31 ile akraba evliliklerinde en yüksek oranı vermektedir. Türkiye'nin Batı ve Kuzey bölgelerinde %17 oranla akraba evliliğinin en az, Doğu Anadolu bölgesinde %43 oranla en fazla gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Akraba evlilikleri, eğitim görmemiş kadınlar arasında %40 oranla daha fazladır. Refah düzeyi düşük ailelerde akraba evlilikleri %35 oranla daha fazla gerçekleşmektedir. 15-19 yaş arası evliliklerde çok eşlilik %2 oranla ikinci sırada yaygın görülen yaş grubudur. Çok eşlilik en çok %3 oranla Güneydoğu Anadolu bölgesindedir. Türkiye'nin Batı'sında ise çok eşlilik %1 oranla en düşüktür. Eğitim görmemiş ve refah seviyesi düşük ailelerde yaşayan kadınlar %3'ten fazla oranla çok eşlilik durumunda olduklarını dile getirmektedir.

TÜİK Dünya Nüfus Günü (2021) 2001-2020 Doğum İstatistikleri verilerine göre 15-19 yaş grubunda 2001 yılında her 1000 kadında 49, 2010 yılında 34, 2019 yılında 17 ve 2020 yılında 15 doğum gerçekleşmiştir. 2002-2020 Evlenme İstatistikleri'ne göre resmi kız çocuk evlilikleri resmi evlilikler içerisinde 2002 yılında %7,3, 2010 yılında %7,8, 2019 yılında %3,1 ve 2020 yılında %2,7 olarak seyretmektedir. TÜİK İstatistiklerle Gençlik (2020) verilerine göre 15-24 yaş grubunda resmi nikahla evli olan kadınların, erkeklerin 4 katından fazla olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerde resmi evlilik oranı 15-24 yaş arası için %3,8 iken, kadınlarda %15,5 olarak aktarılmaktadır. TÜİK İstatistiklerle Aile (2020) ADNKS verilerine göre 2020 yılında 16 yaş ve üzeri resmi evlilik gerçekleştiren bireylerin resmi evlilikler içinde akraba evliliği oranı %8,4 olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de çocuk gelin problemi, çoğunlukla kırsal kesimlerde ekonomi ve eğitim düzeyleri düşük ailelerde gözlemlenmektedir. Türkiye'de ataerkil toplum düzeni, çocuk gelin probleminin başlıca sebepleri arasındadır. Çocuk evlilikleri, çoğunlukla akraba evlilikleriyle gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de en yüksek çocuk evlilikleri Doğu'da, en düşük çocuk evlilikleriyse Batı'da gözlemlenmektedir. Akraba

evlilikleri en yüksek Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en düşük Batı ve Kuzey bölgelerindedir. Kırsal kesimlerde eğitim seviyesinin düşüklüğü, ekonomik yetersizlikler, ataerkil sistemin baskınlığı gibi birçok sebep, Doğu illerinde çocuk gelin ve akraba evliliklerinin yüksek olmasını açıklar niteliktedir.

2.3.2.Feminist Teori Bağlamında Çocuk Gelin

Feminizm, Slattery (2014, s.137)'e göre Latince *femina* kelimesinden türemiştir. Femina; *kadınsı özelliklere sahip olmak* anlamı taşımaktadır. Feminizm kavramı, 1890'larda ortaya çıkan *kadıncılık* kavramını, kadınların hak eşitliği istemiyle gerçekleştirdiği başkaldırıyı ve 20. yüzyıl cinsiyet eşitliği teorisini açıklamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Marshall (1999, s.240)'a göre feminizm, erkek ve kadın arasındaki hak eşitsizliğini engellemeyi hedefleyen bir toplumsal hareket olarak 18. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkmıştır.

Feminizm en genel tanımıyla, toplumda kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklere başkaldırı amacıyla ortaya çıkan bir kadın hareketidir. Toplum içinde erkeğin her alanda sahip olduğu haklara erişimi engellenen kadınların, bu durumu engellemek amacıyla başlattığı feminist hareket, zaman içerisinde gelişip kendi içinde dallara ayrılmasına karşın aslen savunduğu fikir değişikliğe uğramamıştır.

> "Feminizm, içinde kadınların özgürleşmesi, baskı altında tutulmalarının engellenmesi, haklarını meşrulaştırılması, kamusal veya özel alandaki eylemlerinde ve faaliyetlerinde ve eşit haklara sahip olma durumunu kapsayan bir yaklaşımdır. Diğer bir ifadeyle feminizm kavramı içerisine kadınların meşru haklarıyla, baskıya maruz kalmalarıyla, eşit statüde tutulmalarıyla veya özgürleşmeleriyle, farklı bir değerde olmaya yönelik talepleriyle ilgili faaliyetlerle, gündelik siyasetle ilgili her şeyi dâhil edebiliriz" (Taş, 2016, s.165).

Feminizmin kadın erkek eşitsizliğine karşı ortaya çıkan bir mücadele olması ve çeşitli alanlardaki eşitsizliğe değinmesi sebebiyle paralel olarak tarihsel süreç içerisinde birçok boyuta ve dala ayrılmıştır. Birinci dalga feminizm Grady (2018, Akt. Süren, 2021, s.32-33)'e göre kadınların 1848 yılında oy hakkı, eğitim, mülk edinme hakkı ve çalışma hakkına erişimlerinin engellenmesi ve kısıtlanması konuları üzerine ortaya çıkmıştır. Birinci dalga feminist hareket Çaha (2001, Akt. Süren, 2021, s.32-

33)'ya göre üç ana başlık altında gerçekleşmiştir. İlki kadınların özel alanın yanı sıra kamusal alanda da var olması, ikincisi kadınların siyasal alanda egemenliğe sahip olması, üçüncüsü ise yasal olarak kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması istemidir.

İkinci dalga feminizm Walters (2005, s.136-153, Akt. Orçun, 2019, s.8-9)'a göre İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış ve temelinde kadınların bedenleri üzerinde söz haklarının olmaması durumunu ele almıştır. Thompson (2002, s.347, Akt. Orçun, 2019, s.8-9)'a göre "kişisel olan politiktir" sloganıyla şekillenen ikinci dalga feminist hareket, kadınların hastalık, işsizlik ve kürtaj konularının özel alanlarda sınırlı kalmayıp, siyasal alanda bahsinin geçmesi gerektiğini savunmaktadır. Tür ve Aydın Koyuncu (2010, s.6)'ya göre ikinci dalga feminizm beraberinde kız kardeşlik *"sisterhood"* kavramını ortaya çıkarmıştır. Kız kardeşlik kavramı, bütün kadınların bir dayanışma içinde erkek egemenliğine karşı duruşlarını simgelemektedir.

Üçüncü dalga feminizm Heywood'a göre, diğer feminizm dalgalarından farklı olarak etnik kimlik, sınıf ve cinsel tercihler temelinde şekillenmiştir. Brooks'a göre üçüncü dalga feminizm, ikinci dalga feminizmin bireysellik ve standartları düşük yaşamları konu edinmediğini savunarak; çok kültürlü, çok ırklı ve farklı cinsel yönelimleri ele almaktadır. Üçüncü feminizm dalgası, diğer feminizm dalgalarının aksine eşitlik üzerine değil farklılıklar üzerine kuruludur (Akt. Sahtiyancı Öztarhan, 2006, s.36).

Feminist hareket çerçevesinde kadınların tarihsel süreç içerisinde farklı konulara değinmelerine karşın, ana fikri erkek egemen dünyanın kadınlar üzerinde yarattığı zorluklardır. Feminist hareket, tarihsel süreçte temel olarak üç dalga şeklinde ilerlemiştir. Birinci dalga feminist hareket kadınların hukuki ve kamusal alanlarda, yasalar karşısında erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğini savunur. İkinci dalga feminist hareket birinci dalgadan faklı olarak kadınların bedeni üzerinde hak sahibi olmak istemeleri doğrultusunda kürtaj hakkını elde etmeleri amacı gütmektedir. İkinci dalga feminist hareketle birlikte kız kardeşlik düşüncesi ortaya çıkmış ve gelişim göstermiştir. Üçüncü dalga feminist hareket, ilk iki feminizm dalgasından farklı olarak erkek egemen dünyada, kadın erkek eşitliğinin yanı sıra; kadının *farklılıkları* sebebiyle karşılaştığı eşitsizliklere karşı bir başkaldırıdır. Üç feminizm dalgasının da savunduğu durumlar farklıdır fakat ana fikirleri erkek egemen dünyanın kadınlar için oluşturduğu

elverişsiz koşullardır. Feminizmin üç dalga şeklinde ilerleyişi, beraberinde farklı feminist yaklaşımları getirmiştir.

Liberal feminizm, Kara (2006, s.7)'ya göre kadınların yasalar karşısında maruz kaldığı eşitsizliğe karşı ortaya çıkmıştır. Liberalizme atıfta bulunan liberal feminizm, eşitlik ve bireyin bağımsızlığını savunmaktadır. Bu bağlamda liberal feministler oy hakkı, eşit eğitim, eşit iş ve ücret haklarını talep etmektedir. Kültürel feminizm, Sevim (2005, s.61)'e göre temelinde anaerkilliği barındırmaktadır. Liberal feministlerin savunduklarına ek olarak din, evlilik ve yuva gibi toplumsal normlarda kadının farklılıkları üzerinden meydana gelen eşitsizlikleri konu edinmiştir. Marksist feminizm, Özsöz (2008, s.52-53)'e göre, toplumda kadınların uğradıkları haksızlıkların maddi bir temelde şekillendiğini, sınıfsal baskı sonucu kadın erkek eşitsizliğinin doğduğunu ve kapitalizm ile kadınların statüsü arasında bir bağ olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda marksist feministler, kadının özgürleşmesinde sınıfsız bir toplumun etken olacağını vurgulamaktadır. Sosyalist feminizm, Özdemir (2017, s.399)'e göre temelini marksist feminizmden alarak, kadının ezilmesinin asıl sebebinin kapitalizm bağlamında gelişen ataerkil yapı olduğuna değinmektedir. Kapitalizm çerçevesinde gelişen ataerkil yapı içerisinde kadın rolleri, erkek rolleri etrafında şekillendirilmiş ve kadınları ikincil konuma yerleştirmiştir. Radikal feminizm ise Naiman (1988, s.18-19)'a göre, kadının ezilmesinin ve baskılanmasının temelini, erkekler ve kadınlar arasındaki cinsiyet ve bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılıklara dayandırmaktadır.

Radikal feminizmin savunduğu toplumda kadın erkek eşitsizliğinin temelini cinsiyet ve rollerin oluşturduğu düşünce, çocuk gelin olgusuyla bağlantılıdır. Çocuk gelin problemi, ataerkil toplum düzeninde kadının rollerinin ev hanımlığı, annelik ve eşlik gibi özel alan rolleriyle sınırlı kalması çerçevesinde gelişmektedir. Bu bağlamda radikal feminizm kadının toplumda ezilmesini cinsiyet ve rollerle bağdaştırarak, çocuk gelin problemine atıfta bulunmaktadır. "Radikal feministlere göre; kadının ezilmesinin nedeni çocuk doğurması, yetiştirmesidir. Çocuklar da bu role göre tanımlanır ve ruhsal bakımdan bu role göre biçimlenirler, bu rol büyüyünce onların nasıl insanlar olacaklarını, kuracakları ilişkileri ve dolayısıyla kuracakları toplumu belirlemektedir" (Atan, 2015, s.15).

Feminist hareketin çocuk gelin problemine etki ettiği bir diğer fikir ise feminist sosyal hizmet uygulamasıdır. Feminist sosyal hizmet uygulaması Dominelli (2002, s.9, Akt. Buz, 2009, s.57)'ye göre kadınların toplumda konumunun, kişisel durumuyla ilişkisi bağlamında eşitsizlikleri vurgulayan ve bu eşitsizliklerin oluşturduğu problemlere çözüm arayan bir hizmet türüdür. Baydar (2014, Akt. Doğan Göksel, 2018, s.37)'a göre, sosyal hizmet uygulaması, kadın sorunları ve çalışmaları başlığı altında feminizmle paralel ilerlemekte ve kadınların toplum içinde refah düzeylerini arttırmayı hedeflemektedir.

Feminist sosyal hizmet uygulamasının aile ve çocuklar için düzenlemelerine örnek olarak Dominelli (2002, s.123-124, Akt. Buz, 2009, s.62), sosyal hizmetlerin yetersizliğinden bahsederek, feminist sosyal hizmet uygulamasının kadın, çocuk ve erkeğin aile içinde eşit konumlanmasını savunduğunu, eşit konumlanma için çocukların ve kadınların haklarını tanıması ve devletin de bu hakları yerinde uygulaması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.4.Halk Müziği

Halk müziği, toplum içerisinde süregelen ve toplumsal durumları konu edinen bir müzik türüdür. Toplumsal durumları konu edinen halk müziği, bu çerçevede her toplumda farklılık göstermekte ve her toplumda kendine özgü özellikler taşımaktadır. Yöre (2000, s.37)'ye göre halk müziği, oluştuğu toplum tarafından benimsenen ve ortak değer olarak kabul edilen, çoğunlukla teksesli, anlaşılır ve basit bir yapıda sözlü aktarım yoluyla nesilden nesle aktarılan ezgilerdir. Genellikle sözle ve dansla birleştirilmektedir.

> "Halkın malı olmuş, örf, adet ve gelenekleri yapısında toplayan folklorun, müzikle ilgili kolu, her ülkenin özelliğini yansıttığından…Yabancı öğelerden ayıklanarak, saf haliyle ortaya çıkarılır. Bu nedenle bir ulusun özüne has müzik, halk müziğidir. Kayıtsız ve etkisiz bir kişinin ya da toplumun söylevişi, buluşuyla doğmuş ve zamanla halkın malı olmuş yapıtlardır. Kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılarak, kuşaklar boyu yaşamış ve tazeliklerini korumuşlardır" (Sözer, 1986 s.302-303).

Halk müziğinin toplumlara özgü normları ve olguları içinde barındırması, ait olduğu toplumun kültürü hakkında birçok fikir vermektedir. Yeşilyurt (2021, s.9)'a göre, halk müziği en önemli kültür ögelerinden biri haline gelmiş ve ait olduğu toplumun kültürünü yaşatmasına etken olmuştur. Ek olarak Haşhaş (2017, s.4)'a göre kültür ögelerini içinde barındıran halk müziği, bu özelliğiyle müzik türü tanımlamasından farklı tanımlamalarla ve anlamlarla açıklanabilmektedir.

Halk müziğinin nesilden nesle aktarımı, sözlü aktarım yoluyla sağlanmaktadır. Sözlü aktarım, toplumun sosyalleşmesiyle gelişmektedir. Karşılıklı iletişim ve sosyalleşme süreci, sözlü aktarımı meydana getiren olgulardır. Bu bağlamda halk müziği, toplum içinde oluşması ve kültür ögelerinden biri olması çerçevesinde sözlü aktarım yoluyla öğretilen kültür ögelerinden biridir. Paşaoğlu (2009, s.149)'na göre müzikte sözlü aktarım usta-çırak ilişkisi içinde meşk yoluyla gerçekleştirilmekte ve öğrenilen eserler toplumun geleneğinin devamlılığını sağlamaktadır. Titon (1999, s.59, Akt. Haşhaş, 2017, s.5).)'a göre halk müziği gelenekler ve etnik özellikler etrafında şekillenmekte ve sözlü aktarım ile karşılıklı iletişimi vurgulayan müzik türleridir.

Halk müziğinin bir başka özelliği ise yalın ve anlaşılabilir bir yapıda olmasıdır. Halk müziği ezgilerinin sadeliği, özellikle sözlü aktarım sürecinde önemli rol oynamaktadır. Halk müziğinin anlaşılabilir yapıda icrası, halk tarafından benimsenilmesini de kolaylaştırmaktadır. Kaynar (1996, s.24)'a göre halk ürünleri sanatsal kaygı taşımaz, kullanışlılıkları ön plandadır (Aktaran: Pelikoğlu, 2007, s.19). Yeşilyurt (2021, s.10)'a göre halk müziğinde bir besteleme anlayışı aranmaz, genellikle sanat kaygısı gütmeden hislerle oluşur. Haşhaş (2017, s.5)'a göre halk müziğini diğer müzik türlerinden ayıran en önemli özellik sanatsal kaygı gütmeden, duygularla, halk tarafından üretilmiş olmasıdır.

Folklor (halkbilim), halkın kültür ögelerini içinde barındıran bir bilim dalıdır. Halkın kültür ögelerinden biri olan halk müziği bu bağlamda folklor başlıklarından biri haline gelmekte, başka bir deyişle, folklor halk müziğini de içinde barından bir bilim dalı olarak ortaya çıkmaktadır. Büyükyıldız (2004, s.76)'a göre folklor, halkbilimi anlamına gelmektedir. Bir halkın maddi-manevi kültür ürünlerini tarihi,

coğrafi ve toplumsal çerçevede inceleyen folklor, özgün yöntemler ışığında kültür ürünlerini derlemeyi, sınıflandırmayı, yorumlamayı, çözümlemeyi hedeflemektedir.

Folklor, halkın ürettiği kültür ögelerini konu edinen bir bilim dalıdır. Folklorun içinde barınan kültür ürünlerini Dundes (2005, s.129) şu şekilde aktarmaktadır;

> "Folklorun içinde mitler, destanlar, halk masalları, şakalar, atasözleri, bilmeceler, ninniler, büyüler, dualar, ilençler, yeminler, incitmeler, atışmalar, kinayeler, alaylar, dilekler, tekerlemeler, selam ve ayrılık sözleri (görüşürüz, eyvallah gibi) yer alır. Folklor aynı zamanda halk âdetini, halk dansını, halk tiyatrosu (ve mimini), halk sanatını, halk inancını (ya da batıl inancını), halk hekimliği, enstrümantal halk müziğini (keman ezgisi gibi), halk şarkılarını (ninniler, balladlar, vb), halk dilini (argo gibi), halk benzetmelerini (örneğin, «yarasa gibi kör» benzetmesi), halk teşbihlerini («şehri kızıla boyamak» gibi) ve adları da (şahıs ve yer adları, vb.) içerir. Halk şiiri sözlü epikten, el-yazması kitap türüne, mezar taşlarına, hamam duvarlarındaki yazılara, limericklere, top oyunlarındaki tekerlemelere el ve ayak parmaklan tekerlemelerine, çocuğu dizde hoplatırken söylenen tekerlemelere, oyunlarda ebe seçimi tekerlemelerine dek uzanır. Folklor listesi oyunları, işaretleri, simgeleri, dua sözcüklerini (şükür sözcüğü gibi), şakaları, halk etimolojisini, yemekleri, süslemeler ve el işlerini, ev, ambar, çit tiplerini, caddedeki satıcının bağrışını, hatta hayvanlara söylenen geleneksel sözleri de içerir. Bunlarla birlikte, çağrışım araçları alarak kullanılan ve pek yaygın olmayan bazı biçimler…, zarfların olur-olmaz kişilerce açılmasını önlemek için, mektubu yazanın zarfın kapanma yerine koyduğu mumdan mühür… ve hapşırma gibi vücut faaliyetlerinden sonra söylenen geleneksel yorumlar da bu listeye girebilir. Ayrıca bu liste, festivallerin ve özel günlerin (ya da tatil günlerinin) âdetlerini de ("Christmas", "Halloween" gibi) içerir (Dundes, 2005, s.129).

Folklor, Oğuz (2007, s.30-31)'a göre, 19. yüzyılda dünyada sosyal ve beşeri bir bilim dalı olarak yaygınlaşmış, Türkçe'ye ise halkbilimi olarak çevrilmiştir. Ortaya çıktığı tarihten bu yana folklor, halk ürünlerini üretim, üreten ve üretim yerleri bağlamında ele almaktadır. Türk folkloru bu çerçevede folklorun ürün üzerine geliştirdiği fikri benimsemiş, derleme ve arşivleme çalışmalarında ürünü ön planda tutmuştur.

2.4.1.Türkiye'de Halk Müziği

Türkiye'de Halk Müziği, halk müziğinin özellikleri çerçevesinde, toplumda gerçekleşen olguları, gündelik yaşam, özel günler, kutlamalar ve törenler gibi hayatın akışında gerçekleşen durumları konu edinen müzik türüdür. Toplumda gerçekleşen olguları konu edinmesiyle Türk Halk Müziği kendine özgüdür. Önalan (2021, s.27)'a göre halkın ortak duygu ve düşüncelerini, sıkıntılarını, geçimlerini, işlerini, başarılarını, kahramanlıklarını, doğayı ve hayvanlarını konu edinen müzik türüne halk müziği denmektedir. Türk Halk Müziği'nin birkaç özelliği haricinde değişmeden devamlılığı sağlanmaktadır. Çakar (2004, s.41, Akt. Karakaş, 2016, s.14)'a göre Türk Halk Müziği, ait olduğu bölgenin gelenek-görenek ve adetlerinden etkilenerek icra edilmektedir. Türk Halk Müziği'nin icrası sırasında ait olduğu bölgenin çalgıları, tavrı ve üslubu kullanılmakta, söz ve bestesi ise halkın ortak üretimi olarak meydana gelmektedir. Bu bağlamda Türk Halk Müziği eserleri çoğunlukla anonimdir.

Nida Tüfekçi, Türk Halk Müziği'nin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır;

> "…sahibinin bilinmemesi, halk tarafından benimsenip onun ifadesine bürünmüş olması, halkın ortak malı olması, kulaktan kulağa verilmek suretiyle hayatiyetini sürdürmesi, gelenek haline gelmesi, zaman içinde derin bir geçmişi olması, mekân içinde yaygın olması, yöresel dil ve müzik özelliklerini bünyesinde taşıması, iddiasız olması ve kişisel yapım olmaması" (Aktaran: Büyükyıldız, 2004, s.89).

Türk Halk Müziği, meydana geldiği ortamda gerçekleşen olgular çerçevesinde şekillenmektedir. Bu sebeple, ait olduğu ortamda gündelik yaşam, kültür, normlar ve inanışlar gibi birçok konuyu ve bilgiyi içinde barındırmaktadır. Ek olarak Türk Halk Müziği icrasında kullanılan çalgılar, tavırlar ve söyleyiş şekilleri, meydana geldiği ortama aittir. Türk Halk Müziği genellikle anonim bir yapı sergilemesine karşın, âşıklar, türkü yakıcılar ve halk ozanlarının ürettiği eserler, halk müziği içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Türk Halk Müziği içinde âşıklık geleneği, Heziyeva (2010, s.82)'ya göre toplumda gerçekleşen ekonomik, kültürel ve siyasal durumları konu edinmekte ve bu durumlar karşısında halkın düşüncelerini anlaşılabilir, kolay bir dil ile ifade etmektedir. Âşıklık geleneği çerçevesinde toplumda süreçle birlikte gerçekleşen ve

değişen olaylar, âşıkların şiirlerine konu olmuş ve bu şiirler halkla birlikte kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Âşıkların şiirlerinde işlediği konulardan bir diğeri de dindir. Bu bağlamda âşıklar, dinin toplumla bütünleşmesine ve yayılmasına neden olmuştur. *Âşık* terimi yerine önceleri *ozan* terimi kullanılmaktaydı. Sakaoğlu (1998, s.369, Akt. Yücetoker ve Bahar, 2015, s.9-10)'na göre âşıklık geleneğinin temsilcileri 16. yüzyıla kadar ozan olarak anılmıştır. 17. yüzyılla birlikte tasavvufun etkisi ve ozanlığın olumsuz anlamı, geleneğin temsilcilerine âşık denilmesine sebebiyet vermiştir.

Âşıklık geleneği ve bu çerçevede Türk halk müziği, usta-çırak ilişkisiyle öğretilmekte, kuşaktan kuşağa aktarımı gerçekleşmektedir. Usta-çırak ilişkisiyle öğrenme, sözlü aktarımın bir parçasıdır.

> "Ustasından mesleki yönden öğrenecekleri biten çırak, özellikle Türk kültürünün ve Türk geleneklerinin gerektirdiği vefa duygusu içerisinde o ustaya bağlılığını ömür boyu sürdürmek adına manevi ihtiyaçları karşılayarak, en önemlisi de eserlerini seslendirip yaşatarak göstermek zorundadır. Bu şartlar sağlanırsa ancak geleneğin beklentisi yerine getirilecektir" (Önalan, 2021, s.11).

Türk Halk Müziği'nde usta-çırak ilişkisiyle kuşaktan kuşağa aktarılan ve öğretilen eserlere *türkü* denmektedir. İstanbullu ve Göher Vural (2017, s.1-2)'a göre türkü, geleneksel halk müziğinin birincil formlarındandır ve 12.yy. Farsçasında *Türk'e ait* anlamında kullanılan *Türkî* kelimesinden türediği düşünülmektedir. Türkü kelimesi ilk olarak, Doğu Türkistan'da belirli form ve biçimler kullanılarak icra edilen müzik eserlerini tanımlamak amacıyla 15.yy. da kullanılmıştır.

Türk Halk Müziği eserleri Karakaş (2016 s.17)'a göre sözlü eserler, sözsüz eserler ve sözlü/sözsüz eserler olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Sözlü halk müziği eserlerine genellikle türkü denmektedir. Sözsüz halk müziği eserleri ise yöreye ait çalgılarla icra edilen eserlerdir. Sözlü halk müziği formları hoyratlar, mayalar, bozaklar, gurbet havaları, divanlar, ağıtlar, deyişler, nefesler, ilahi, semahlar, teke zortlatmaları ve horo (hora) olarak sıralanmaktadır. Sözsüz halk müziği formu ise karşılamadır. Sözlü ve sözsüz olarak icrası gerçekleşen halk müziği formları ise halaylar, barlar ve zeybeklerdir.

Türk Halk Müziği'nde eserlerin müzikal yapılarını belirleyen makamlar ve usuller yer almaktadır. Makam, Uyar (2016, s.2)'a göre müziğin melodik yapısını

açıklamaktadır. Makamlar, belirli aralıktaki dizilerden oluşmaktadır. Sözer (1986, s.469)'e göre 100'e yakın makam bulunmaktadır. Makamları oluşturan dizilerin ilk perdesi ve genellikle en pes perdesi, karar perdesidir. Makam dizileri, eşit olmayan perdeler sistemiyle oluşmuştur. Genellikle üçüncü ya da dördüncü derece, makamın güçlüsüdür. Her makam dizisi, esneklik özelliği taşımaktadır. Makamlar *zemin, meyan* ve *karar* isimli üç bölümden oluşmaktadır ve eserlerde bu bölüm sırası gözetilmektedir. Makam dizisinin pesten tize hareketi çıkıcı, tizden pese hareketi inici dizi olarak adlandırılmaktadır. Usul ise Özkan (2017, s.606, Akt. Karabulut ve Tüfekçi, 2019, s.222)'a göre, belirli kalıpların bir araya gelerek ritim ve vuruşları oluşturmasına verilen isimdir. Sözer (1986, s.814)'e göre ağır, hafif ve yürük usuller, Türk müziğinde öne çıkmakta ve farklı yetmişten fazla usul olduğu bilinmektedir. Tanrıkorur (1998, s.45, Akt. Karabulut ve Tüfekçi, 2019, s.222), yetmişten fazla usulün 2'den 120 zamanlıya kadar uzandığını belirtmektedir.

2.4.2.Kadın Ağzı ve Erkek Ağzı Türküler

Türkülerin ait olduğu yöre ve icra edildiği ortama bağlı olarak, tavır, söyleyiş, kişi ve işledikleri konuların birbirlerinden farklı olduğu gözlemlenmektedir. Aynı konuların işendiği türküler dahi söyleyiş biçimi açısından farklılık gösterebilmektedir. Ağız, Çayci (2014, s.55)'ye göre dil biliminde şive içinde gelişen ve bölge bölge konuşma dilinde gözlemlenen farklılıklara verilen isimdir. Ersoy (2011, Akt. Çayci, 2014, s.55)'a göre, türküler arasında icra edildiği bölge ve yöre etrafında ortaya çıkan tavır ve söyleyiş farklılıkları, *ağız* kavramıyla açıklanmaktadır.

Bu bağlamda kadın ağzı türküler, kadınlar tarafından yakılan ve söyleyiş biçimlerinin kadınlar tarafından oluşturulduğu türkülerdir. (Öztürk, 2019, s.6-7)'ya göre kadın ağzı türküler kadınlar tarafından yakıldığından genellikle bir erkeği ya da kadının evladını konu edinmektedir. Ek olarak kadın ağzı türkülerin hikayelerinin olması, icra edildiği ortama bağlı olarak söz içeriğinin oluşturulması ve ait olduğu bölgenin icra özelliklerini yansıtması açısından önem taşımaktadır. Maniler, türküler ve oyun havaları kadın ağzı söyleyiş biçiminin net olarak gözlemlenebildiği formlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Erkek ağzı türküler ise, erkekler tarafından yakılan ve sözel içeriğini erkeklerin oluşturduğu türkülerdir. Erkek ağzı türküler Erdal (2011, s.37-40)'a göre Türk halk müziğinin genelini oluşturmakta ve işledikleri konuların çoğunlukla sevgili/kadın olduğu gözlemlenmektedir. Erkek ağzı türkülerde işlenen sevgili/kadın konuları, özellikle kadının güzel olması, cilveli olması ve erkeğin gönlünü hoş tutması gerektiği gibi vurgularla ön plana çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan söylem analizi modeli üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın merkezinde konumlanan TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türküler, söylem analizi ile ayrıştırılmış, çocuk gelin figürünün işlendiği türküler tespit edilmiştir. Söylem analizi ışığında çocuk gelin figürünü konu alan türküler kategorilere bölünmüş; erkek ve kadın ağzı türkülerde benzerlik ve farklılıklar elde edilmiştir.

Söylem analizi, Nordquist (2020, Akt. Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021, s.189)'e göre kullanıldığı içeriğin gerçekleştiği ortamın özelliklerini ön planda tutmakta, bu yönüyle dilbilim ve sosyoloji dallarını bir araya getirmektedir. Söylem analizi, yazılı ve sözlü içeriklerin analizini sosyoloji temeline yerleştirmektedir. Bu bağlamda söylem gerçekleştiği ortamdan bağımsız incelenmemekte ve sosyal yapısından ayrı tutulmamaktadır. TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürüne sahip türküler, söylem analizi kapsamında, icra edildiği çevrenin sosyal özellikleri de dikkate alınarak toplumsal cinsiyet ve roller üzerinden yorumlanmıştır.

> "Söylem, salt söylem olmadığı, onun sosyal hayatı inşa ettiği, dünyayı yeniden zihinsel olarak kurguladığı, ideoloji içerdiği, insanlar arasındaki sosyal ilişkileri anlamlandırdığı kabulü ile sosyolojik çalışmalarda yerini almıştır" (Bal, 2013, s.258, Akt. Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021, s.189).

3.2.Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında alanyazın tarama ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılmıştır. TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türküler ve türkülerin hikayeleri alanyazın tarama ve doküman incelemesiyle elde edilmiş verilerdir. Randolph (2018)'a göre alanyazın tarama, temelinde araştırmanın tamamını ele almakta, ana konuya odaklanmakta, bir tezi çözümlemekte ve araştırmanın eleştirel analizinde kullanılmaktadır. Alanyazın tarama yöntemi;

bulguları bir araya getirerek sonuca ulaşmayı veya değişik perspektifleri tek çatı altında toplamayı hedeflemektedir (s. 253-254).

Doküman incelemesi Balaban Salı (2018)'ya göre; araştırmacının konusu için gerekli görsel-işitsel ya da yazılı kaynakların çözümlenmesidir. Doküman incelemesi, gözlem ve görüşme yöntemlerinin kullanılamayacağı durumlarda tek başına veri toplama yöntemi olarak ya da gözlem ve görüşme yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalarda elde edilen verilerin desteklenmesi ve geçerliğin arttırılmasında kullanılmaktadır (s.151). Bu bağlamda araştırmanın pandemi döneminde yürütülmesi sebebiyle, gözlem ve görüşme yöntemlerinden yararlanılamamış; doküman incelemesi başlıca veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır.

> "Nitel araştırmalarda, belgeler iki türde toplanabilir. Birincisi, araştırma konusunun geçmiş ya da tarihsel süreci bulguların yorumlanmasında önemli olduğunda arşiv verileri, araştırmada belge olarak kullanılmaktadır. İkincisi ise, araştırmanın veri toplama sürecinde çekilen fotoğraflar, katılımcılarla yapılan görüntü ve ses kayıtları ya da katılımcıların çizimleri gibi araştırmacı tarafından kaydedilen veriler, araştırmada doküman olarak kullanılabilir" (Balaban Salı, 2018, s.152).

3.3.Verilerin Analizi

Araştırmada söylem analizi ışığında, alanyazın tarama ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılarak elde edilen verilerin içerik (sözel ve müzikal) analizi, tema analizi ve betimsel analiz yöntemleri ile birlikte değerlendirilmesi ve yorumlanarak betimlemesi yoluna gidilmiştir. Buna göre, araştırmada elde edilen türküler, sözel içeriklerine göre kategorize edilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Ek olarak, türkülerin hikayelerini elde etmek için içerik analizinden yararlanılmıştır.

İçerik analizi Sallan Gül ve Kahya Nizam (2021)'a göre; yazılı ve sözlü iletişim kaynaklarının özünün incelenmesinde kullanılmaktadır. Araştırmacı içerik analizi ışığında elde ettiği verileri kelime, tema ve/veya kavramlar üzerinden analiz etmektedir. Bu çerçevede içerik analizi, sosyal etkileşim sonucu meydana gelen doğrudan ya da dolaylı anlatı içeriklerinin unsur, öge ve özelliklerinin çözümlenmesinde ön plana çıkmaktadır (s.182).

İçerik analizi ışığında araştırmada çocuk gelin figürünü işleyen türküler sözel materyalleri çerçevesinde; sözcük, tema ve kavramlar üzerinden incelenip çözümlenmiştir. Bu bağlamda yaş faktörü ve küçük, körpe, ufak, bala, daylak ve ferik sözcükleri TRT Türk Halk Müziği türkülerinden elde edilmiştir. Ek olarak içerik analizine türkülerin hikayelerine ulaşmak amacıyla başvurulmuştur. Türkülerin hikayelerine, araştırmanın pandemi döneminde yürütülmesi sebebiyle internet kaynaklarından erişilmiştir.

> "İçerik analizi, tanıklık, mevzuat, kamu belgeleri, vaka çalışmaları, raporlar, anket ve görüşme sorularının cevapları, haber bültenleri, web sayfaları, reklam panoları, posterler, grafiti, radyo programları, kataloglar, fotoğraflar, çizimler, videolar, filmler, müzikler, gazeteler, kitaplar, dergi makaleleri, dini metinler, ders kitapları, nutuklar, romanlar ve mektuplar gibi birçok iletişim biçimini analiz etmek için kullanılabilir" (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021, 182).

Araştırmanın bir sonraki adımında, içerik analizi çerçevesinde tema, sözcük ve kavramların çözümlendiği türküler, tema analizi yöntemiyle kategorize edilmiştir. Bu bağlamda tema analizi, araştırmanın ana fikrine cevap veren soruların içerik analizi ışığında transkript ve kategorize edilme sürecini yansıtmaktadır. (Corbin&Strauss, 2008; Strauss&Corbin, 1998, Akt. Kıral, 2020, s.181).

İçerik analiziyle türkülerin sözel materyallerinden elde edilen yaş faktörü; küçük, körpe, ufak, bala, daylak ve ferik sözcükleri tema analizi kullanılarak kategorilere ayrılmıştır. Ek olarak türkülerin müzikal (makam-usul) özellikleri tema analizi ışığında tablolaştırılmıştır. Elde edilen kategori ve tablolar betimsel analiz üzerinden değerlendirilmiş ve yorumlamalarına yer verilmiştir. Boyatzis (1998)'e göre tema analizi, verilerin kategorize edilmesiyle birlikte derinlemesine betimlenmesinin önünü açmaktadır (Akt. Şad, Özer ve Atli, 2019, s.875-876).

Araştırmada içerik analizi kullanılarak sözel materyalleri incelenen ve çocuk gelin figürüne işaret ettiği belirlenen türküler, tema analiziyle kategori haline getirilmiş ve son adımda betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmasına yer verilmiştir. Betimsel analiz kullanılarak, kategorize edilen türküler toplumsal cinsiyet ve roller

üzerinden ele alınıp çözümlenmiş, türkülerdeki işleniş benzerlik ve farklılıkları betimsel analiz yöntemi ile ortaya koyulmuştur.

> "Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır" (Yıldırım ve Şimşek, 2003, Akt. Özdemir, 2010, s. 336).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türküler

Araştırmanın birinci alt probleminde TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türküler, alfabetik sıra ile tablolaştırılarak ele alınmış ve işlenmiştir. Bu bağlamda çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türküler TRT Türk Halk Müziği repertuvar arşiv numarası, türkünün adı, bölgesi/yöresi, ağzı, kaynak kişisi ve derleyeni başlıkları altında Tablo 1.'de alfabetik sırayla sunulmuş, akabinde tablonun değerlendirilmesine yer verilmiştir.

TRT THM Repertuvar Arşiv No.	Türkünün Adı	Türkünün Bölgesi/Yöresi	Türkünün Ağzı	Türkünün Kaynak Kişisi	Türkünün Derleyeni
4718	Açıl Ey Ömrümün Varı	Manisa/Soma, Tarhala Köyü	Erkek	Yöre Ekibi	Nihat Kaya, Sait Özdemir ve Mustafa Yazıcıoğulları
7	Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar	Denizli/Acıpayam	Kadın	Süleyman Uğur	Nida Tüfekçi
3805	Ağlarım İçin İçin	Şanlıurfa	Erkek	Yöre Ekibi	Emin Turgay
3811	Ak Enteri Geyme Dedim	Denizli/Acıpayam, Gümüş Köyü	Erkek	Süleyman Uğur	Nihat Kaya
3900	Aksaray'a Gide Gele Yoruldum	İstanbul	Erkek	Veli Kanık	Muzaffer Sarısözen
2765	Al Mendilim Kaldı Kaya Başında	Erzurum/Tortum, Sümmani Köyü	Erkek	Yöre Ekibi	Muzaffer Yönden

1560	Allı Yazma Başında	Sakarya	Erkek	Hüseyin Çelik	Ahmet Yamacı
946	Alt'Aydır Dağ Dağ Gezerim	Muğla/Fethiye	Erkek	Mustafa Coşkun	Muzaffer Sarısözen
1396	Antalya'nın Mor Üzümü	Antalya/Akseki	Erkek	Hüseyin Balkan ve Nimet Balkan	Neriman Altındağ Tüfekçi
407	Ardahan'ın Yollarında	Kars	Erkek	Musa Yılmaz	Muzaffer Sarısözen
3060	Asmanın Tepesinde	Sivas	Erkek	Selahattin Erorhan	Ahmet Sezgin
1416	Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir	Erzurum	Erkek	Seyfettin Sığmaz	Muzaffer Sarısözen
5040	Aydın'dan Gel Aydın'dan	Uşak/Eşme	Erkek	Mehmet Karadedeli ve Nafi Yavaşça	Mehmet Karadedeli
65	Ayna Astım Meşeye	Eskişehir	Erkek	Cemal Karaelmas	Mustafa Hoşsu
517	Bağa Girdim Bağ Budanmış	Tekirdağ/Şarköy	Erkek	Mustafa Karaer	Yücel Paşmakçı
4076	Bağdat'tan Gelemedim	Rumeli/Varna, Lopuşna Köyü	Erkek	Bedri Nizam	Rüstem Avcı
72	Bahçalarda Kum Darı	Muğla/Fethiye	Erkek	Mustafa Coşkun	Mustafa Hoşsu

2652	Bahçelerde Hıyar (Name Gelin)	Sivas/Şarkışla	Erkek	Aşık Veysel Şatıroğlu ve Şarkışlalı İbrahim	Erkan Sürmen
2682	Başında Altın Para	Diyarbakır	Erkek	İzzet Altınmeşe	İzzet Altınmeşe
1363	Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem	Erzurum	Erkek	Seyfettin Sığmaz	Seyfettin Sığmaz
4272	Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm	Sivas/Şarkışla	Erkek	Aşık Veysel Şatıroğlu	Kubilay Dökmetaş'ın arşivinden ses kaydı ile derlenmiştir.
527	Bir Güzel Ki On Yaşına Girince	Diyarbakır	Erkek	Celal Güzelses	Plaktan yazılmıştır.
138	Biz Hepimiz Üç Kardaş	Giresun/Görele, Çavuşlu Köyü	Erkek	Ömer Akpınar	Nida Tüfekçi
2274	Bu Babamın Evidir	Artvin	Erkek	Cafer Horhoroğlu	-
4811	Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	Uşak/Eşme	Erkek	Fadime Kılınç ve Mediha Kılınç	Gülseren Aygün
3044	Celal Bacada Yatıyor	Yozgat/Akdağmadeni	Kadın	Aysel Sezer	Nida Tüfekçi
709	Çaktılar Çakmak Taşını	Sivas/Ulaş	Kadın	Fikriye Doğuyurt	Arif Meşhur

3552	Çattılar Gazan Daşını	Uşak/Eşme	Kadın	Fadime Kılınç ve Mediha Kılınç	Celal Vural ve Gülseren Aygün
2916	Çenende Tut Kelimeyi	Azerbaycan	Erkek	Yöre Ekibi	TRT Müzik Dairesi Bşk. THM. Md.
533	Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak	Giresun	Erkek	Kadir Üstündağ	Muzaffer Sarısözen
646	Dam Üstünde Çul Serer	Sivas/Divriği	Erkek	Ali Kızıltuğ	Yücel Paşmakçı
77	Damda Bacaları Adam Sanırdım	Konya/Bozkır	Erkek	Yöre Ekibi	Tuncer İnan
995	Dedim Gız Yaşın Nedir	Azerbaycan	Erkek	İbrahim Yıldırım	-
652	Değirmenin Bendine	Muş	Erkek	Muazzez Türüng	Muzaffer Sarısözen
2003	Dereler Gölgelendi	Tokat/Reşadiye	Erkek	Mihrican Bahar	TRT İstanbul Radyosu THM. Md.
4371	Derelerin Derini	Rumeli/Kırcaali	Kadın	Rodoplu Hasan Atasever	Nihat Kaya
2491	Diyarbakır Düzdedir	Diyarbakır	Erkek	Saadettin Coşkun	Saadettin Coşkun
3057	Dut Dibine Yaslanırlar	Gümüşhane	Erkek	Yöre Ekibi	Muammer Özkavcı

3950	Ekin Ektim Çöllere	Tokat/Reşadiye	Erkek	Murat Akkaya	Yücel Paşmakçı
1793	Ekin Ektim Çöllere	Tokat/Reşadiye	Erkek	Yöre Ekibi	Muzaffer Erdem
179	Ekin Ektim Çöllere	Samsun/Ladik	Erkek	Kadir Üstündağ	Ahmet Yamacı
1285	Ektiğim Yonca	Erzurum	Erkek	Muharrem Akkuş	Yücel Paşmakçı
2714	Elif Çıkmış O Damın Başına	Ankara	Erkek	Salman Çoker	Ankara Devlet Konservatuarı
3540	Elif Gızının Da Mendiline Mestine	Konya	Erkek	Memduh Derin	Kemal Koldaş
1008	Elinde Çıngıl Orak	Giresun/ Şebinkarahisar	Erkek + Kadın	Ahmet Özkan (Vonalı Ahmet) ve Rüştü Tuncalı	Muzaffer Sarısözen
4525	Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil	Bilecik	Erkek	Nuriye Yılmaz	Saadet Yılmaz Bircan
3229	Erzurum'un Dağında	Erzurum	Erkek	Hulusi Seven	Suat Işıklı
4357	Ev Yaptırdım Pelitden	Sinop/Ayancık, Akveren	Erkek	Sadık Açıkgöz	Ankara Devlet Konservatuarı
2196	Evleri Taş Başında	Tunceli	Erkek	Oğuz Koçoğlan	Muzaffer Sarısözen

1574	Evlerinin Önü Yaldız Piyade	Çankırı/Çerkeş	Erkek	-	Emin Aldemir
1296	Evlerinin Önü Yoldur	Erzurum/Aşkale	Erkek	Mustafa Günaydın	Nida Tüfekçi
2188	Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır	Şanlıurfa/Siverek	Erkek	Mehmet Çelikkanat ve Faruk Uğurlu	Mehmet Özbek
1107	Evlerinin Önü Yonca	Doğu Anadolu	Erkek	Ruhi Kanat	Muzaffer Sarısözen
5193	Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni	Kütahya/Gediz	Erkek	Mustafa Köylü	Necati Erhan
1725	Garlı Dağın Öte Yüzüne	Isparta/Barla	Erkek	Yalçın Özsoy	Yalçın Özsoy
3966	Gatıranlar Gatıranlar	Isparta/Sütçüler	Erkek	Mehmet Kızıl	Faik İnce
1084	Gemideyim Gemide	Burdur	Erkek	Hamit Çine	Muzaffer Sarısözen
1817	Geminin İçineyum	Giresun	Erkek	Bicoğlu Osman Gökçe	Ankara Devlet Konservatuarı
677	Gide Gide Yoruldum	Muğla/Bodrum	Erkek	Hamit Çine ve Arif Cingöz	Muzaffer Sarısözen
3634	Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım	Malatya	Erkek	Kemal Çığrık	Mustafa Özgül

458	Hanc'Osman'ın Avlusunda Kum Kaynar	Çankırı	Erkek	Ahmet Bayrak	Muzaffer Sarısözen
3314	Hatçem Gider Garataşa Aşağı	Manisa/Akhisar, Göcek	Erkek	Mustafa Yavuz	İsmet Egeli
4790	Hazelidir Deli Gönül Hazeli	İzmir/Karaburun	Erkek	Şerife Zorlu	Yıldırım Aytaç
1164	İndim Çayırı Biçmeye	Artvin/Şavşat	Erkek	Vasfi Akyol	Muzaffer Sarısözen
1927	Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele	Kerkük	Erkek	Abdülvahit Küzecioğlu	Mehmet Özbek
2724	Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına	Elazığ	Erkek	Hafız Osman Öge ve Şükrü Canaydın	Mehmet Özbek
4016	Kar Yağayi Yağayi	Trabzon/Çaykara	Kadın	Yusuf Cemal Keskin	İbrahim Can
1918	Kara Duta Yaslandım	Orta Anadolu	Erkek	Cevat Erkmen	Ahmet Sezgin
695	Kara Tavuk Cücüğü	Kahramanmaraş/ Elbistan	Erkek	Nazım Tahaoğlu	Muzaffer Sarısözen
117	Kemençemin Telleri	Ordu	Erkek	Beytullah Şanlıyurt	Ahmet Yamacı
1979	Kırmızılım Tutam Tutam	Ordu	Erkek	Muhsin Tercan	Ahmet Yamacı

744	Kırmızısı Başındadır	Ordu	Erkek	Ahmet Özkan (Vonalı Ahmet)	Muzaffer Sarısözen
372	Kız Pınar Başında Desti Doldurur	Rumeli	Erkek	Tanburacı Osman Pehlivan	Muzaffer Sarısözen
464	Konma Bülbül Konma Nergiz Daline	Ağrı/Eleşkirt	Erkek	-	Muzaffer Sarısözen
2200	Mardin Kapı Şen Olur	Diyarbakır	Erkek	Celal Güzelses	Plaktan yazılmıştır.
1747	Martinim Atılmıyor	Erzurum	Erkek	Muharrem Akkuş	Yücel Paşmakçı
1051	Mavi Kırep Başında	İzmir/Uzundere	Erkek	Ali Tutkaç	Alaaddin Seçgel
12	Merdivenden İnerken	Bursa	Erkek	Yöre Ekibi	Osman Özdenkçi
309	Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya	Sivas	Erkek	Talibi Coşkun	Muzaffer Sarısözen
2014	Nazilli'nin Hanları	Afyonkarahisar/ Dinar	Erkek	Saffet Uysal	TRT Müzik Dairesi Bşk. THM. Md.
2546	Nazındandır Nazından	Manisa	Erkek	Yöre Ekibi	Nihat Kaya, Sait Özdemir ve Mustafa Yazıcıoğlu

3157	Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli	Isparta/Yalvaç	Erkek	Havva Canlı	Ali Canlı
1197	Oduncular Dağdan Odun İndirir	Manisa	Erkek	Haydar Bayçın	Muzaffer Sarısözen
3392	Oy Zalutların Alçağı	Ordu	Erkek	Hüseyin Birben	Tuncer İnan
1549	Pencereden Taş Gelir	Erzincan/Tercan	Erkek	Şakir Şener	Ahmet Yamacı
326	Penceresi Mavi Boya	Sivas/Şarkışla	Erkek	Aşık Veysel Şatıroğlu ve Küçük Veysel Erkılıç	Aşık Veysel Şatıroğlu
837	Pınara Vurdum Kazmayı	Mersin/Silifke, Gökbelen Yaylası	Erkek	Ahmet Duman ve Ali Rıza Aslan	Muzaffer Sarısözen
1480	Portakalım Tekerlendi	Mersin/Silifke	Erkek	Cavit Erden	Ahmet Yamacı
3287	Potinimin Tabanı	Rumeli	Erkek	Sabri Gencer	Nihat Kaya
1504	Sabah İle Sabah İle	Şanlıurfa	Erkek	Ahmet Cankat	Nihat Mercanlı
2042	Sayide'm Otur Yanıma	Kastamonu	Erkek	Sarı Recep	Kemal Karasüleymanoğlu
604	Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında	Erzurum/Şenkaya	Erkek	Cevdet Aslan ve İsmet Bozkurt	Muzaffer Sarısözen

1238	Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı	İstanbul	Erkek	-	Muzaffer Sarısözen
5092	Sevdi Gönül Bir Püseri	Kastamonu	Erkek	İhsan Ozanoğlu	Ankara Devlet Konservatuarı adına Muzaffer Sarısözen, Halil Bedi Yönetken, Rıza Yetişen
1653	Söğüdün Yaprağı Narindir Narin	Manisa	Erkek	Haydar Bayçın	Emin Aldemir
4916	Şemsiyemin Ucu Baston	Bilecik/Bozüyük	Erkek	Muhittin Tartan	Durmuş Yazıcıoğlu
3120	Şu Dağlar Tepe Tepe	Denizli/Acıpayam	Erkek	Hasan Aydoğdu	Özay Gönlüm
1483	Şu Karşıdan Yar Geliyor	Antalya/Elmalı	Erkek	Şaban Eraslan	Nurettin Çamlıdağ
1690	Şu Oltu'nun Taşını	Erzurum/Oltu	Erkek	Zafer Acar	Muharrem Akkuş
3385	Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları	Kırşehir	Erkek	Gürbüz Sapmaz	TRT Ankara Radyosu THM. Md.
3309	Tarlada Bostan Olur Mu	Balıkesir	Erkek	Mehmet Aktepe	Özay Gönlüm
3531	Tebriz Üstü Maraga	Azerbaycan	Erkek	-	Şeref Canku
3598	Tosya'dan Geliyor Pirinci	Kastamonu/Tosya	Erkek	Perihan Altuncu	Yıldız Ayhan

4421	Ufak Altının Dizisi	Bilecik	Erkek	Muhittin Tartan, Hasan Oymak, Neşat Erkıvanç ve Necdet Aruca	Ankara Devlet Konservatuarı
1802	Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada	Sivas	Erkek	Sevinç Sarısözen	Neriman Tüfekçi
3599	Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin	Kahramanmaraş/ Pazarcık	Erkek	Mahmut Karakaya	TRT Ankara Radyosu THM. Md.
2354	Yastığı Kuş Tüyünden	Siirt	Erkek	Yöre Ekibi	Nevin Akol
82	Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür	Sivas	Erkek	Hasan Irmak	Yücel Paşmakçı
2355	Yayladım Koyunu	Trabzon	Erkek	Emine Tanaydın	-
4162	Yeri Yeri Küsmüşem Sennen	Kerkük	Erkek	Abdurrahman Kızılay	TRT Müzik Dairesi Bşk. THM. Md.
5148	Yürüdük Edirne'den	Kerkük	Erkek	Sıdık Bende Gafur	Suphi Saatçi
5230	Zeynep Mende Ne Goydu	Kerkük	Erkek	Hasan Naccar	Kasetten yazılmıştır.
2371	Ziliflerin Tutam Tutam	Giresun/ Şebinkarahisar	Erkek	Aziz Şeker	-

Tablo 1. TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen türküler.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında yer alan ve araştırmanın konusu gereği çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen, kadın ağzı ve erkek ağzı toplam türkü sayısının 113 olduğu saptanmıştır. Türkülerin çoğunlukla erkek ağzı türküler olduğu gözlemlenmektedir. Kadın ağzı türkülerin sayısı 6 iken erkek ağzı türkülerin sayısı 106'dir. Hem kadınların hem erkeklerin aynı anda (atışma biçiminde) söylediği ise 1 adet türkü bulunmaktadır.

Türkülerin ait olduğu yöreler incelendiğinde en çok türkünün Sivas ve Erzurum yörelerine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Sivas ve Erzurum yörelerine ait 9 türkü bulunmaktadır. Giresun ve Manisa yörelerine ait 5 adet türkü; Kerkük, Ordu, Diyarbakır ve Rumeli yörelerine ait 4 adet türkü; Azerbaycan, Bilecik, Denizli, Isparta, Kastamonu, Muğla, Şanlıurfa, Tokat ve Uşak yörelerine ait 3 adet türkü; Antalya, Artvin, Çankırı, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Mersin ve Trabzon yörelerine ait 2 adet türkü; Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Balıkesir, Burdur, Bursa, Doğu Anadolu, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, Gümüşhane, Kars, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Muş, Orta Anadolu, Sakarya, Samsun, Siirt, Sinop, Tekirdağ, Tunceli ve Yozgat yörelerine ait ise 1 adet türkü bulunduğu gözlemlenmektedir.

Tablo.1.'e göre, türkülerin ait olduğu yöreler incelendiğinde en çok türkünün Sivas ve Erzurum yörelerine ait olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Sivas ve Erzurum yörelerine ait 9 türkü bulunmaktadır. Sivas yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Asmanın Tepesinde isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Selahattin Erorhan, derleyeninin Ahmet Sezgin; Bahçelerde Hıyar (Name Gelin) türküsünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Aşık Veysel Şatıroğlu ve Şarkışlalı İbrahim, derleyeninin Erkan Sürmen; Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Aşık Veysel Şatıroğlu, derlemesinin Kubilay Dökmetaş'ın arşivinden ses kaydı ile yapıldığı; Çaktılar Çakmak Taşını isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişisinin Fikriye Doğuyurt, derleyeninin Arif Meşhur; Dam Üstünde Çul Serer isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ali Kızıltuğ, derleyeninin Yücel Paşmakçı; Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Talibi Coşkun, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Penceresi Mavi Boya isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Aşık Veysel Şatıroğlu ve Küçük Veysel Erkılıç olduğu, Aşık

Veysel Şatıroğlu'nun aynı zamanda türkünün derleyeni olduğu, Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Sevinç Sarısözen, derleyeninin Neriman Tüfekçi ve Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hasan Irmak, derleyeninin ise Yücel Paşmakçı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erzurum yöresine ait 9 adet türkü olduğu tespit edilmiştir. Erzurum yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Al Mendilim Kaldı Kaya Başında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin Ankara Devlet Konservatuarı; Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Seyfettin Sığmaz, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ve derleyeninin Seyfettin Sığmaz; Ektiğim Yonca isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Muharrem Akkuş, derleyeninin Yücel Paşmakçı; Erzurum'un Dağında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hulusi Seven, derleyeninin Suat Işıklı; Evlerinin Önü Yoldur türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Günaydın, derleyeninin Nida Tüfekçi; Martinim Atılmıyor isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Muharrem Akkuş, derleyeninin Yücel Paşmakçı; Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Cevdet Aslan ve İsmet Bozkurt, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Şu Oltu'nun Taşını isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Zafer Acar, derleyeninin ise Muharrem Akkuş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Giresun ve Manisa yörelerine ait 5 adet türküde çocuk gelin figürünün işlendiği görülmüştür. Giresun yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Biz Hepimiz Üç Kardaş isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ömer Akpınar, derleyeninin Nida Tüfekçi; Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Kadir Üstündağ, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Elinde Çıngıl Orak isimli türkünün kadın ve erkek ağzı, kaynak kişilerinin Ahmet Özkan (Vonalı Ahmet) ve Rüştü Tuncalı, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Geminin İçineyum isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Bicoğlu Osman Gökçe, derleyeninin Ankara Devlet Konservatuarı ve

Ziliflerin Tutam Tutam isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ise Aziz Şeker olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Manisa yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Açıl Ey Ömrümün Varı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyenlerinin Nihat Kaya, Sait Özdemir ve Mustafa Yazıcıoğulları; Hatçem Gider Garataşa Aşağı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Yavuz, derleyeninin İsmet Egeli; Nazındandır Nazından isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyenlerinin Nihat Kaya, Sait Özdemir ve Mustafa Yazıcıoğlu; Oduncular Dağdan Odun İndirir isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Haydar Bayçın, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Söğüdün Yaprağı Narindir Narin isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Haydar Bayçın, derleyeninin ise Emin Aldemir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kerkük, Ordu, Diyarbakır ve Rumeli yörelerine ait 4 adet türküde çocuk gelin figürünün yer aldığı görülmüştür. Kerkük yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Abdülvahit Küzecioğlu, derleyeninin Mehmet Özbek; Yeri Yeri Küsmüşem Sennen isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Abdurrahman Kızılay, derleyeninin TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Halk Müziği ve Oyunları Müdürlüğü; Yürüdük Edirne'den isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Sıdık Bende Gafur, derleyeninin Suphi Saatçi ve Zeynep Mende Ne Goydu isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ise Hasan Naccar olduğu, derlemesinin kasetten yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ordu yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Kemençemin Telleri isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Beytullah Şanlıyurt, derleyeninin Ahmet Yamacı; Kırmızılım Tutam Tutam isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Muhsin Tercan, derleyeninin Ahmet Yamacı; Kırmızısı Başındadır isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ahmet Özkan (Vonalı Ahmet), derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Oy Zalutların Alçağı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hüseyin Birben, derleyeninin ise Tuncer İnan olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Diyarbakır yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Başında Altın Para isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ve derleyeninin İzzet Altınmeşe; Bir Güzel Ki On Yaşına Girince isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Celal Güzelses derlemesinin plaktan yapıldığı; Diyarbakır Düzdedir isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ve derleyeninin Saadettin Coşkun ve Mardin Kapı Şen Olur türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Celal Güzelses, derlemesinin ise plaktan yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Rumeli yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna çerçevede, Bağdat'tan Gelemedim isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Bedri Nizam, derleyeninin Rüstem Avcı; Derelerin Derini isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişisinin Rodoplu Hasan Atasever, derleyeninin Nihat Kaya; Kız Pınar Başında Desti Doldurur isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Tanburacı Osman Pehlivan, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Potinimin Tabanı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Sabri Gencer, derleyeninin ise Nihat Kaya olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Azerbaycan, Bilecik, Denizli, Isparta, Kastamonu, Muğla, Şanlıurfa, Tokat ve Uşak yörelerine ait 3 adet türkünün çocuk gelin figürünü taşıdığı görülmektedir. Azerbaycan yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Azerbaycan yöresine ait Çenende Tut Kelimeyi isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Halk Müziği Müdürlüğü; Dedim Gız Yaşın Nedir isimli türkünün erkek ağzı ve kaynak kişisinin İbrahim Yıldırım ve Tebriz Üstü Maraga isimli türkünün erkek ağzı, derleyeninin ise Şeref Canku olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bilecik yöresine ait Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Nuriye Yılmaz, derleyeninin Saadet Yılmaz Bircan; Şemsiyemin Ucu Baston isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Muhittin Tartan, derleyeninin Durmuş Yazıcıoğlu ve Ufak Altının Dizisi isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Muhittin Tartan, Hasan Oymak, Neşat Erkıvanç ve Necdet Aruca, derleyeninin ise Ankara Devlet Konservatuarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Denizli yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişisinin Süleyman Uğur, derleyeninin Nida Tüfekçi; Ak Enteri Geyme Dedim türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Süleyman Uğur, derleyeninin Nihat Kaya ve Şu Dağlar Tepe Tepe türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hasan Aydoğdu, derleyeninin ise Özay Gönlüm olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Isparta yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Garlı Dağın Öte Yüzüne isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin ve derleyeninin Yalçın Özsoy; Gatıranlar Gatıranlar isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mehmet Kızıl, derleyeninin Faik İnce ve Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Havva Canlı, derleyeninin ise Ali Canlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kastamonu yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Sayide'm Otur Yanıma isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Sarı Recep, derleyeninin Kemal Karasüleymanoğlu; Sevdi Gönül Bir Püseri isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin İhsan Ozanoğlu, derleyenlerinin Ankara Devlet Konservatuarı adına Muzaffer Sarısözen, Halil Bedi Yönetken, Rıza Yetişen ve Tosya'dan Geliyor Pirinci isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Perihan Altuncu, derleyeninin ise Yıldız Ayhan olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Muğla yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Alt'Aydır Dağ Dağ Gezerim türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Coşkun, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Bahçalarda Kum Darı türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Coşkun, derleyeninin Mustafa Hoşsu ve Gide Gide Yoruldum türküsünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Hamit Çine ve Arif Cingöz, derleyeninin ise Muzaffer Sarısözen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şanlıurfa yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Ağlarım İçin İçin isimli türkünün erkek ağzı,

kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin Emin Turgay; Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Mehmet Çelikkanat ve Faruk Uğurlu, derleyeninin Mehmet Özbek ve Sabah ile Sabah ile isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ahmet Cankat, derleyeninin ise Nihat Mercanlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tokat yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Dereler Gölgelendi isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mihrican Bahar, derleyeninin TRT İstanbul Radyosu Türk Halk Müziği Müdürlüğü; Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3950) isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Murat Akkaya, derleyeninin Yücel Paşmakçı ve Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1793) türküsünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin ise Muzaffer Erdem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uşak yöresine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Aydın'dan Gel Aydın'dan isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Mehmet Karadedeli ve Nafi Yavaşça, derleyeninin Mehmet Karadedeli; Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Fadime Kılınç ve Mediha Kılınç, derleyeninin Gülseren Aygün ve Çattılar Gazan Daşını isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişilerinin Fadime Kılınç ve Mediha Kılınç, derleyenlerinin ise Celal Vural ve Gülseren Aygün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1'e göre; Antalya, Artvin, Çankırı, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Konya, Mersin ve Trabzon yörelerine ait 2 adet türkü olduğu görülmüştür. Bu çerçevede, Antalya ve Artvin yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Antalya yöresine ait Antalya'nın Mor Üzümü isimli türkünün erkek ağı, kaynak kişilerinin Hüseyin Balkan ve Nimet Balkan, derleyeninin Neriman Tüfekçi; Şu Karşıdan Yar Geliyor isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Şaban Eraslan, derleyeninin ise Nurettin Çamlıdağ; Artvin yöresine ait Bu Babamın Evidir isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Cafer Horhoroğlu ve İndim Çayırı Biçmeye isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Vasfi Akyol, derleyeninin ise Muzaffer Sarısözen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çankırı ve İstanbul yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Çankırı yöresine ait Evlerinin Önü Yaldız Piyade isimli türkünün erkek ağzı, derleyeninin Emin Aldemir ve Hanc'Osman'ın Avlusunda Kum Kaynar isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ahmet Bayrak, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; İstanbul yöresine ait Aksaray'a Gide Gele Yoruldum isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Veli Kanık, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı isimli türkünün erkek ağzı, derleyeninin ise Muzaffer Sarısözen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İzmir ve Kahramanmaraş yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, İzmir yöresine ait Hazelidir Deli Gönül Hazeli isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Şerife Zorlu, derleyeninin Yıldırım Aytaç; Mavi Kırep Başında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ali Tutkaç, derleyeninin Alaaddin Seçgel; Kahramanmaraş yöresine ait Kara Tavuk Cücüğü isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Nazım Tahaoğlu, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mahmut Karakaya, derleyeninin ise TRT Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Müdürlüğü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Konya, Mersin ve Trabzon yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Konya yöresine ait Damda Bacaları Adam Sanırdım isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin Tuncer İnan; Elif Gızının Da Mendiline Mestine isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Memduh Derin, derleyeninin Kemal Koldaş; Mersin yöresine ait Pınara Vurdum Kazmayı isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Ahmet Duman ve Ali Rıza Aslan, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Portakalım Tekerlendi isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Cavit Erden, derleyeninin Ahmet Yamacı; Trabzon yöresine ait Kar Yağayi Yağayi isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişisinin Yusuf Cemal Keskin, derleyeninin İbrahim Can ve Yayladım Koyunu isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Emine Tanaydın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Afyonkarahisar, Ağrı, Ankara, Balıkesir, Burdur, Bursa, Doğu Anadolu, Elazığ, Erzincan, Eskişehir, Gümüşhane, Kars, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Muş, Orta Anadolu, Sakarya, Samsun, Siirt, Sinop, Tekirdağ, Tunceli ve Yozgat yörelerine ait

ise 1 adet türkü bulunduğu gözlemlenmektedir. Afyonkarahisar, Ağrı ve Ankara, yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Afyonkarahisar yöresine ait Nazilli'nin Hanları isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Saffet Uysal, derleyeninin TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Halk Müziği Müdürlüğü; Ağrı yöresine ait Konma Bülbül Konma Nergiz Daline isimli türkünün erkek ağzı, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Ankara yöresine ait Elif Çıkmış O Damın Başına isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Salman Çoker, derleyeninin ise Ankara Devlet Konservatuarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Balıkesir, Burdur ve Bursa yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Balıkesir yöresine ait Tarlada Bostan Olur Mu isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mehmet Aktepe, derleyeninin Özay Gönlüm; Burdur yöresine ait Gemideyim Gemide isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hamit Çine, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Bursa yöresine ait Merdivenden İnerken isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin ise Osman Özdenkçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Doğu Anadolu bölgesi, Elazığ ve Erzincan yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Doğu Anadolu bölgesine ait Evlerinin Önü Yonca isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Ruhi Kanat, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Elazığ yöresine ait Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişilerinin Hafız Osman Öge ve Şükrü Canaydın, derleyeninin Mehmet Özbek ve Erzincan yöresine ait Pencereden Taş Gelir isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Şakir Şener, derleyeninin ise Ahmet Yamacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eskişehir, Gümüşhane ve Kars yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Eskişehir yöresine ait Ayna Astım Meşeye isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Cemal Karaelmas, derleyeninin Mustafa Hoşsu; Gümüşhane yöresine ait Dut Dibine Yaslanırlar isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin Muammer Özkavcı ve Kars yöresine ait Ardahan'ın Yollarında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Musa Yılmaz, derleyeninin Muzaffer Sarısözen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kırşehir, Kütahya ve Malatya yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Kırşehir yöresine ait Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Gürbüz Sapmaz, derleyeninin TRT Ankara Radyosu Türk Halk Müziği Müdürlüğü; Kütahya yöresine ait Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Köylü, derleyeninin Necati Erhan ve Malatya yöresine ait Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Kemal Çığrık, derleyeninin ise Mustafa Özgül olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Muş, Orta Anadolu ve Sakarya yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Muş yöresine ait Değirmenin Bendine isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Muazzez Türüng, derleyeninin Muzaffer Sarısözen; Orta Anadolu bölgesine ait Kara Duta Yaslandım isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Cevat Erkmen, derleyeninin Ahmet Sezgin ve Sakarya yöresine ait Allı Yazma Başında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Hüseyin Çelik, derleyeninin ise Ahmet Yamacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Samsun, Siirt ve Sinop yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Buna göre, Samsun yöresine ait Ekin Ektim Çöllere (TRT Türk Halk Müziği Repertuvar Arşiv No: 179) isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Kadir Üstündağ, derleyeninin Ahmet Yamacı; Siirt yöresine ait Yastığı Kuş Tüyünden isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin yöre ekibi, derleyeninin Nevin Akol ve Sinop yöresine ait Ev Yaptırdım Pelitden isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Sadık Açıkgöz, derleyeninin ise Ankara Devlet Konservatuarı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tekirdağ, Tunceli ve Yozgat yörelerine ait türkülerin sırasıyla isim, ağız, kaynak kişi ve derleyen bilgileri tespit edilmiştir. Bu çerçevede, Bağa Girdim Bağ Budanmış isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Mustafa Karaer, derleyeninin Yücel Paşmakçı; Tunceli yöresine ait Evleri Taş Başında isimli türkünün erkek ağzı, kaynak kişisinin Oğuz Koçoğlan, derleyeninin Muzaffer Sarısözen ve Yozgat yöresine ait Celal Bacada Yatıyor isimli türkünün kadın ağzı, kaynak kişisinin Aysel Sezer, derleyeninin ise Nida Tüfekçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bağlamda Tablo 1.'e göre TRT Türk Halk Müziği repertuvarından çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türküleri, ağızları ve bölge/yöreleri göz önünde bulundurulmuş, türkülerin özellikleri tespit edilmiştir. Ağız özellikleri açısından kadın ağzı türküler azınlıktadır. Erkek ağzı türkülerin sayısının 106 olduğu elde edilirken kadın ağzı türkülerin sayısının 6 olduğu görülmüştür. Bu çerçevede, çocuk gelin figürünün erkek ağzı türkülerde kadın ağzı türkülere oranla daha fazla işlendiği ortaya çıkmıştır. Bölge/yöre özelliklerine göre ise türkülerin en fazla Sivas ve Erzurum (İç Anadolu ve Doğu Anadolu) yörelerine ait olduğu saptanmıştır. Çocuk gelin problemine Türkiye'de en çok kırsal kesimlerde ve Doğu Anadolu bölgesinde rastlanılması, en çok türkünün Doğu Anadolu bölgesinde bulunması birbiriyle örtüşür niteliktedir. Bu bilgiler ışığında TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen ve çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türkülerin özellikleri saptanmıştır.

4.2.Toplumsal Cinsiyet ve Roller Bağlamında TRT THM Repertuvar Türkülerinde Çocuk Gelin Figürü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türkülerin, çeşitli sözcükler ile çocuk gelin figürünü aktardığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda çocuk gelin figürünün aktarıldığı tespit edilen türkülerde sözel içerikler; yaş faktörü, küçük, körpe, ufak, bala, daylak ve ferik olmak üzere kategorize edilmiştir. Bahsi geçen kelimelerin kullanıldıkları yöreler ve içinde barındığı cümlenin anlam bütünlüğü gözetildiğinde *sevgi sözcüğü* olarak da kullanılabildiği gözlemlenmiş, araştırmanın konusu ve sınırlılıkları çerçevesinde kelimeler değerlendirilmiştir.

4.2.1.Erkek Ağzı Türkülerde Yaş Faktörü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türkülerin sözel materyalleri incelendiğinde çocuk gelin figürünün çeşitli sözcükler kullanılarak aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sözlerinde yaş faktörünün ön plana çıktığı çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen erkek ağzı türkülerin; "Açıl Ey Ömrümün Varı, Al Mendilim Kaldı Kaya Başında, Allı Yazma Başında, Ardahan'ın Yollarında, Aydın'dan Gel Aydın'dan, Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem, Aksaray'a Gide Gele Yoruldum, Bağa Girdim Bağ Budanmış, Bağdat'tan Gelemedim, Başında Altın Para, Ben Meylimi Üç Güzele, Bir Güzel Ki On Yaşına Girince, Biz Hepimiz Üç Kardaş,

Çaktılar Çakmak Taşını, Dedim Gız Yaşın Nedir, Diyarbakır Düzdedir, Dut Dibine Yaslanırlar, Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3950), Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 179), Elif Çıkmış O Damın Başına, Erzurum'un Dağında, Evleri Taş Başında, Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni, Gemideyim Gemide, Geminin İçineyum, Gide Gide Yoruldum, Hazelidir Deli Gönül Hazeli, Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele, Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına, Kırmızılım Tutam Tutam, Kırmızısı Başındadır, Mavi Kırep Başında, Nazilli'nin Hanları, Nazındandır Nazından, Oduncular Dağdan Odun İndirir, Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında, Söğüdün Yaprağı Narindir Narin, Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları, Tosya'dan Geliyor Pirinci, Yürüdük Edirne'den ve Ziliflerin Tutam Tutam" adlı türküler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak kadın ve erkeklerin birlikte atışma biçiminde söylediği "Elinde Çıngıl Orak" adlı bir adet türkü bulunduğu saptanmıştır.

Erkek ağzı türkülerin sözel içeriği çerçevesinde yaş faktörünün "benim sevdiğim on üç on dört yaşında", "yeni girmiş on üç yaşına", "on beşinde bir güzel kız" ve benzeri ifadelerle yer aldığı görülmüştür. Yaş faktörünün ön plana çıktığı erkek ağzı türkülerde kızdan "sevdiğim, yârim, güzel" olarak bahsedilmekte fakat kızın yaşının on üç, on dört ya da on beş olması dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, erkeğin "yar" rolünde bahsettiği kızın yaşının küçük olması ve bu yaş grubunun çocuk olarak adlandırılmasından yola çıkılarak, bahsi geçen türküler çocuk gelin figürü ile ilişkili bulunmuş ve çocuk gelin figürünün yaş faktörü çerçevesinde işlendiği erkek ağzı türküler bağlamında değerlendirilmiştir.

"Yeni/taze/teze girmiş/değmiş on üç on dört yaşına" ve "bir yar sevdim/benim sevdiğim on üç on dört yaşında" ya da yalnızca "on üç on dört yaşında/çağlarında" ifadelerinin, erkek ağzı türkülerde yaş faktörünün işlendiği ortak ifadelerden olduğu görülmektedir. Bu ifadelerin "Açıl Ey Ömrümün Varı, Al Mendilim Kaya Başında, Allı Yazma Başında, Ardahan'ın Yollarında, Aydın'dan Gel Aydın'dan, Ben Bir Kacak Yol Üstüne Biterem, Dut Dibine Yaslanır, Elif Çıkmış O Damın Başına, Erzurum'un Dağında, Evleri Taş Başında, Gide Gele Yoruldum, Hazelidir Deli Gönül Hazeli, Kalk, Gidağın Şıh Bağına Gazele, Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına, Kırmızılım Tutam Tutam, Kırmızısı Başındadır, Mavi Kırep Başında, Nazilli'nin

Hanları, Nazındandır Nazından, Oduncular Dağdan Odun İndirir, Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında, Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları, Tosya'dan Geliyor Pirinci, Yürüdük Edirne'den" isimli türkülerde geçtiği tespit edilmiştir. Türkülerde yer alan ifadelerden yola çıkarak, yar/sevgili rolündeki kızın on üç on dört yaşlarında, başka bir deyişle, henüz çocuk olarak nitelendirilecek yaşlarda olduğu görülmüş, dolayısıyla adı geçen türküler çocuk gelin figürüyle ilişkilendirilmiş ve değerlendirilmiştir.

Türkülerden elde edilen bir başka ortak ifade "yeni girmiş/değmiş on beş yaşına" veya yalnızca "on beş yaşında" ifadeleridir. "Aksaray'a Gide Gele Yoruldum, Bağa Girdim Bağ Budanmış, Bağdat'tan Gelemedim, Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm, Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3950), Elinde Çıngıl Orak, Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni, Ziliflerin Tutam Tutam" isimli türkülerde "yeni girmiş/değmiş on beş yaşına" veya "on beş yaşında" ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Yar/sevgili rolünde görülen kızın on beş yaşında olduğu yansıtılan türkülerin, on beş yaşın çocuk yaşı olduğu göz önünde bulundurularak, çocuk gelin figürünü işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Elinde Çıngıl Orak türküsünün sözel içeriği incelendiğinde, erkeklerin söylediği sözlerde çocuk gelin figürüne değinildiği tespit edilmektedir. Türküden elde edilen sözlerde "değmiş on beş yaşına" ifadesi yer almakta ve erkekler tarafından söylenen bir ifade olduğu görülmektedir. Bu sebeple, Elinde Çıngıl Orak türküsünün hem kadın hem de erkek ağzı bir türkü olmasına karşın, çocuk gelin figürünü işleyen sözel içeriğin, erkek ağzı özelliğini taşıdığı saptanmıştır.

Erkek ağzı türkülerde ortak ifadelerden bir diğerinin "on dört on beş yaşında" olduğu elde edilmiştir. "Başında Altın Para" ve "Diyarbakır Düzdedir" türkülerinde geçen ifadeyle, yar/sevgili rolündeki kızın on dört on beş yaşlarında olduğuna değinilmiştir. On dört ya da on beş yaşın çocuk olarak nitelendirilen yaş grubu olduğu bilgisi ışığında, adı geçen türkülerin çocuk gelin figürü ile ilişkilendirilmiş ve değerlendirilmiştir.

"Yeni girmiş *on üç yaşına*" ve "*on üçünde* yar sevdim" ifadeleri, erkek ağzı türkülerden elde edilen ve çocuk gelin figürü ile ilişkilendirilen ortak ifadelerdendir. İfadelerin yer aldığı türkülerin "Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No:

179)" ve "Tarlada Bostan Olur Mu" isimli türküler olduğu saptanmıştır. Türkülerde yar/sevgili rolündeki kızın yaşından on üç olarak bahsedildiği görülmüştür. On üç yaşın çocuk yaşı olması dolayısıyla adı geçen türküler çocuk gelin figürü ile ilişkilendirilmiştir.

Erkek ağzı türkülerden elde edilen ortak ifadelerden bir diğeri de "on dört yaşında" ifadesidir. İfadenin yer aldığı türkülerin "Dedim Gız Yaşın Nedir" ve "Söğüdün Yaprağı Narindir Narin" isimli türküler olduğu tespit edilmiştir. Türkülerde yar/sevgili rolündeki kızın on dört yaşında olduğundan bahsedilmektedir. On dört yaşın çocuk yaşı olarak nitelendirilmesi çerçevesinde ası geçen türküler çocuk gelin figürü ile ilişki bulunmuş ve değerlendirilmiştir.

Erkek ağzı türkülerde görülen ortak ifadelerin yanı sıra bir türküde "on altı da var mısın" ifadesinin yer aldığı saptanmıştır. "Biz Hepimiz Üç Kardaş" isimli türküde yer alan ifade yar/sevgili rolündeki kızın yaşının on altı olduğuna değinmektedir. On altı yaşın çocuk yaşı olduğu göz önünde bulundurularak türkünün çocuk gelin figürünü işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek ağzı bir türkü olan "Bir Güzel Ki On Yaşına Girince" türküsü, Yaş Destanı olarak da bilinmektedir. Türkünün, kızın on yaşından altmış beş yaşına kadarki yaşantısını konu edindiği ve her yaşı birbirinden farklı benzetmelerle ele aldığı görülmektedir. "Anam bir güzel ki on yaşına girince gonca güldür henüz açılır" ifadeleriyle başlayan türkü, "ah on beşinde güzelliğin çağıdır, on altıda gören aklın dağıdır" ifadeleriyle devam etmektedir. Türküde çocuk gelin figürünü destekler nitelikte görülen sözel içerikler kızın on – on sekiz yaşını anlatmak için kullanılan ifadelerdir. Kızın yaş geçişlerini çeşitli benzetmelerle betimleyen ifadelerin, "Bir Güzel Ki On Yaşına Girince" türküsünde çocuk gelin figürüne vurgu yaptığı tespit edilmiştir.

4.2.2.Kadın Ağzı Türkülerde Yaş Faktörü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürünün yaş faktörü çerçevesinde işlendiği tespit edilen kadın ağzı türküler alfabetik sıra ile; "Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar, Celal Bacada Yatıyor, Çaktılar Çakmak Taşını, Derelerin Derini ve Kar Yağayi Yağayi" adlı türkülerdir.

Kadın ağzı türkülerin sözel içeriği ele alındığında, yaş faktörünün “on iki yaşımda gelin ettiler”, “bana dulluk yakışır mı, daha on beş yaşındayım”, “gelin ettiler seni on dört yaşında”, “on beş yaşında iken beni evlendirdiler” ve “evlendirdiler beni on üç on dört yaşına” ifadeleri ile aktarıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İfadeler incelendiğinde ortak sözel içeriğin yaş faktörünün yanı sıra “gelin ettiler/evlendirdiler” olduğu görülmüştür. Bahsi geçen yaşlar, çocuk olarak nitelendirilen yaşlardandır. Gelin ettiler/evlendirdiler ifadesiyle, kızın isteği dışında gerçekleşen evliliklerin açıklandığı görülmüştür.

Celal Bacada Yatıyor türküsü Celal Oğlan Ağıtı/Türküsü adıyla da repertuvarda bulunmaktadır. Türküde yer alan “bana dulluk yakışır mı, daha on beş yaşındayım” ifadesiyle, kızın on beş yaşından önce evlendirildiği ve kocasının vefat ettiği anlamlarına ulaşılmıştır. Bu anlamda, Celal Bacada Yatıyor türküsünün, bahsi geçen kadın ağzı türkülerden ifade farklılığı sebebiyle ayrıldığı saptanmış, dulluk ifadesinin türküde yer almasıyla çocuk gelin figürünün işlendiği türkülerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.3.Erkek Ağzı Türkülerde Küçük Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türkülerde yaş faktörünün yanı sıra “küçük” sözcüğü çocuk gelin figürünün işlenişinde kullanılmıştır. Bu bağlamda içinde “küçük” sözcüğünü barındıran erkek ağzı türkülerin alfabetik sıra ile; “Ağlarım İçin İçin, Ak Enteri Geyme Dedim, Alt’Aydır Dağ Dağ Gezerim, Antalya’nın Mor Üzümü, Asmanın Tepesinde, Ayna Astım Meşeye, Bahçalarda Kum Darı, Bu Babamın Evidir, Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı, Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak, Değirmenin Bendine, Dam Üstünde Çul Serer, Dereler Gölgelendi, Ekin Ektim Çöllere (TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1793), Elif Gızının Da Mendiline Mestine, Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil, Evlerinin Önü Yaldız Piyade, Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır, Garlı Dağın Öte Yüzüne, Hanc’osman’ın Avlusunda Kum Kaynar, Hatçem Gider Garataşa Aşağı, Kara Duta Yaslandım, Kara Tavuk Cücüğü, Kız Pınar Başında Desti Doldurur, Mardin Kapı Şen Olur, Martinim Atılmıyor, Merdivenden İnerken, Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli, Oy Zalutların Alçağı, Penceresi Mavi Boya, Pınara Vurdum Kazmayı, Portakalım Tekerlendi, Potinimin Tabanı,

Sabah İle Sabah İle, Sayide'm Otur Yanıma, Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı, Sevdi Gönül Bir Püseri, Şemsiyemin Ucu Baston, Şu Dağlar Tepe Tepe, Şu Karşıdan Yar Geliyor, Şu Oltu'nun Taşını, Tebriz Üstü Maraga, Ufak Altının Dizisi, Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada, Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin, Yeri Yeri Küsmüşem Sennen" adlı türküler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak "Tebriz Üstü Maraga" türküsünde ise "küçük" sözcüğünün yanı sıra "bala" sözcüğünün de türkü sözel materyali içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Erkek ağzı türkülerde küçük sözcüğünün, "evvelden de küçüktün şimdi gönlün büyüdü, küçük hanım, küçücükten yar sevdim, benim yârim çok küçük, yaşı küçük, yârim küçüktür cilve kutusu, küçük gelin, severler küçücüğü, yârim küçük çağlıdır, güçcüksün kahrın çekilmez, küçük yârim, küçük kız, küçüksün sevdiğim, küçük yavrum, küçük baldız" gibi ifadeler ile kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İfadeler göz önüne alındığında, "hanım, yârim, sevdim/severler/sevdiğim, yavrum, gelin, baldız" sözcükleri ortak paydada küçük kızın, erkeğin yâri/sevgilisi olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Yar/sevgili olarak bahsedilen kızın küçük sözcüğüyle nitelenmesi, çocuk gelin figürüyle ilişkilendirilmiş ve türküler bu bağlamda değerlendirilip yorumlanmıştır.

Erkek ağzı türkülerin küçük sözcüğünü işleyişinin "Güççüksün kahrın çekilmez, "yârim küçük söz tutmaz, yaşı küçük çekilmiyor nazı, yar küçük bilmez gezmeyi, seni dediler küçük sen söndürürsün ocak, benim yârim daha küçük uslanır, Hatçe gelin çok küçüktür haşarı" ifadeleriyle farklılık gösterdiği görülmüştür. Türkülerde kızın yaşının küçük olmasından kaynaklanan, erkeğe göre "sorunların" ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Öyle ki, kız "yar/sevgili" rolündedir fakat yaşının küçük olması "kahırlı, söz tutmayan, nazlı, gezmeyi bilmeyen, ocak söndüren, yaramaz/haşarı" olarak nitelendirilmiştir. Kızın yaşının küçük olduğu ve yar/sevgili rolünde olduğu saptanan türküler çocuk gelin figürü bağlamında açıklanmıştır.

4.2.4.Kadın Ağzı Türkülerde Küçük Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında "küçük" sözcüğü kullanan kadın ağzı türkünün "Çattılar Gazan Daşını" isimli türkü olduğu tespit edilmiştir. Türkünün sözel içeriğinden yola çıkıldığında "küçük bacım" ifadesiyle çocuk gelin figürünü işlediği

sonucuna ulaşılmıştır. “Naldırdım elimden küçük bacımı, şen ol bacım evin yuvan şen olsun” ifadeleri, türkünün düğün günü kadınlar arasında söylenen bir türkü olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Türküde bahsi geçen kızın yaşının “küçük bacım” ifadesiyle aktarıldığı tespit edilmiş ve “evin yuvan şen olsun” ifadesiyle evlilikten bahsedildiği saptanmıştır. Bu bağlamda Çattılar Gazan Taşını türküsü çocuk gelin figürü çerçevesinde değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.2.5.Erkek Ağzı Türkülerde Körpe Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği türkülerde kullanılan sözcüklerden bir diğerinin “körpe” sözcüğü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda “körpe” sözcüğünün kullanıldığı erkek ağzı türkülerin alfabetik sıra ile; “Çenende Tut Kelimeyi, Ektiğim Yonca, Evlerinin Önü Yoldur, Evlerinin Önü Yonca, İndim Çayırı Biçmeye, Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya ve Yastığı Kuş Tüyünden” isimli türküler olduğu görülmektedir. Körpe sözcüğünün kullanıldığı türkülerin tamamının erkek ağzı türküler olduğu, sözcüğü içeren kadın ağzı türkünün bulunmadığı tespit edilmiştir.

Türkülerin sözel içeriğinde körpe sözcüğünün “senin gibi körpe, sevdiğim körpe, anası kızından körpe, körpe kuzu, hem güzel hem körpe” ifadeleriyle yer aldığı görülmüştür. “Sevdiğim, güzel, kuzu” ifadeleri kızın sevgili/yar rolünde olduğunu ortaya koymaktadır. Körpe sözcüğüyle nitelendirilen yar/sevgilinin çocuk olarak görüldüğü sözcüğün anlamlarından yola çıkılarak saptanmıştır.

Körpenin sözcük anlamı TDK’ye göre *“dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, daha büyümemiş (bitki), çok genç (kimse), yavruluktan henüz çıkmış (hayvan) ve henüz bozulmamış, yıpranmamış”*tır. Adı geçen türkülerde körpe sözcüğünün kullanılması; anlamlardan yola çıkılarak çocuk gelin figürüyle ilişkilendirilmiş ve yorumlanmıştır.

4.2.6.Erkek Ağzı Türkülerde Ufak Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türkülerde kullanıldığı tespit edilen sözcüklerden bir diğeri ise “ufak” sözcüğüdür. Bu

bağlamda “ufak” sözcüğünün çocuk gelin figürü ile ilişkilendirildiği türkü “Damda Bacaları Adam Sanırdım” türküsüdür. Türkünün erkek ağzı olduğu ve “ufak” sözcüğünün kullanıldığı kadın ağzı türkünün bulunmadığı saptanmıştır.

Damda Bacaları Adam Sanırdım türküsünde “daha ufacıksın belalım kahrın çekilmez” ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Kızın yaşının küçük olduğunun “ufak” sözcüğüyle aktarıldığı tespit edilirken, “kahrın çekilmez” ifadesiyle; kızın yaşının küçük olması sebebiyle doğan sorunlardan bahsedildiği saptanmıştır. Dolayısıyla, Damda Bacaları Adam Sanırdım türküsü, sözel içeriğinde kullanılan ifadeler doğrultusunda çocuk gelin figürüyle ilişkilendirilmiş ve değerlendirilmesine yer verilmiştir.

4.2.7.Erkek Ağzı Türkülerde Bala Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türkülerde çocuk gelin figürüne vurgu yapan bir diğer sözcüğün “bala” olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda “bala” sözcüğünün kullanıldığı erkek ağzı türkülerin alfabetik sıra ile; “Pencereden Taş Gelir” ve “Zeynep Mende Ne Goydu” isimli türküler olduğu saptanmıştır. Bala sözcüğünün kullanıldığı kadın ağzı türkünün TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkülerde bala sözcüğünün “yâri bana verseler, balam leyli kurbanın olam” ve “yar Zeynep’im, hurda bala Zeynep’im” ifadeleriyle yer aldığı görülmektedir. Bahsi geçen her iki türküde “yar” sözcüğünün kullanılması, kızın yar/sevgili rolüne işaret etmektedir. Bala sözcüğüyle nitelendirilen yârin yaşının küçük olduğu, bala sözcüğünün anlamlarından yola çıkılarak tespit edilmiştir.

Bala sözcüğünün anlamının TDK’ye göre *“yavru, çocuk”* olduğu görülmektedir. Adı geçen türkülerde bala sözcüğünün kullanılması, balanın sözcük anlamlarından yola çıkılarak çocuk gelin figürüne işaret ettiği saptanmış ve değerlendirilip yorumlamasına yer verilmiştir.

4.2.8.Erkek Ağzı Türkülerde Daylak Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunan çocuk gelin figürlü türkülerde geçen anahtar sözcüklerden birinin “daylak” olduğu tespit edilmiştir. Buna göre,

daylak sözcüğünün geçtiği türkünün "Garlı Dağın Öte Yüzüne" isimli türkünün bir varyasyonu olan "Gatıranlar Gatıranlar" isimli türkü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkü, erkek ağzı bir türküdür ve sözel materyalinde küçük sözcüğü yerine "daylak" sözcüğünü kullanılmıştır. Daylak sözcüğünü kullanan kadın ağzı türkünün bulunmadığı saptanmıştır.

Türkünün sözel içeriği incelendiğinde "goca beyin daylak kızı gelin olmuş gidiyordu" ifadesinin yer aldığı görülmüştür. "Gelin" sözcüğünün kullanılmasıyla kızın evlendiği ya da evlendirildiği tespit edilmiştir. "Daylak" sözcüğünün ise, sözcük anlamı itibariyle kızı küçük olarak nitelendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede Gatıranlar Gatıranlar isimli türküde çocuk gelin figürünün işlendiği saptanmıştır.

Daylak sözcüğünün anlamı TDK'ye göre *"dişi deve, çıplak"*tır. TRT Türk Halk Müziği repertuvarında ise sözcüğün *"dişi deve yavrusu"* olarak açıklandığı taspit edilmiştir (Repertuvar No: 3966). Dolayısıyla, Gatıranlar Gatıranlar adlı türküde daylak sözcüğünün kullanılması çocuk gelin figürüyle ilişkili bulunmuş ve bu bağlamda değerlendirmede ele alınmıştır.

4.2.9.Erkek Ağzı Türkülerde Ferik Sözcüğü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürüne dair kullanılan sözcüklerden bir diğerinin de "ferik" olduğu görülmektedir. Ferik sözcüğünün geçtiği türküler erkek ağzı türkülerdir, kadın ağzı türkü bulunmamaktadır. Bu bağlamda türkülerin alfabetik sıra ile; "Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir, Bahçelerde Hıyar (Name Gelin), Ev Yaptırdım Pelitden, Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım, Kemençemin Telleri, Konma Bülbül Konma Nergiz Daline, Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür ve Yayladım Koyunu" isimli türküler olduğu tespit edilmiştir.

Türkülerde ferik sözcüğünün "bir emmim gızı var teze feriktir…iki gözümdür, yandım Name gelin…şimdi Name ferik, ben nasıl ayrılayım senin gibi ferikten, gülümü sormayın kınalı ferik, benim sevdiğim ince feriktir, bir komşu kızı var taze feriktir, ne ağlaysun feriğum ben gurbete mi gittim" ifadeleriyle kullanıldığı saptanmıştır. "İki gözüm, gelin, ayrılık, gülüm, sevdiğim" ifadeleriyle kızın yar/sevgili rolüne işaret edildiği görülmektedir. "Kınalı ferik, ince ferik, taze ferik, feriğum"

ifadelerinin, ferik sözcüğünün anlamından yola çıkarak kızın yaşının küçük olduğunu niteler özellikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ferik sözcüğünün anlamı TDK'ye göre *"kümes hayvanlarının civcivlikten çıkmış yavrusu, piliç ve bir tür gevrek elma, ferik elması"*dır. Bu bağlamda adı geçen türkülerde ferik sözcüğünün kullanımı, çocuk gelin figürüyle ilişkilendirilmiş ve değerlendirilmiştir.

4.3.TRT THM Repertuvarı Kadın Ağzı ve Erkek Ağzı Türkülerde Çocuk Gelin Figürü

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen türkülerin yaş faktörünü; küçük, körpe, daylak, bala ve ferik sözcüklerini ön plana çıkararak çocuk gelin figürünü ele aldığı görülmüştür. Erkek ağzı ve kadın ağzı türküler kategorize edilerek; türkülerin sözel materyalleri toplumsal cinsiyet ve roller bağlamında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda türkülerin çocuk gelin figürünü işleyiş benzerlik ve farklılıkları saptanmıştır.

4.3.1.Erkek Ağzı Türkülerde "Yaş"

- Açıl Ey Ömrümün Varı

"Nazındandır nazından

Sürmesi gitmez gözünden (aman aman)

Taze girmiş on üç on dört yaşına

Aşıkına şöyle edası vardır (aman aman)" (Repertuvar No: 4718).

- Aksaray'a Gide Gele Yoruldum

"Çıkar isem şu yokuşun başına

Başına başına canım

Bir ok attım kapındaki taşına

Taşına taşına canım

Benim yarim girmiş on beş yaşına

Yaşına canım” (Repertuvar No: 3900).

- Al Mendilim Kaldı Kaya Başında

“Al mendilim kaldı kaya başında

Bir yar sevdim on üç on dört yaşında

Kalem oynar kirpiğinde kaşında” (Repertuvar No: 2765).

- Allı Yazma Başında

“Allı yazma başında

Aman yavrum kalem oynar kaşında

Ben bir yeni yar sevdim

Aman yavrum on üç on dört yaşında” (Repertuvar No: 1560).

- Ardahan’ın Yollarında

“Ardahan’ın yollarında

Güller açıp bağlarında

Eyle bir yar sevmişem ki

On üç on dört çağlarında” (Repertuvar No: 407).

- Aydın’dan Gel Aydın’dan

“Şu dağların başında

Keklik öter daşında

Benim sevdiğim güzel

On üç on dört yaşında” (Repertuvar No: 5040).

- Bağa Girdim Bağ Budanmış

“O tepeden bu tepeye

Oyun olur mu

On beş yaşında da Nazife de hanıma

Doyum olur mu” (Repertuvar No: 517).

- Bağdat’tan Gelemedim

“Yandım aman amman Bağdatlı

Al yanağın baldan tatlı

On beş yaşındaki kızları

Anadan babadan gıymatlı” (Repertuvar No: 4076).

- Başında Altın Para

“Tıfıl yaşlım gel gel

Kalem kaşlım gel gel

Usul başlım gel gel

Hoş bakışlım gel gel

Geymiş ipek çarşafı

On dört on beştir yaşı

Seni sevdim seveli

Sızlar bağrımın başı” (Repertuvar No: 2682).

- Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem

“Güneş vurmuş Boztepe’nin başına

Yeni girmiş on üç on dört yaşına

Irgalanma kavak seni de keserim

Budar budar odun eder sataram” (Repertuvar No: 1363).

- Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm

“Ben meylimi üç güzele düşürdüm

Biri şemsi biri kamer ill’elif

Onların aşkından aklım şaşırdım

Biri şemsi biri kamer illelif

Birisinin evi kaya başında

Birisinin evi alnım duşunda

Biri yeni değmiş on beş yaşında

Biri şemsi biri kamer ill'elif" (Repertuvar No: 4272).

- Bir Güzel Ki On Yaşına Girince

"Ah on beşinde güzelliğin çağıdır

On altıda gören aklın dağıdır" (Repertuvar No: 527).

- Biz Hepimiz Üç Kardaş

"Sis dağının başında da

Kar mısın boran mısın

Alacağım yar seni de

On altı da var mısın" (Repertuvar No: 138).

- Dedim Gız Yaşın Nedir

"Dedim gız yaşın nedi dedi başımdı

Dedim gız galem nedi dedi gaşımdı

Dedim gız on dört nedi dedi yaşımdı

Dedim gız sünbül nedi dedi şaçımdı

Dedim gız sar boynuma dedi olmaz olmaz" (Repertuvar No: 995).

- Diyarbakır Düzdedir

"Mantin çarşaf başında

(le can le can le canım)

Kalem oynar kaşında (le canım)

On altıdan bir eksik

(le can le can le canım)

On dört on beş yaşında (le canım)" (Repertuvar No: 2491).

- Dut Dibine Yaslanırlar

"İnce serpuş başlarında

Kalem oynar kaşlarında

On üç on dört yaşlarında

Gümüşhane güzelleri" (Repertuvar No: 3057).

- Ekin Ektim Çöllere

"Ekin ektim çöllere de

Biçtirmedim ellere

On beşinde yar sevdim de

Ondan düştüm dillere" (Repertuvar No: 3950).

- Ekin Ektim Çöllere

"Ekin ektim çöllere

Biçtirmedim ellere

On üçünde yar sevdim

Ondan düştüm dillere" (Repertuvar No: 179).

- Elif Çıkmış O Damın Başına

"*Yeni değmiş on üç on dört yaşına*

Kurban olan kirpiğine kaşına" (Repertuvar No: 2714).

- Erzurum'un Dağında

"Erzurum'un dağında

(ağam yar paşam yar)

Güller açar bağında

(ağam yar paşam yar)

Ele bir yar sevmişem

(ağam yar paşam yar)

On üç on dört yaşında

(ağam yar paşam yar)" (Repertuvar No: 3229).

- Evleri Taş Başında

"Evleri taş başında

Kalem oynar kaşında güzeller

Yeni de bir yar sevdim

On üç on dört yaşında güzeller" (Repertuvar No: 2196).

- Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni

"Ha yaşa gelin

Benimsin benim

Dağlar başında

Rastık kaşında

On beş yaşında

Aklı da başında" (Repertuvar No: 5193).

- Gide Gide Yoruldum

"Haydi benim şah boylum

Şah boylum şebboy çiçek başında

Benim sevdiğim on üç on dört yaşında" (Repertuvar No: 677).

- Gemideyim Gemide

“Geminin başındayım

On sekiz yaşındayım

On iki yaştan beri

Şu kızın peşindeyim” (Repertuvar No: 1084).

- Geminin İçineyum

“Geminin içineyum

Deryalar üstüneyum

On iki yaştan beri

Kız senin peşineyum” (Repertuvar No: 1817).

- Hazelidir Deli Gönül Hazeli

“Uzun kavak ne uzarsın boşuna

Hiç sevdalar gelmedi mi başına

Henüz girmiş on üç on dört yaşına” (Repertuvar No: 4790).

- Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele

“Mavi yazma yar bağlamış başına

Saçakları düşmüş hilal kaşına

Yeni girmiş on üç on beş yaşına” (Repertuvar No: 1927).

- Kar Mı Yağmış Şu Harput’un Başına

“Kar mı yağmış şu Harput’un başına

Kurban olam toprağına taşına

Henüz girmiş on üç on dört yaşına

Küçücükten bir yar sevdim yar nenni” (Repertuvar No: 2724).

- Kırmızılım Tutam Tutam

“Kırmızısı başındadır

On üç on dört yaşındadır

Aşıkları peşindedir" (Repertuvar No: 1979).

- Kırmızısı Başındadır

"Kırmızısı başındadır

On üç on dört yaşındadır

Aşıkları peşindedir" (Repertuvar No: 744).

- Mavi Kırep Başında

"Mavi kırep başında

Kalem oynar kaşında

Benim bir sevdiğim var

On üç on dört yaşında" (Repertuvar No: 1051).

- Nazilli'nin Hanları

"Yenice'nin başında

Haydi aman galem oynar gaşında

Benim sevdiğim güzel

Haydi aman on üç on dört yaşında" (Repertuvar No: 2014).

- Nazındandır Nazından

"Nazındandır nazından

Sürmesi gitmez gözünden (aman aman)

Taze girmiş on üç on dört yaşına

Aşıkına şöyle edası vardır (aman aman)" (Repertuvar No: 2546).

- Oduncular Dağdan Odun İndirir

"Uzun kavak (aman) ne uzarsın boşuna

Aşkı sevda (amanın aman) gelmedi mi başına

Yeni girmiş (aman) on üç on dört yaşına" (Repertuvar No: 1197).

- Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında

"*Yanarım ağlarım on üç on dört çağında*

O kaş o göz o dil o diş gül açmış yanağında" (Repertuvar No: 604).

- Söğüdün Yaprağı Narindir Narin

"Rastık kaşında

On dört yaşında

Aklı başında" (Repertuvar No: 1653).

- Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları

"Şu Zelve'nin ufak tefek taşları

(anam anam taşları aman)

Akıttım gözümden yaşları

(anam anam yaşları aman)

Sevdiğimin on üç on dört yaşları

(anam anam yaşları aman)" (Repertuvar No: 3385).

- Tarlada Bostan Olur Mu

"Haydi yarim kaya başına kaya başına

Yeni girmiş on üç aman da yarim yaşına" (Repertuvar No: 3309).

- Tosya'dan Geliyor Pirinci

"Köylü kızı oturmuş çıkrık başına

Yeni girmiş on üç on dört yaşına

Sürmeler mi çekmiş hilal kaşına" (Repertuvar No: 3598).

- Yürüdük Edirne'den

"İstanbul dağ başında

Gözüv kaldı kaşında

Vurulmuşam dünyada

On üç on dört yaşında" (Repertuvar No: 5148).

- Ziliflerin Tutam Tutam

"Bir ufak damla damla

Damla damla göl eyledi

On beşinde bir güzel kız" (Repertuvar No: 2371).

4.3.2.Elinde Çıngıl Orak Türküsünde "Yaş"

- Elinde Çıngıl Orak

"Ekini biçe biçe

Çık örenin başına

Adam havas ediyor

Değmiş on beş yaşına" (Repertuvar No: 1008).

4.3.3.Kadın Ağzı Türkülerde "Yaş"

- Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar

"Ağ elime mor kınalar yakdılar

Gaderim yok gurbet ele saddılar

On iki yaşımda gelin ettiler

Ağlar ağlar gözyaşımı silerim of of" (Repertuvar No: 7).

- Celal Bacada Yatıyor

"Ne inişin dibindeyim

Ne yokuşun başındayım

Bana dulluk yakışır mı

Daha on beş yaşındayım celal oy oy" (Repertuvar No: 3044).

- Çaktılar Çakmak Taşını

“Al duvak ile gelin binek taşında

Gelin ettiler seni on dört yaşında

Gelin gider ağlar ana gardaş peşinde” (Repertuvar No: 709).

- Derelerin Derini

“Odamdan indirdiler

Al ata bindirdiler

On beş yaşında iken

Beni evlendirdiler” (Repertuvar No: 4371).

- Kar Yağayi Yağayi

“Kar yağayi yağayi

Sultan murat başına

Evlendirdiler beni

On üç on dört yaşına” (Repertuvar No: 4016).

4.3.4.Erkek Ağzı Türkülerde “Küçük”

- Ağlarım İçin İçin

“Masa üstünde yaldız (zalım zalım zalım ey)

Hoş geldin küçük baldız (zalım zalım zalım ey)

Sen git de ablan gelsin (zalım zalım zalım ey)

Ben kalmışam yalınız (zalım zalım zalım ey)” (Repertuvar No: 3805).

- Ak Enteri Geyme Dedim

“Evleri var bir kayanın düzünde

Böyle göz gaş m’olur gomşu gızında

Gavur annen duramadı sözünde

Çok yalvardım sözlerime gelmedi

Küçük gızım senin olsun demedi" (Repertuvar No: 3811).

- Alt'Aydır Dağ Dağ Gezerim

"Aman gızım sepetinde üzüm var

Küçük hanım benim sende gözüm var" (Repertuvar No: 946).

- Antalya'nın Mor Üzümü

"Antalya'nın mor üzümü

Severler boyu uzunu (aleylim)

İmamın küçük kızını" (Repertuvar No: 1396).

- Asmanın Tepesinde

"Haydi de canikom aç da gel

Dağları dolaş da gel

Sen küçüksün sevdiğim

Ablana danış da gel" (Repertuvar No: 3060).

- Ayna Astım Meşeye

"Ayna (da) astım meşeye

Gel küçük Kerime'm köşeye

Benden selam söyleyin

Nazlı güzel Ayşe'ye

Gel gel aman Kerime'm ayrılamam" (Repertuvar No: 65).

- Bahçalarda Kum Darı

"Aman aman aman da

Ben dayanamam

Sen küçüksün de

Ben güvenemem” (Repertuvar No: 72).

- Bu Babamın Evidir

“Bu babamın evidir

Tahtaları kavidir

Tahta çürük mıh tutmaz

Yarim küçük söz tutmaz” (Repertuvar No: 2274).

- Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı

“Bülbül yuvan yıkıldı mı

Yavruların döküldü mü

Doğru söyle küçük hanım a kız

(dönüver bana küçük hanım a kız)

Senin dilin tutuldu mu

Yar dillerin tutuldu mu” (Repertuvar No: 4811).

- Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak

“Çınalların söğüdü (a canım)

Kimden aldın öğüdü

Evvelden de küçüktün (a canım)

Şimdi gönlün büyüdü” (Repertuvar No: 533).

- Değirmenin Bendine

“Değirmenin bendine

Taş dönmüyor dönmüyor

Döner kendi kendine

Benim yarim ata binmiyor

(küçük hanım bize gelmiyor)” (Repertuvar No: 652).

- Dam Üstünde Çul Serer

"Ağ Daşı Kaldırsalar

(loylu da yar leyli de yar loy loy loy)

Yılanı Öldürseler

(haleylim nenni de gınalım nenni de belalım nenni de nenni)

Küçükten Yar Seveni

(loylu da yar leyli de yar loy loy loy)

Cennete Gönderseler

(haleylim nenni de gınalım nenni de belalım nenni de nenni)" (Repertuvar No: 646).

- Dereler Gölgelendi

"(Ah) dereler salkım saçak

Alçak boylusun alçak

Benim yarim çok küçük

Bunun sonu ne olacak" (Repertuvar No: 2003).

- Ekin Ektim Çöllere

"Ekin ektim çöllere (Fadime'm)

Yoldurmadım ellere (Fadime'm)

Küçücükten yar sevdim (de Fadime'm)

Sezdirmedim ellere" (Repertuvar No: 1793).

- Elif Gızının Da Mendiline Mestine

"Haydi hamamları köşeli

İçi de mermer de döşeli

Küçük de hanım geliyor amman amman

Elleri billur şişeli" (Repertuvar No: 3540).

- Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil

“Yatsam yarin dizine uykulardan uyanamıyom

Yaşımda küçücük sevdalara dayanamıyom

Elli de değil altmış değil yüz dirhem aman

Allı da yeleğin düğmeleri yüz dirhem

Benim yarim gelin olmuş pek erken aman” (Repertuvar No: 4525).

- Evlerinin Önü Yaldız Piyade

“Evlerinin önü yaldız piyade

Yaşı küçük amma aklı ziyade (ben yandım)

Annen baban sevmez benden ziyade” (Repertuvar No: 1574).

- Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır

“Evlerinin önü bulgur sokusu

Yel estikçe gelir yarın kokusu

Yarim küçüktür cilve kutusu

Ben yarıma neler alayım” (Repertuvar No: 2188).

- Garlı Dağın Öte Yüzüne

“Anamas’ın sivri kazı (e ya)

İçine yumurtlar kazı (e ya)

Koca beyin güççük gızı (e ya)

Gelin olmuş gidiyoru (e ya e ya)” (Repertuvar No: 1725).

- Hanc’osman’ın Avlusunda Kum Kaynar

“Hanc’osman’ın avlusunda kum kaynar (aman)

Hanc’osman’ın gelinleri çift oynar

Küçük gelin büyüğünden hoş oynar (aman)” (Repertuvar No: 458).

- Hatçem Gider Garataşa Aşağı

“Hatçem gider garadaşa aşağı (aman)

Dolada vermiş mor şalvarı kuşağı

Hatçe gelin çok küçüktür haşarı (aman)” (Repertuvar No: 3314).

- Kara Duta Yaslandım

“Haniya da yarim ahacık ahacık

Küçük hanım ufacık ufacık

Haniya da yarim gül pembe gül pembe

Benim de gönlüm var sende var sende” (Repertuvar No: 1918).

- Kara Tavuk Cücüğü

“Kara tavuk cücüğü

Severler küçücüğü

Eller almış yarini de

Beklerim ben çocuğu” (Repertuvar No: 695).

- Kız Pınar Başında Desti Doldurur

“Ayva yeşillendi (aman) güller çimlendi

Yarimin boynunda (aman) yazması kirlendi

Çok salınma küçük hanım senin adın dillendi” (Repertuvar No: 372).

- Mardin Kapı Şen Olur

“Urfakapı bağlıdır

Yarim karadağlıdır

Ben yarıma kıyamam

Yarim küçük çağlıdır” (Repertuvar No: 2200).

- Martinim Atılmıyor

“Derenin kenarında

İtirdim biçağımı

Kız sana küçük derler

Söndürdün ocağımı” (Repertuvar No: 1747).

- Merdivenden İnerken

“Merdiven yüksek çıkılmaz (yay beyim edalım yar aman)

Alçaktan yere bakılmaz (yar aman aman)

Güçcüksün kahrın çekilmez (yay beyim edalım yar aman)” (Repertuvar No: 12).

- Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli

“Al karanfil mor şişede ıslanır

Benim yarim daha küçük uslanır” (Repertuvar No: 3157).

- Oy Zalutların Alçağı

“Oy lazutlar salkım saçak

Alçak boylusun alçak

Seni dediler küçük

Sen söndürürsün ocak” (Repertuvar No: 3392).

- Penceresi Mavi Boya

“Şu tarlaya su bağladım

Gittim geldim ben ağladım

Çok sallanma küçük gelin

Meylimi sana bağladım” (Repertuvar No: 326).

- Pınara Vurdum Kazmayı

“Pınara vurdum kazmayı

Hanımlar bağlar yazmayı

Yar küçük bilmez gezmeyi" (Repertuvar No: 837).

- Portakalım Tekerlendi

"Portakalım sarı saza

İndi gitti toza toza (aman gidelim yar)

Benim gönlüm küçük kıza

Gel benim zülfi siyahım (aman kaçalım yar yar)" (Repertuvar No: 1480).

- Potinimin Tabanı

"Al şemsiye çık pazara

Vursun serinlik sana

Küçüksün sevdiğim

Uymaz gelinlik sana" (Repertuvar No: 3287).

- Sabah ile Sabah ile

"Sabah ile sabah ile

Kahve gelir tabağile

Annen seni bana vermiş

Küçük yavrum nazar ile" (Repertuvar No: 1504).

- Sayide'm Otur Yanıma

"Evlerinin önü hamam kapısı

Hamamdan geliyor nazlı yarin kokusu

Kendi küçük amma cilve kutusu" (Repertuvar No: 2042).

- Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı

"Sendeki kaşlar bende de olaydı vay

Kaşları senden rastığı benden

Ela gözlü küçük hanım da

Ayrılamam ben senden" (Repertuvar No: 1238).

- Sevdi Gönül Bir Püseri

"Yoktur işinin kötüsü

Yüzünün ağı ütüsü

Kendi küçük misk kokusu

Alup anı nişlemeli" (Repertuvar No: 5092).

- Şemsiyemin Ucu Baston

"Şemsiyemin ucu baston (aman)

Küçük hanım kimdir dostun

Öldürmeye var mı kastın (aman)" (Repertuvar No: 4916).

- Şu Dağlar Tepe Tepe

"Şu dağlar tepe tepe

Gar yağar sepe depe (gel yarim gel)

Güççük hanım uykudeymiş

Uyardım öpe öpe" (Repertuvar No: 3120).

- Şu Karşıdan Yar Geliyor

"Şu karşıdan yar geliyor

Sırmada camadanı dar geliyor

Sevip sevip ayrılması

Aman küçük hanımım (da) zor geliyor" (Repertuvar No: 1483).

- Şu Oltu'nun Taşını

"Şu Oltu'nun taşını (he gülüm he gülüm he)

Sil gözünün yaşını (de gülüm de gülüm de)

Oğlan büyük kız küçük (he gülüm he gülüm he)

İndiriverin yaşını (de gülüm de gülüm de)" (Repertuvar No: 1690).

- Tebriz Üstü Maraga

"Bir gül ektim duvara (balam)

Kimsem yoktur suvara (halalay çocuk)

Men küçük yarim hırda (balam)

Allah işi zıvara (halalay çocuk)" (Repertuvar No: 3531).

- Ufak Altının Dizisi

"Şemsiyemin ucu baston

Küçük hanım kimler dostun

Küçük hanımı gece bastım" (Repertuvar No: 4421).

- Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada

"Çayır uzun (aman) salı (da) verdik kazları (yandım)

Pek nazlıdır (yandım yandım) şu Sivas'ın (kara gözlü) kızları

Yaşı küçük (aman) çekilmiyor nazları (yandım)" (Repertuvar No: 1802).

- Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin

"*Yamacımdan gelen küçücük gelin*

Bir sahat karşımda (yar yar) durabilin mi

Şu dertil gönlümün ikrarı sensin

Kolumu boynuma (yar yar) sarabilin mi" (Repertuvar No: 3599).

- Yeri Yeri Küsmüşem Sennen

"Benim yarim incelerden incedi

Yaşı küçük taze şirin goncadı

Saçı uzun topuğundan yücedi" (Repertuvar No: 4162).

4.3.5.Kadın Ağzı Türkülerde “Küçük”

- Çattılar Gazan Daşını

“Ocağa kurdum da yufka sacını nininay nom

Naldırdım elimden küçük bacımı nininay nom

Bacım bana söyle derdin acını nininay nom

Şen ol bacım evin yuvan şen olsun nininay nom

(Yarın gece anan gil evinde mum yansın)” (Repertuvar No: 3552).

4.3.6.Erkek Ağzı Türkülerde “Körpe”

- Çenende Tut Kelimeyi

“Çenende tut kelimeyi (yeri de gülüm vay vay)

Beyaz giyer köyneği (yeri de gülüm vay vay)

Anan mene saklayıp (yeri de gülüm vay vay)

Senin gibi körpeyi (yeri de gülüm vay vay)” (Repertuvar No: 2916).

- Ektiğim Yonca

“Ektiğim arpa

Biçtiğim arpa

Sevdiğim körpe” (Repertuvar No: 1285).

- Evlerinin Önü Yoldur

“Evlerinin önü arpa

Koyun gelir kırpa kırpa

Anası gızından körpe” (Repertuvar No: 1296).

- Evlerinin Önü Yonca

“Evlerinin önü arpa (hareli baso)

Koyun gelir kırpa kırpa (hareli baso)

Anası kızından körpe (hareli baso)" (Repertuvar No: 1107).

- İndim Çayırı Biçmeye

"(Of of) evlerinin önü arpa

Koyun gelir kırpa kırpa

Anası kızından körpe" (Repertuvar No: 1164).

- Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya

"Yüce dağ başında pınar gözüsün

Sürüden seçilmiş körpe kuzusun

Güzeller başı yayla kızısın

Belki seni bana yazar yaradan" (Repertuvar No: 309).

- Yastığı Kuş Tüyünden

"Siirt etrafı tepe

Kar yağar sere serpe

Yenile bir yar sevdim

Hemi güzel hem körpe (vay le vay le)" (Repertuvar No: 2354).

4.3.7.Erkek Ağzı Türkülerde "Ufak"

- Damda Bacaları Adam Sanırdım

"Hey hey

Ufak çakıllarla (belalım) gale yapılmaz

Daha ufacıksın (belalım) gahrın çekilmez" (Repertuvar No: 77).

4.3.8.Erkek Ağzı Türkülerde "Bala"

- Pencereden Taş Gelir

"*Pencereden taş gelir (balam leyli kurbanın olam)*

Ela gözden yaş gelir (leyliyem leyli)

Yari bana verseler (balam leyli kurbanın olam)

Allah'a da hoş gelir (leyliyem leyli)" (Repertuvar No: 1549).

- Zeynep Mende Ne Goydu

"Zeynep'im yar Zeynep'im

Hurda bala Zeynep'im

(Derdi hazar Zeyneb'im)

Gizli gizli aşkını

Gelbe yazar Zeynep'im" (Repertuvar No: 5230).

4.3.9.Erkek Ağzı Türkülerde "Daylak"

Garlı Dağın Öte Yüzüne adlı türkünün "Gatıranlar Gatıranlar" adlı bir versiyonu daha TRT Türk Halk Müziği repertuvarında bulunmaktadır. Gatıranlar Gatıranlar türküsünde çocuk gelin figürüne "daylak" sözcüğü vurgu yapmaktadır.

- Gatıranlar Gatıranlar

"Anamasın sivri sazı (ey ya)

İçinde yumurtlar kazı (ey ya)

Goca beyin daylak gızı (ey ya)

Gelin olmuş gidiyoru (ey ya)" (Repertuvar No: 3966).

4.3.10.Erkek Ağzı Türkülerde "Ferik"

- Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir

"Aşşahdan gelirem yüküm eriktir

Eriğin dalları delik delikdir

Bir emmim gızı var teze feriktir" (Repertuvar No: 1416).

- Bahçelerde Hıyar (Name Gelin)

"Bahçalarda erik

Dallarını eyerik

Şimdi Name ferik" (Repertuvar No: 2652).

- Ev Yaptırdım Pelitden

"Ev yaptırdım pellitten (of niye nayni)

Çerçevesi erikten (of niye nayni)

Ben nasıl ayrılayım (of niye nayni)

Senin gibi ferikten (of niye nayni)" (Repertuvar No: 4357).

- Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım

"Evlerinin önü uzunca erik

Gülümü sormayın kınalı ferik

Zenne alamazsam alırım terlik" (Repertuvar No: 3634).

- Kemençemin Telleri

"Kemençemin tasarı

Eriktendir erikten

Yar ben nasıl ayrıldım

Senin gibi ferikten" (Repertuvar No: 117).

- Konma Bülbül Konma Nergiz Daline

"Eleşkirt'ten çıktım yüküm eriktir

Açmayın yaremi (aman aman aman) delik deşiktir

(Ciğer eziktir ben yareliyim)

Benim sevdiceğim ince feriktir" (Repertuvar No: 464).

- Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür

"Yayladan gelirim yüküm eriktir

Yaylanın kızları bölük bölüktür

Bir komşu kızı var taze feriktir" (Repertuvar No: 82).

- Yayladım Koyunu

"Hu buradan aşşağı

Ben inemem inemem

Yettin feruğum yettin

Ne ağlaysun feriğum

Ben gurbete mi gittim" (Repertuvar No: 2355).

4.3.11.Toplumsal Cinsiyet ve Roller Bağlamında TRT THM Repertuvar Türkülerinde Benzerlik ve Farklılıklar

Sosyo-kültürel yapı içerisinde bireylerden gerçekleştirmeleri beklenen davranışlara "rol" denmektedir. Toplumsal süreç içerisinde erkek rollerinin inşası, yine toplumun bireye öğretisinden meydana gelmektedir. Erkek rollerini Avşar (2017, s.228) "sorumluluk sahibi, eve ekmek getiren, koruyup kollayan, güçlü, söz sahibi, esnek iktidara sahip ve baba" olarak sıralamaktadır. Bu bağlamda çocuk gelin figürüyle erkek rolleri ilişkilendirildiğinde erkeğin söz sahibi, baba olma, eve ekmek getirme; dolayısıyla sorumluluk sahibi ve esnek iktidara sahip olma rollerinin ön plana çıktığı söylenebilmektedir.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türküler çerçevesinde, türkülerin sözel içeriği incelendiğinde erkeğin söz sahibi olma ve esnek iktidara sahip olma rollerinin hakimiyeti gözlemlenmiştir. Erkek ağzı türkülerde kategorize edilmiş sözel materyallere dayanarak, çocuk yaşta karşı cinsin *"güzelliğinin"* dikkat çekici, sevilesi ve aşık edici bir unsur olduğu yansıtılmıştır. Elde edilen değerlendirme neticesinde karşı cinsin yaşının herhangi bir olumsuzluk doğurmadığı tespit edilmiştir. Çocuk gelin figürlü erkek ağzı türkülerin sözleri üzerinden *"yârim, sevdiğim, aşıklar, cilveli,"* ifadelerinin elde edilmesi; türkülerin aşk/sevda konulu olmalarını destekler niteliktedir. Bu bağlamda çocuk gelin figürlü erkek ağzı türküler, erken yaşta evliliğin olağandışı bir süreç olmadığını ortaya koymaktadır.

Erkek ağzı türküler incelendiğinde "Gemideyim Gemide" ve "Geminin İçineyum" adlı iki türkü, yaş faktörü çerçevesinde direkt olarak çocuk gelin figürünü temsil etmese de dolaylı yoldan temsil etmektedir. Bahsi geçen iki türkünün ortak ifadeleri olan "on iki yaştan beri, şu kızın peşindeyim" ifadesi; öncelikle erkeğin yaşının küçük olduğunu aktarmaktadır. Bu bağlamda sözü edilen kızın da yaşının küçük olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak; "Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı" türküsü "küçük" sözcüğüyle çocuk gelin figürüne değindiği tespit edilen türkülerdendir fakat türkü "daha on dört yaşındayım, ölene dek peşindeyim" ifadelerini de barındırmaktadır. Dolayısıyla, "Gemideyim Gemide, Geminin İçineyum" ve "Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı" türkülerinde çocuk gelin figürünün yanı sıra *çocuk damat* figürüne de rastlanmıştır.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarı türkülerinden elde edilen çocuk gelin figürü işleyen erkek ağzı türkülerde *yaşı küçük, aklı büyük* anlamında kullanılan ifadeler ön plana çıkmaktadır. Erkek, türkülerde bahsi geçen kızın veya sevgilinin *on üç, on dört* yaşlarında *küçük* (çocuk) sayıldığının farkında olmakla birlikte; farkındalığının üzerine *aklı büyük* diyerek, kadının rollerini yerine getirmesinde akli yönden bir engelinin bulunmadığına değinmektedir. Bu bağlamda akli bir engel bulunmadığı takdirde çocuğun yaşının evlilik hususunda önemli bir yere sahip olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Erkek ağzı türkülerde göze çarpan bir diğer sözel materyal; kızın/sevgilinin yaşının küçük olmasıyla meydana gelen problematik ifadelerdir. Örneğin; "yârim küçük söz tutmaz, küçüksün kahrın/nazın çekilmez, benim yârim daha küçük uslanır, yar küçük bilmez gezmeyi" sözlerinde sevgilinin küçük yaşta olmasından kaynaklanan; başka bir değişle, yaşının büyümesiyle ortadan kalkacak olan sorunlar anlatılmaktadır. Bu çerçevede çocuk yaşta evliliklerde akli bir engel bulunmasa dahi, kişinin (çocuğun) öğreneceği ve geliştireceği birçok özelliğin yaş unsuru ışığında henüz öğrenilmemiş ve geliştirilmemiş olmasının erkeğe problem teşkil ettiği görülmektedir.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürlü erkek ağzı türkülerin ortak ifadelerinden biri de "anası kızından körpe" ifadesidir. Körpe, türkülerde küçük anlamında kullanılmaktadır. "Anası kızından körpe" söylemi; bahsi geçen sevgilinin annesinin yaş olarak körpeliğinden değil, mecazen tecrübesizliğinden bahsetmektedir.

Bu durum sevgilinin annesinin aile içinde tecrübesizliğinin kaynağının çocuk yaşta evlilik olabileceğini göstermektedir.

Erkek ağzı türkülerden biri olan "Potinimin Tabanı" türküsünde, "küçüksün sevdiğim, uymaz gelinlik sana" ifadesi yer almaktadır. Erkek, kıza yine sevdalanmış; kızdan sevdiğim diyerek bahsetmektedir fakat yaşının küçük olduğunun ve evlilik çağında olmadığının farkındadır. Kadın ağzı türkülerle ortak bir paydada birleşebilen tek türkünün "Potinimin Tabanı" türküsü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyo-kültürel yapı içerisinde kadın ve erkek rolleri birbirinden ayrılmaktadır. Toplumun kadınlara yüklediği başlıca roller Günindi Ersöz (2010, s.170)'e göre "anne, eş ve ev kadını" rolleridir. Bir nevi, kadın rolleri erkek rollerinin aksini nitelemektedir. Bu bağlamda çocuk gelin figürü ve kadının toplumsal rolleri, kadının öncelikli eş; sonra ise ev kadını ve anne olma rolleriyle eşleşmektedir. Kadının toplum içerisinde rollerini öğrenerek, yerine getirebilecek erginliğe erişmesi, çocuk yaşta evliliklerin gerçekleşmesine sebebiyet vermektedir.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen kadın ağzı çocuk gelin figürlü türkülerde; erkek ağzı türkülerin aksine aşk/sevda konusundan uzaklaşıldığı gözlemlenmektedir. Kadın ağzı türkülerde konu "yakarış"tır. Çocuk yaşta evlendirildiklerini dile getiren kadınlar "gelin ettiler, evlendirdiler" söylemleriyle durumun kendileri için kötülüğünü aktarmaktadır.

Türkülerden elde edilen sözel içerikler çerçevesinde erkekler için olağan olan durumun kadınlar için olağan olmadığı belirlenmektedir. Kadın ağzı türkülerde yakarışın yanı sıra "çaresizlik" ön plandadır. Erkeğin söz sahibi olma rolü ile "gelin ettiler, evlendirdiler" ifadeleri ilişkilendirildiğinde, kadının erken yaşta evliliğinde söz hakkının olmayışı, erkeğin istediğiyle hareket edildiği ve kadının engelleme gücünün olmadığı ortaya çıkmaktadır.

4.4.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türkülerin Hikayeleri

Türküler, icra edildiği toplumda meydana gelen bir durumu, olayı konu alan kültür ögeleridir. Ait olduğu kültürün izlerini, özelliklerini içerisinde barındırmaktadır. Eroğlu (2017, s.81), türkülerin geleneğe dayalı ve kültürel köklerden beslendiğini,

halk şairi ve aşıklar tarafından icra ortamlarında sergilendiğini söylemektedir. Bu çerçevede TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türkülerin erişilebilen hikayeleri alfabetik sırayla bu başlık altında toplanmıştır.

4.4.1.Bağa Girdim Bağ Budanmış

Türkünün hikayesi Tekirdağ'ın Şarköy ilçesinde geçmektedir. Nazife ve Hasan birbirine sevdalı gençlerdir fakat Hasan'ın annesi Nazife'yi kabul etmez. Nazife, Hasan'a kaçar, annesi ise Hasan Nazife'yi sevdiği için bu olaya ses çıkaramaz, kabullenmek zorunda kalır. Hasan, askerlik çağı geldiğinde askere gittiği için Nazife, Hasan'ın ailesiyle aynı evde tek başına yaşamaya, Hasan'ın askerden dönmesini beklemeye başlamıştır. Durumu fırsat bilen Hasan'ın annesi Nazife'yi annesinin evine gönderir; Hasan askerden döndüğünde geri çağıracaklarını söyler. Seneler sonra Hasan askerden döndüğünde Nazife'nin nerede olduğunu sorar fakat Nazife'nin ailesi Hasan askerdeyken Nazife'yi başka birisiyle evlendirmiştir (Sağlam Akfırat, 2022).

4.4.2.Bir Güzel Ki On Yaşına Girince

"Bir Güzel Ki On Yaşına Girince" adlı türkünün hikayesi 1638 yılında Diyarbakır'da geçmektedir. Zamanın Osmanlı Padişahı IV. Murat'ın yolu Bağdat seferi aracılığıyla Diyarbakır'a düşmüştür. Diyarbakır'da Hacı Efdal isminde bir halk ozanının evinde meşke konuk edilen IV. Murat, sanatçıdan insan hayatını doğumdan ölümüne kadar konu edinen bir eser icra etmesini istemiştir. IV. Murat'ın isteği üzerine Hacı Efdal sazı eşliğinde "Yaş Destanı"nı icra etmiştir. IV. Murat eser karşısında duygulanır, ağlar; ardından Hacı Efdal'e teşekkürlerini sunar. Teşekkürünün göstergesi olarak Hacı Efdal'in evine su getirttirir. Bu sebeple Diyarbakır'da evinde su akan ilk insan halk ozanı Hacı Efdal olmuştur (Kayaçelebi, 2017).

4.4.3.Celal Bacada Yatıyor

Türkünün anlatılan iki farklı hikayesi olduğu görülmektedir. Türkü hikayesinin ilk versiyonu Celal'in askerden döndükten sonra köylüsü Elif ile nişanlanmasını konu alır. Celal Elif'in başlık parasını toplayabilmek adına üç sene gurbette çalışmıştır. Başlık parasını topladıktan sonra köyüne dönen Celal, Elif ile evlenmek isteyen başka erkeklerin olduğunu görür fakat Elif, Celal ile evlenmek ister. Düğün sürecinde

düşmanları Celal'i vurarak öldürür, Elif Celal'in ardından bu ağıtı yakar (Türkiye Kültür Portalı, 2020).

Celal Bacada Yatıyor türküsünün ikinci hikayesinde Celal'in Delilyas'lı yakışıklı, kuvvetli ve çevredeki herkese saygılı bir delikanlı olduğundan bahsedilir. Celal, köyünden Döndü ile birbirlerine sevdalanır; sonrasında nişanlanırlar. Celal başlık parasını toplayabilmek adına Sivas'ta çimento fabrikasında işe başlar. Parasını biriktirip düğün yapma zamanı geldiğinde Celal köyüne döner fakat Sivas'ta bir hastalığa yakalanmıştır; düğünden önce Celal'in hastalığı kötüleşir. Düğününü göremeden Celal hastalığı sebebiyle vefat etmiştir. Döndü ise Celal'in arkasından bu ağıtı yakmıştır. (Öztürk, 2019, s.46).

4.4.4.Mardin Kapı Şen Olur

Mardin Kapı Şen Olur türküsünün hikayesi, karşılıksız bir sevdayı konu almaktadır. Recep, Hançepek'te bir kunduracıdır. Güle isimli genç kız, babasının sipariş ettiği kunduralarını teslim almak için Recep'in dükkanına gider. Recep, Güle'yi gördüğü anda hayran olur, günlerce aklından Güle'yi çıkaramaz. Ramazan Bayramı yaklaşırken Recep'in siparişleri artar, Güle'nin babası da Recep'e bayram için yeni bir kundura siparişinde bulunur. İş yoğunluğundan Güle'nin babasının kundurasını gün içinde yetiştirmeyen Recep, gün sonu evlerine uğrayıp kundurayı bırakmaya gider. Kapıyı çalar, Güle'yi karşısında görür, bakışırlar, konuşurlar. Recep, heyecandan elindeki kundurayı yere düşürür, Güle kundurayı yerden alıp Recep'e uzatır. Recep içeri geçer ve kundurayı Güle'nin babasına teslim eder. Recep dükkanına geri dönerken Güle'yi gördüğü ve onunla konuştuğu için mutluluk içindedir, kendisi gibi kunduracı olan Ferhan'a olanları anlatır. Güle, Recep'in aşkına karşılık vermez. Karşılıksız aşkından kötü etkilenen Recep, Diyarbakır'dan İstanbul'a taşınır fakat İstanbul'da durumu daha da kötüleşir. Durumunun kötüleştiğini fark eden Recep, Diyarbakır'a geri döner. Tıpkı sevdiği Güle için söylediği türkünün sözlerindeki gibi vereme yakalanan Recep, Diyarbakır'a dönüşünden kısa süre sonra vefat eder (Güldoğan, 2011, Akt. Repertükül, t.y.).

4.4.5.Mavi Kırep Başında

Mavi Kırep Başında türküsünün hikayesi, bestecisi Ali'nin eşi Güllü tarafından anlatılmıştır. Ali, Güllü'yü mavi kırep bağlarken görür, bu sebeple türküyü yazar. Ali ve Güllü tanışır, Ali Güllü'yü çok sevmiştir. 15 gün nişanlı kalırlar, nişanlıyken Güllü başkasına kaçar korkusuyla Ali hemen nikah kıyar. 14 gün de evli kaldıktan sonra Ali askere gider. Ali ve Güllü 59 sene evli kalmıştır. 12 sene önce Ali vefat etmiştir (Can, 2020).

4.5.TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türkülerin Makam ve Usul Özellikleri

TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türküler, müzikal yapıları doğrultusunda ele alınmıştır. Bu bağlamda türkülerin makam ve usul özellikleri, Tablo 2.'de TRT Türk Halk Müziği repertuvar arşiv numarası, türkü adı, makamı ve usulü düzeniyle, türkü adlarının alfabetik sırasına uygun yer verilmiştir.

TRT THM Repertuvar Arşiv No.	Türkünün Adı	Türkünün Makamı	Türkünün Usulü
4718	Açıl Ey Ömrümün Varı	Mahur	2/4
7	Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar	Hüseyni	9/8
3805	Ağlarım İçin İçin	Uşşak	4/4
3811	Ak Enteri Geyme Dedim	Gülizar	9/8
3900	Aksaray'a Gide Gele Yoruldum	Eviç	4/4
2765	Al Mendilim Kaldı Kaya Başında	Çargah	10/8
1560	Allı Yazma Başında	Hüseyni	4/4

946	Alt'Aydır Dağ Dağ Gezerim	Hicaz	9/4
1396	Antalya'nın Mor Üzümü	Hüseyni	9/8
407	Ardahan'ın Yollarında	Buselik	4/4
3060	Asmanın Tepesinde	Mahur	4/4
1416	Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir	Uşşak	12/8
5040	Aydın'dan Gel Aydın'dan	Gülizar	9/8
65	Ayna Astım Meşeye	Segah	9/8
517	Bağa Girdim Bağ Budanmış	Hicaz	9/8
4076	Bağdat'tan Gelemedim	Nikriz	4/4
72	Bahçalarda Kum Darı	Uşşak	9/8
2652	Bahçelerde Hıyar (Name Gelin)	Uşşak	4/4
2682	Başında Altın Para	Hüseyni	4/4
1363	Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem	Uşşak	10/8
4272	Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm	Hüseyni	4/4
527	Bir Güzel Ki On Yaşına Girince	Hüseyni	2/4
138	Biz Hepimiz Üç Kardaş	Hüzzam	10/8
2274	Bu Babamın Evidir	Mahur	6/8
4811	Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı	Hüseyni	4/4

3044	Celal Bacada Yatıyor	Hüseyni	8/8
709	Çaktılar Çakmak Taşını	Hüseyni	9/8
3552	Çattılar Gazan Daşını	Hüseyni	9/8
2916	Çenende Tut Kelimeyi	Uşşak	12/8
533	Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak	Mahur	9/8
646	Dam Üstünde Çul Serer	Hüseyni	2/4
77	Damda Bacaları Adam Sanırdım	Gülizar	2/4+7/4
995	Dedim Gız Yaşın Nedir	Çargah	12/8
652	Değirmenin Bendine	Segah	15/4
2003	Dereler Gölgelendi	Çargah + Bayati Şiraz	4/4
4371	Derelerin Derini	Çargah	9/8
2491	Diyarbakır Düzdedir	Uşşak	2/4
3057	Dut Dibine Yaslanırlar	Hüseyni	8/8
3950	Ekin Ektim Çöllere	Çargah	4/4
1793	Ekin Ektim Çöllere	Pençgah	4/4
179	Ekin Ektim Çöllere	Karciğar	4/4
1285	Ektiğim Yonca	Uşşak	10/8
2714	Elif Çıkmış O Damın Başına	Hüseyni	4/4
3540	Elif Gızının Da Mendiline Mestine	Zavil	4/4

1008	Elinde Çıngıl Orak	Hüseyni	7/8
4525	Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil	Hicaz	9/8
3229	Erzurum'un Dağında	Hüseyni	12/8
4357	Ev Yaptırdım Pelitden	Segah	4/4
2196	Evleri Taş Başında	Hüseyni	6/4+4/4
1574	Evlerinin Önü Yaldız Piyade	Eviç	9/8
1296	Evlerinin Önü Yoldur	Uşşak	10/8
2188	Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır	Hüseyni	4/4
1107	Evlerinin Önü Yonca	Segah	4/4
5193	Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni	Gülizar	9/8
1725	Garlı Dağın Öte Yüzüne	Hüseyni	9/16
3966	Gatıranlar Gatıranlar	Hüseyni	9/16
1084	Gemideyim Gemide	Mahur	9/4
1817	Geminin İçineyum	Uşşak	4/4
677	Gide Gide Yoruldum	Hicaz	9/4
3634	Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım	Uşşak	4/4
458	Hanc'Osman'ın Avlusunda Kum Kaynar	Hicaz	9/8
3314	Hatçem Gider Garataşa Aşağı	Hüseyni	9/8

4790	Hazelidir Deli Gönül Hazeli	Hicaz	9/8
1164	İndim Çayırı Biçmeye	Gülizar	10/8
1927	Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele	Uşşak	10/8
2724	Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına	Hüseyni	4/4
4016	Kar Yağayi Yağayi	Rast	14/16
1918	Kara Duta Yaslandım	Saba+Uşşak	2/4
695	Kara Tavuk Cücüğü	Hüseyni	4/4
117	Kemençemin Telleri	Hüseyni	9/8
1979	Kırmızılım Tutam Tutam	Pençgah	9/8
744	Kırmızısı Başındadır	Segah	9/8
372	Kız Pınar Başında Desti Doldurur	Acemkürdi	9/8
464	Konma Bülbül Konma Nergiz Daline	Hüseyni	4/4
2200	Mardin Kapı Şen Olur	Uşşak	4/4
1747	Martinim Atılmıyor	Çargah	15/8
1051	Mavi Kırep Başında	Hüseyni	9/8
12	Merdivenden İnerken	Gülizar	9/8
309	Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya	Uşşak	10/8
2014	Nazilli'nin Hanları	Uşşak	4/4

2546	Nazındandır Nazından	Hüseyni	2/4
3157	Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli	Nihavent	9/8
1197	Oduncular Dağdan Odun İndirir	Eviç	9/8
3392	Oy Zalutların Alçağı	Gülizar	4/4
1549	Pencereden Taş Gelir	Hüseyni	12/8
326	Penceresi Mavi Boya	Uşşak	Serbest
837	Pınara Vurdum Kazmayı	Segah	9/16
1480	Portakalım Tekerlendi	Pençgah	9/8
3287	Potinimin Tabanı	Segah	7/8
1504	Sabah İle Sabah İle	Uşşak	9/8
2042	Sayide'm Otur Yanıma	Hicaz	9/8
604	Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında	Uşşak	6/8
1238	Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı	Kürdi	9/8
5092	Sevdi Gönül Bir Püseri	Segah	6/4
1653	Söğüdün Yaprağı Narindir Narin	Zavil	9/8
4916	Şemsiyemin Ucu Baston	Uşşak	9/8
3120	Şu Dağlar Tepe Tepe	Gülizar	4/4
1483	Şu Karşıdan Yar Geliyor	Karciğar	9/8
1690	Şu Oltu'nun Taşını	Hüseyni	12/8

3385	Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları	Kürdi	2/4
3309	Tarlada Bostan Olur Mu	Gülizar	9/8
3531	Tebriz Üstü Maraga	Mahur	10/16
3598	Tosya'dan Geliyor Pirinci	Hicaz	4/4
4421	Ufak Altının Dizisi	Uşşak	9/8
1802	Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada	Segah	9/8+7/8+11/8
3599	Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin	Uşşak	4/4
2354	Yastığı Kuş Tüyünden	Uşşak	4/4
82	Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür	Uşşak	5/8
2355	Yayladım Koyunu	Hicaz	9/16
4162	Yeri Yeri Küsmüşem Sennen	Segah	10/8
5148	Yürüdük Edirne'den	Rast	10/8
5230	Zeynep Mende Ne Goydu	Uşşak	10/8
2371	Ziliflerin Tutam Tutam	Hüseyni	9/8

Tablo 2.TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen ve çocuk gelin figürünü işlediği tespit edilen türkülerin müzikal özellikleri.

Tablo 2.'ye göre, TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türkülerin makamsal yapısı için; en çok türkünün Hüseyni makamı olduğunu söylemek mümkündür. 29 türkünün Hüseyni makamı olduğu tespit edilmiştir. Hüseyni makamının ardından 24 türkünün Uşşak makamı olduğu görülmektedir. Uşşak makamının ardından en çok kullanılan makam Segah

makamıdır. Toplam 10 türküde Segah makamı kullanıldığı saptanmaktadır. Segah makamını Gülizar ve Hicaz makamları takip etmektedir. Gülizar ve Hicaz makamlarının türkü sayılarının eşit olduğu belirlenmiştir. Buna göre, 9 türkünün Gülizar, 9 türkünün ise Hicaz makamında bestelendiği tespit edilmektedir.

Gülizar ve Hicaz makamlarından sonra en çok kullanılan makam Mahur makamıdır. Mahur makamında bestelendiği tespit edilen 6 türkü bulunmaktadır. Mahur makamının ardından Çargah makamı gelmektedir. Çargah makamında bestelenen toplam türkü sayısının 5 olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. 5 türkü ile Çargah makamının ardından Eviç ve Pençgah makamları gelmektedir. Eviç ve Pençgah makamlarının kullanıldığı türkülerin sayısı eşittir. Bu çerçevede Eviç makamının 3 adet ve Pençgah makamının 3 adet türkünün makamı olduğu tespit edilmiştir. Eviç ve Pençgah makamlarının ardından 2 adet türkü ile Karciğar, Kürdi, Rast ve Zavil makamlarının yer aldığı görülmüştür. Karciğar, Kürdi, Rast ve Zavil makamlarından sonra 1 türkü ile Acemkürdi, 1 türkü ile Buselik, 1 türkü ile Çargah+Bayati Şiraz, 1 türkü ile Hüzzam, 1 türkü ile Nihavent, 1 türkü ile Nikriz ve 1 türkü ile Saba+Uşşak makamlarının kullanıldığı saptanmıştır.

Tablo 2.'ye göre, TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürlü türkülerin usulleri ele alındığında; en çok kullanılan usulün 9/8'lik usul olduğu tespit edilmiştir. 9/8'lik usulde toplam 35 türkü bulunmaktadır. 9/8'lik usulün ardından en çok rastlanılan usul, 4/4'lük usuldür. 4/4'lük usule türkülerin 31'inin müzikal yapısının uygun olduğu saptanmıştır. 4/4'lük usulün ardından en çok kullanılan usulün 11 türkü ile 10/8'lik usul olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 10/8'lik usulün ardından 2/4'lük usul gelmektedir. 2/4'lük usule uygun türkülerin sayısının 7 olduğu belirlenmiştir. 2/4'lük usulden sonra en çok kullanılan usul 12/8'liktir. 12/8'lik usule uygun 6 türküye ulaşılmıştır. 12/8'lik usulü 9/16'lık usul takip etmektedir. Buna göre 9/16'lık usulü kullanan türkü sayısı 4'tür.

9/16'lık usulün ardında birleşik usuller yer almaktadır. Birleşik usullerin 2/4+7/4, 6/4+4/4 ve 9/8+7/8+11/8 olmak üzere toplam 3 türküde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Birleşik usullerle eşit sayıda 9/4'lük usulün kullanıldığı görülmüştür. Bu çerçevede 9/4'lük usul kullanılan türkülerin sayısının 3 olduğu saptanmıştır. 9/4'lük usulü 7/8'lik, 6/8'lik ve 8/8'lik usuller 2 adet türkü ile takip etmektedir. 7/8'lik, 6/8'lik

ve 8/8’lik usulün ardından 5/8’lik, 15/8’lik, 10/16’lık, 6/4’lük, 15/4’lük ve 14/16’lık usullerin 1 adet türküde kullanıldığı tespit edilmektedir. Türkülerin içinde serbest usul kullanılarak bestelenen 1 türkü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Çocuk gelin, Türkiye'de özellikle kırsal kesimde ve dolayısıyla Doğu Anadolu bölgesinde rastlanılan, tarihsel süreçte geçmişten günümüze süregelen toplumsal bir problemdir. Çocuk gelin problemi baz alınarak, toplumların önemli kültür ögelerinden ve iletişim araçlarında biri olan müziğin Türkiye dahilinde çocuk gelin problemindeki konumu önem taşımaktadır. Dolayısıyla, araştırmanın konusu çerçevesinde TRT Türk Halk Müziği repertuvarı incelenmiş, çocuk gelin problemine vurgu yapan, değinen türküler elde edilmiş ve bulgular bölümünde değerlendirilip yorumlamalarına yer verilmiştir.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen ve çocuk gelin figürünün işlenildiği tespit edilen toplam 113 türküye ulaşılmış ve türküler tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Türkülerin tablolaştırılmasında TRT Türk Halk Müziği repertuvar arşiv numarası, türkünün adı, makamı, usulü, ağzı ve bölgesi/yöresi bilgilerine yer verilmiştir. Elde edilen 113 türkü, kadın ağzı ve erkek ağzı türküler olarak ayrıştırılmıştır. Bu bağlamda kadın ağzı 113 türkü içinde 6 türkü bulunurken, erkek ağzı 106 türkü bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak kadın ve erkeklerin atışma biçiminde söylediği 1 adet türkü olduğu saptanmıştır. Erkek ağzı türkülerin kadın ağzı türkülere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkülerin bölgesi/yöresi incelendiğinde sözel içeriğinde çocuk gelin figürüne ait ifadeler yer alan türkülerin en fazla Sivas ve Erzurum yöresine (İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi) ait olduğu görülmüştür. Türkiye'de çocuk gelin problemine istatistiksel oranlar ışığında en fazla rastlanılan bölge Doğu Anadolu bölgesi ve kırsal kesimlerdir. Bu bağlamda çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen türkülerin çoğunlukla kırsal kesimden, özellikle Doğu Anadolu bölgesinden elde edilmesiyle istatistiksel oranlar ile örtüştüğü saptanmıştır.

Türkülerin hikayeleri ve müzikal özellikleri ele alındığında 113 türkü içinde, "Bağa Girdim Bağ Budanmış, Bir Güzel Ki On Yaşına Girince, Celal Bacada Yatıyor, Mardin Kapı Şen Olur, Mavi Kırep Başında" isimli 5 türkünün hikayesinin bulunduğu görülmüştür. Müzikal içerikleri bakımından türkülerde en sık karşılaşılan makamın

Hüseyni makamı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, 29 türkünün makamsal özelliğinin Hüseyni makamı olduğu saptanmıştır. Türkülerin usulleri değerlendirildiğinde en çok kullanılan usulün 9/8'lik usul olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda 9/8'lik usulün toplam 35 türkünün usul özelliğini oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

TRT Türk Halk Müziği repertuvarından elde edilen çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen kadın ağzı ve erkek ağzı türküler sözel içerikleri doğrultusunda incelenmiştir. Çocuk gelin figürüne vurgu yaptığı görülen yaş faktörü; küçük, körpe, ufak, bala, daylak ve ferik sözcüklerinin türkülerde geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek ağzı türkülerde yaş faktörü "on üç on dört yaşında/çağlarında, yârim on beş yaşında, on dört on beştir yaşı, alacağım yar seni de on altı da var mısın, on dört yaşında aklı başında, on üçünde yar sevdim" ifadeleriyle, küçük sözcüğü "evvelden de küçüktün şimdi gönlün büyüdü, küçük hanım, küçücükten yar sevdim, benim yârim çok küçük, yaşı küçük, yârim küçüktür cilve kutusu, küçük gelin, severler küçücüğü, yârim küçük çağlıdır, güçcüksün kahrın çekilmez, küçük yârim, küçük kız, küçüksün sevdiğim, küçük yavrum, küçük baldız" ifadeleriyle, körpe sözcüğü "senin gibi körpe, sevdiğim körpe, anası kızından körpe, körpe kuzu, hem güzel hem körpe" ifadeleriyle, ufak sözcüğü "daha ufacıksın" ifadesiyle, bala sözcüğü "balam, hurda bala Zeynep'im" ifadeleriyle, daylak sözcüğü "goca beyin daylak kızı gelin olmuş gidiyordu" ifadesiyle ve ferik sözcüğü "senin gibi ferik, kınalı ferik, ince ferik, taze ferik, feriğum" ifadeleriyle çocuk gelin figürünü işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek ağzı ürkülerin çocuk gelin figürünü aşk ve sevda konulu türkülerde işlediği elde edilmiştir. Yar/sevgili rolündeki kızın yaşının küçük (çocuk) olmasından kaynaklanan problemlerle de erkek ağzı türkülerde karşılaşılmıştır. Ek olarak, sözel içerikte direkt çocuk gelin figürüne değinmeyen fakat kendi yaşını dile getirerek yâri/sevgilisi olduğunu ifade eden erkek ağzı türkülere de rastlanmıştır. Bahsi geçen türkülerin çocuk damat figürü üzerinden çocuk gelin figürünü işlediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kadın ağzı türkülerde yaş faktörünün "on iki yaşımda gelin ettiler, bana dulluk yakışır mı daha on beş yaşındayım, gelin ettiler seni on dört yaşında, on beş yaşında iken beni evlendirdiler, evlendirdiler beni on üç on dört yaşına" ifadeleriyle ve küçük

sözcüğünün “naldırdım elimden küçük bacımı şen ol bacım yuvan şen olsun” ifadeleriyle çocuk gelin figürünü ele aldığı tespit edilmiştir. Türkülerin sözel içeriğinde yer alan gelin ettiler/evlendirdiler, dulluk ve yuvan şen olsun ifadeleri ışığında çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilmiştir. Kadın ağzı türkülerde erkek ağzı türkülerin aksine aşk ve sevda konulu türkülerin değil; yakarış, çaresizlik ve ağıt konulu türkülerin yer aldığı saptanmıştır.

Toplumsal cinsiyet ve roller çerçevesinde türkülerin sözel içerikleri değerlendirildiğinde, erkek ağzı türkülerde çocuk yaşta bir kızın yar/sevgili rolünü üstlenmesinde bir engel olmadığı; kızın güzelliğinin ve cilveli oluşunun yaşının önüne geçtiği görülmüştür. Kadın ağzı türkülerde ise kadını çocuk yaşta evliliğinin kendi tercihi olmadığı, evlendirildiği/gelin edildiği ve bu konuda söz hakkının olmamasından doğan yakarış ve ağıt konularını işlediği tespit edilmiştir. Erkek ağzı ve kadın ağzı türkülerin bu bağlamda birbirlerinden farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Erkek ağzı ve kadın ağzı türkülerin “Potinimin Tabanı” isimli türküde benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek ağzı bir türkü olan “Potinimin Tabanı” isimli türküde yer alan “küçüksün sevdiğim uymaz gelinlik sana” ifadeleri yer almaktadır. Erkeğin çocuk yaşta bir kızı yar/sevgili rolüne koyduğu fakat “uymaz gelinlik sana” ifadesiyle kızın yaşı gereği evlenemeyeceğini ifade ettiği görülmektedir. Dolayısıyla, “Potinimin Tabanı” isimli türkünü, çocuk yaşta evliliğin gerçekleştirilmemesi gerektiği konusunda kadın ağzı türkülerle ortak bir paydada birleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma, kadın ve müziği toplumsal cinsiyet ve roller üzerinden ele alırken; kadının toplum içinde yaşadığı problemlerden biri olan çocuk gelin figürünü temele yerleştirmektedir. Çocuk gelin ve müzik bağlamlı araştırmaların çoğaltılması, TRT Türk Halk Müziği repertuvarında çocuk gelin figürünün işlendiği tespit edilen türkülerin saha araştırması yapılarak hikayelerinin derlenmesi, TRT Türk Halk Müziği repertuvar türkülerine ek olarak repertuvar dışı çocuk gelin figürünün işlendiği türkülerin saha araştırması ile derlenmesi, çocuk gelin figürünün yanı sıra çocuk damat figürünün de içinde bulunduğu türkü çalışmalarının yapılması ve çocuk gelin ve çocuk

damat figürlerinin türküler içindeki söylem benzerlik ve farklılıklarının toplumsal cinsiyet ve roller üzerinden analizinin gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS), 2020. (2021, Mayıs). *İstatistiklerle Aile, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, 37251*. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251

Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. [Özel Sayı 2019], Ekev Akademi Dergisi (2019), 97-118.

Alkar, R. (2011). Müzik ve Toplumsal Cinsiyet "Farklı Kültürlerin Müzik Pratiklerinde Kadının Konumu". Karaburun Bilim Kongresi, İzmir.

Altıntaç, K., Çelik, H., Ekelik, M., Özkubat, I., Since, B., Yayıcı, G. (2014). Evlilik Mi? Şimdi Oyun ve Okul Zamanı. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi XVI. Öğrenci Sempozyumu P.2, Ankara.

Arslan, Y. (2018). Çocuk Gelin Evliliklerinde Suçu Gizleme Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma. Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), 4-17.

Atan, M. (2015). Radikal Feminizm: "Kişisel Olan Politiktik" Söyleminde Aile. The Journal of Europe - Middle East Social Science Studies, 1 (2), 1-21.

Avşar, S. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rolleri Bağlamında Tarihsel Rollerini Yitiren Erkekliğin Çöküşü: Küllerinden "Yeni Erkek"liğin Doğuşu. Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi, 3 (2), 224-241.

Aydemir, E. (2011). Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler. Ankara: USAK Yayınları.

Bala. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Balaban Salı, J. (2018). 6. Ünite Verilerin Toplanması. Şimşek, A. (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri içinde. (s. 135-161). E-ISBN: 978-975-06-2664-7, Erişim adresi: https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/ARY101U/ebook/ARY101U-12V1S1-8-0-1-SV1-ebook.pdf

Bindik, S. (2012). Sosyolojik Açıdan Kadınlarda Erken Yaşta Evlilik (Nevşehir İli Derinkuyu İlçesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Nevşehir.

Buz, S. (2009). Feminist Sosyal Hizmet Uygulaması. Toplum ve Sosyal Hizmet, 20 (1), 53-65.

Büyükyıldız, H. Z. (2004). Kültür Taşıyıcısı Olarak Türk Halk Müziği (TRT ve Özel Radyo Örnekleri). Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo – Televizyon – Sinema Anabilim Dalı, İstanbul.

Can, D. (2020, 25 Eylül). Vefat eden besteci eşinin kendisine yazdığı türküyü, gözyaşlarıyla dinliyor. DHA, Demirören Haber Ajansı, İzmir. Erişim adresi: https://www.dha.com.tr/gundem/vefat-eden-besteci-esinin-kendisine-yazdigi-turkuyu-gozyaslariyla-dinliyor-1790091

Ceylan, T. (2011). Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (1), 89-104.

Çapcıoğlu, İ., Çetin, K. (2020). Kavramsal Olarak Toplumsal Cinsiyete Kısa Bir Bakış. Talas, M. (Ed.), Toplumsal Cinsiyet içinde. (s. 3-25). Adıyaman: İksad Yayınevi. ISBN: 978-625-7139-80-9, Erişim adresi: https://iksadyayinevi.com/home/toplumsal-cinsiyet/

Çayci, M. Ş. (2014). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın; Cinsiyet Ayrımcılığının Kadın Ağzı Türkülerde İşlenişi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Anasanat Dalı, İstanbul.

Çetin, M. (2020). Toplumsal Bir Gerçeklik Olarak Çocuk Gelinler. Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi, (15), 107-122.

Daylak. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Demiral, A. (2017). Biyoiktidar Bağlamında; Toplumsal Cinsiyet, Queer Teori ve Sanata Yansımaları. Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Heykel Anasanat Dalı, Ankara.

Doğan Göksel, P. (2018). Çocuk Gelinlerin Erken Evlilik Süreçleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Manisa.

Doğum İstatistikleri, 2001-2020. (2021, Temmuz). *Dünya Nüfus Günü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, 37250.* Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2021-37250

Dökmen, Z. Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dundes, A. (2005). Folklor Nedir. (Çev. Aydın, G.). Milli Folklor, 17 (65), 127-129.

Ekici, A. (2018). Çocuk Gelin Olarak Evlilik Yapmış Kadınların Ruh Sağlığının Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, Gaziantep.

Erdal, T. (2011). Erkek Ağızlı Türkülerde Kadın İmajı. Folklor/Edebiyat Dergisi, 17 (65), 37-52.

Erdem, M. (2019). Yetişkin Kadın Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile Benlik Saygısının İlişki Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Programı, İstanbul.

Eroğlu, T. (2017). "Türkü Nedir?". Kesit Akademi Dergisi, (7), 78-91.

Ersöz, A. G. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rolleri. Gazi Türkiyat, 1 (6), 167-182.

Evgin, D., Caner, N., Küçük Öztürk, G., Calpbinici, P. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Erken Evlilik ve Çocuk Gelinler Hakkındaki Görüşleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11 (55), 480-489.

Evlenme İstatistikleri, 2002-2020. (2021, Temmuz). *Dünya Nüfus Günü, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, 37250.* Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2021-37250

Ferik. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Gezer Tuğrul, Y. (2018). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerine Nitel Bir Çalışma. Sosyoloji Notları, 2 (1), 2-38.

Giddens, A. (2008). Sosyoloji. (Çev. Özel, H., Sönmez, A., Mercan, Z., Yılmaz, İ., Rızvanoğlu, E., Sarı, M. A., Pala Güzel, Ş., Özcan, M.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2019). *2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA).* Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara.

Haşhaş, S. (2017). Geleneksel Türk Halk Müziğinde Yörelere Özgü Müzikal Kimlik Saptamaları 'Doğu Anadolu Bölgesi Örneği'. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Haymana, P., Kolburan, Ş. G. (2019). Kadınların İyilik Halinin Algılanan Toplumsal Cinsiyet Rolleriyle İlişkisi. Aydın İnsan ve Toplum Dergisi, 5 (1), 29-53.

Heziyeva, Ş. (2010). Tarihi Süreç İçinde Türkiye'de Âşıklık ve Âşıklık Geleneği. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, X (1), 81-89, İzmir.

İstanbullu, S., Göher Vural, F. (2017). Sayısal Veriler Işığında Türkülerde Kadın. Timur, V. (Ed.), Konya: Eğitim Yayınevi.

İstatistiklerle Gençlik, 2020. (2021, Mayıs). *Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, 37242.* Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242

Kara, N. (2006). Feminizm(ler)in Toplumsal Hareket Olarak Medyada Yansıma(ma)sı. Küresel İletişim Dergisi, (1), 1-33.

Karabulut, M., Tüfekçi, B. (2019). TRT Türk Halk Müziği Repertuvarına Kayıtlı Giresun Türkülerinin Makam ve Usul Özellikleri Açısından İncelenmesi. Zeitschrift für die Welt der Türken, 11 (1), 217-226.

Karakaş, G. (2016). Geleneksel Türk Sanat Müziğinin Türk Halk Müziğiyle Karşılaştırarak İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik ve Sahne Sanatları Anabilim Dalı, Adıyaman.

Kasapoğlu, M. A. (1994). Aile ve Kadın Araştırmaları İçin Yedi Temel Rol ve Statü. Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Araştırma Dergisi, 15 (0), 217-233.

Kayaçelebi, Ü. (2017, 23 Mart). Yaş destanı ve hacı Efdal. Van Bölge Gazetesi, Günlük Haber Gazetesi. Erişim adresi: https://www.bolgegazetesivan.com/yas-destani-ve-haci-efdal-makale,215.html

Keskin, F., Ulusan, A. (2016). Kadının Toplumsal Inşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (26), 47-68.

Kınacıgil, G. (2020). Ataerkillik ve Toplumsal Baskı: Gaziantep'te Dul Kadın Olmak. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Gaziantep.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15), 170-189.

Kocadaş, B. (2020). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kuramları. Talas, M. (Ed.), Toplumsal Cinsiyet içinde. (s. 27-92). Adıyaman: İksad Yayınevi. ISBN: 978-625-7139-80-9, Erişim adresi: https://iksadyayinevi.com/home/toplumsal-cinsiyet/

Körpe. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Köseli, A., Çelik, K. (2020). Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü Yaklaşım. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Ankara.

Kutlu, A. (2020). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 3 (1), 57-71.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (Çev. Akınay, O., Kömürcü, D.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Naiman, J. (1988). Marksizim ve Feminizm İki Ayrı Kuram. (Çev. Özkal, S.). İstanbul: Amaç Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 1985).

Oğuz, Ö. (2007). Folklor ve Kültürel Mekân. Milli Folklor, 19 (76), 30-32.

Orçun, E. (2019). Türkiye'de Feminizm ve Feminist Kadın Sanatçıların Performans Sanatına Yönelik İşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim ve Baskı Sanatları Anabilim Dalı, Giresun.

Önalan, U. (2021). Geleneksel Türk Halk Müziği Eğitiminde Âşıklık Geleneğinin Yer Alma Durumunun İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Erzurum.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1), 323-343.

Özdemir, Ö. (2017). İki Sistemli Kuram Olarak Sosyalist Feminizm. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (2), 395-414.

Özsöz, C. (2008). Kültürel Feminist Teori ve Feminist Teorilere Giriş. Sosyoloji Notları Dergisi. (6), 51-55.

Öztürk, K. (2019). Şarkışla Yöresi Kadın Ağzı Türkü Yakma ve Söyleme Gelenekleri. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik ve Sahne Sanatları Anabilim Dalı Performans Yüksek Lisans Programı, Ankara.

Paşaoğlu, S. (2009). Müzik Kültüründe Sözlü ve Yazılı Aktarım. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), 143-159, Edirne.

Pekel, E. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadının Çalışma Hayatındaki Konumu. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (01), 30-39.

Pelikoğlu, M. C. (2007). Mesleki Müzik Eğitiminde Geleneksel Türk Halk Müziği Dizilerinin İsimlendirilmesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

Randolph, J. J. (2018). Tez Yazımı İçin Bir Alanyazın Taraması Kılavuzu. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 29 (2), 251-264. DOI: 10.17123/atad.488183

Repertükül. (t.y.). Mardin Kapı Şen Olur. Erişim adresi: https://www.repertukul.com/MARDIN-KAPI-SEN-OLUR-2200

Rol. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Sağlam Akfırat, Emine. (2022, 18 Şubat). Yücel Paşmakçı-9: 'Derleme için duyguları paylaşman gerekir'. Erişim adresi: https://www.aydinlik.com.tr/haber/yucel-pasmakci-9-derleme-icin-duygulari-paylasman-gerekir-211431

Sahtiyancı Öztarhan, E. (2006). İyi Kızlar / Kötü Kızlar: Günümüz Amerikan Kadın Romanında Cinsel, Etnik ve Sınıf Kimlikleri. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İzmir.

Sallan Gül, S., Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi. [Özel Sayı 1], Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (42), 181-198. DOI: 10.30794/pausbed.803182, Denizli.

Sevim, A. (2005). Feminizm. İstanbul: İnsan Yayınları.

Slaterry, M. (2014). Sosyolojide Temel Fikirler. (Çev. Balkız, Ö., Demiriz, G., Harlak, H., Özdemir, C., Özkan, Ş., Tatlıcan, Ü.). Bursa: Sentez Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 1991).

Sözer, V. (1986). Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi A-L. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sözer, V. (1986). Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi M-Z. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Süren, A. (2021). Üçüncü Dalga Feminizm'in Türkiye'ye Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Ardahan.

Şad, S. N., Özer, N. ve Atli, A. (2019). Psikolojide Tematik Analizin Kullanımı. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7 (2), 873-898.

Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. Akademik Hassasiyetler, 3 (5), 163-175.

Topuz, S. K, Erkanlı, H. (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi. Alternatif Politika Dergisi, 8 (2), 300-321.

Tür, Ö., Aydın Koyuncu, Ç. (2010). Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları. Uluslararası İlişkiler, 7 (26), 3-24.

Türkiye Kültür Portalı. (2020, 30 Haziran). Celal Oğlan Türküsü ve Hikayesi – Yozgat. Erişim adresi: https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/yozgat/kulturatlasi/celal-oglan-turkusu-ve-hikayesi

UNICEF. (2021). COVID-19: Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesinde Kaydedilen İlerlemeye Bir Tehdit. *COVID-19: A Threat To Progress Against Child Marriage,* New York.

Uyar, B. (2016). Türk Makam Müziği Usulleri İçin İnteraftif Eğitim Aracı. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ses Teknolojileri, İstanbul.

Ülken, H. Z. (1969). Sosyoloji Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ünal, B. (2017). Türk Sinemasında 2010 Sonrası Filmlerde Çocuk Gelin Temsili. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı, Eskişehir.

Vargel Pehlivan, P. (2016). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye'de Gündüz Kuşağı Programlarında Kadın Temsili. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. Istanbul Journal of Sociological Studies, 0 (35), 29-56, İstanbul.

Wells, C. (1972). Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası. (Çev. Onur, E.). İstanbul: Remzi Kitabevi. (Orijinal yayın tarihi, 1971).

Yaman Öztürk, M. (2012). Ataerki: Bir Kavramın Yeniden İnşası "Eski" Ataerki'den Ataerkil Kapitalizme. Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 10 (38), 72-115.

Yaman, M. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mi, Ataerki Mi? Toplum ve Hekim Dergisi, 31 (3), 226-229.

Yeşilyurt, R. (2021). Geleneksel Türk Halk Müziğinde Yörelere Özgü Müzikal Kimlik Saptamaları 'Ege Bölgesi Örneği'. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Yıldız, D., Poyraz, T. (2020). Sosyo-Demografik ve Sosyo-Kültürel Bağlamda Erken Evlilikler: Çocuk Gelinler ve Çocuk Damatlar. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2020 (32), 159-186.

Yıldız, N., Avcı, H. (2014). Erken Evliliklerin Toplumsal Meşruiyeti: Nitel Bir Çalışma. DİTAM ve KAMER Araştırma Raporu.

Yiğit, T. (2017). Erken Evlilik Sonrası *'İmkansız'* Bir Yaşam. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5 (41), 134-151.

Yöre, S. (2000). Uluslararası Sanat Müziğinde Halk Müziğinin Etkisi. Orkestra, 38 (310), 37-43.

Yücetoker, İ., Bahar, M. (2015). Cumhuriyet Döneminde Şiir ve Müzik: Âşıklık Geleneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 1-16, Afyonkarahisar.

Yüksel, H., Yüksel, M. (2014). Çocuk İhmali ve İstismarı Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler Gerçeği. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (2), 1-24.

TRT THM Repertuvarında Çocuk Gelin Figürünün İşlendiği Türkülerin Künyesi

Açıl Ey Ömrümün Varı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4718.

Ağ Elime Mor Kınalar Yaktılar. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 7.

Ağlarım İçin İçin. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3805.

Ak Enteri Geyme Dedim. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3811.

Aksaray'a Gide Gele Yoruldum. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3900.

Al Mendilim Kaldı Kaya Başında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2765.

Allı Yazma Başında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1560.

Alt'Aydır Dağ Dağ Gezerim. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 946.

Antalya'nın Mor Üzümü. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1396.

Ardahan'ın Yollarında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 407.

Asmanın Tepesinde. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3060.

Aşşahdan Gelirem Yüküm Eriktir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1416.

Aydın'dan Gel Aydın'dan. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 5040.

Ayna Astım Meşeye. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 65.

Bağa Girdim Bağ Budanmış. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 517.

Bağdat'tan Gelemedim. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4076.

Bahçalarda Kum Darı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 72.

Bahçelerde Hıyar (Name Gelin). TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2652.

Başında Altın Para. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2682.

Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1363.

Ben Meylimi Üç Güzele Düşürdüm. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4272.

Bir Güzel Ki On Yaşına Girince. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 527.

Biz Hepimiz Üç Kardaş. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 138.

Bu Babamın Evidir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2274.

Bülbül Yuvan Yıkıldı Mı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4811.

Celal Bacada Yatıyor. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3044.

Çaktılar Çakmak Taşını. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 709.

Çattılar Gazan Daşını. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3552.

Çenende Tut Kelimeyi. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2916.

Çınallar Deresine Taş Köprü Kurulacak. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 533.

Dam Üstünde Çul Serer. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 646.

Damda Bacaları Adam Sanırdım. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 77.

Dedim Gız Yaşın Nedir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 995.

Değirmenin Bendine. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 652.

Dereler Gölgelendi. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2003.

Derelerin Derini. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4371.

Diyarbakır Düzdedir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2491.

Dut Dibine Yaslanırlar. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3057.

Ekin Ektim Çöllere. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3950.

Ekin Ektim Çöllere. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1793.

Ekin Ektim Çöllere. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 179.

Ektiğim Yonca. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1285.

Elif Çıkmış O Damın Başına. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2714.

Elif Gızının Da Mendiline Mestine. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3540.

Elinde Çıngıl Orak. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1008.

Elli Değil Atmış Değil Yüz Değil. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4525.

Erzurum'un Dağında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3229.

Ev Yaptırdım Pelitden. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4357.

Evleri Taş Başında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2196.

Evlerinin Önü Yaldız Piyade. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1574.

Evlerinin Önü Yoldur. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1296.

Evlerinin Önü Yoldur Yolaktır. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2188.

Evlerinin Önü Yonca. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1107.

Evrenköy'ün Alt Yanında Dermeni. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 5193.

Garlı Dağın Öte Yüzüne. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1725.

Gatıranlar Gatıranlar. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3966.

Gemideyim Gemide. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1084.

Geminin İçineyum. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1817.

Gide Gide Yoruldum. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 677.

Gülüm Seni Alır Dağa Kaçarım. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3634.

Hanc'Osman'ın Avlusunda Kum Kaynar. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 458.

Hatçem Gider Garataşa Aşağı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3314.

Hazelidir Deli Gönül Hazeli. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4790.

İndim Çayırı Biçmeye. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1164.

Kalk Gidağın Şıh Bağına Gazele. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1927.

Kar Mı Yağmış Şu Harput'un Başına. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2724.

Kar Yağayi Yağayi. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4016.

Kara Duta Yaslandım. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1918.

Kara Tavuk Cücüğü. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 695.

Kemençemin Telleri. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 117.

Kırmızılım Tutam Tutam. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1979.

Kırmızısı Başındadır. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 744.

Kız Pınar Başında Desti Doldurur. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 372.

Konma Bülbül Konma Nergiz Daline. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 464.

Mardin Kapı Şen Olur. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2200.

Martinim Atılmıyor. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1747.

Mavi Kırep Başında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1051.

Merdivenden İnerken. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 12.

Nasip Olsa Gine Gitsem Yaylaya. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 309.

Nazilli'nin Hanları. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2014.

Nazındandır Nazından. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2546.

Neşelidir Deli Gönlüm Neşeli. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3157.

Oduncular Dağdan Odun İndirir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1197.

Oy Zalutların Alçağı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3392.

Pencereden Taş Gelir. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1549.

Penceresi Mavi Boya. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 326.

Pınara Vurdum Kazmayı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 837.

Portakalım Tekerlendi. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1480.

Potinimin Tabanı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3287.

Sabah İle Sabah İle. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1504.

Sayide'm Otur Yanıma. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2042.

Seherde Bir Bülbül Öter Yarın Bağında. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 604.

Sendeki Kaşlar Bende De Olaydı. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1238.

Sevdi Gönül Bir Püseri. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 5092.

Söğüdün Yaprağı Narindir Narin. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1653.

Şemsiyemin Ucu Baston. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4916.

Şu Dağlar Tepe Tepe. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3120.

Şu Karşıdan Yar Geliyor. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1483.

Şu Oltu'nun Taşını. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1690.

Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3385.

Tarlada Bostan Olur Mu. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3309.

Tebriz Üstü Maraga. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3531.

Tosya'dan Geliyor Pirinci. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3598.

Ufak Altının Dizisi. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4421.

Üç Kuşuduk Uçar İdik Havada. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 1802.

Yamacımdan Gelen Küçücük Gelin. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 3599.

Yastığı Kuş Tüyünden. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2354.

Yayladan Gelirim Yüküm Üzümdür. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 82.

Yayladım Koyunu. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2355.

Yeri Yeri Küsmüşem Sennen. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 4162.

Yürüdük Edirne'den. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 5148.

Zeynep Mende Ne Goydu. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 5230.

Ziliflerin Tutam Tutam. TRT THM Repertuvar Arşiv No: 2371.

EKLER

EK-1: ETİK KURUL ONAY BİLDİRİMİ

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : **04.05.2023**
TOPLANTI SAYISI : **10**
KARAR SAYISI : **254**

Üniversitemiz Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM**'in danışmanlığını, **Sena DEMİRCİ**'nin araştırmacılığını üstlendiği, *"Türk Halk Müziğinde Çocuk Gelin Figürü"* konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucuya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Kurul Başkanı

Başkan **Prof. Dr.** **Hilmi DEMİRKAYA**	**Başkan Yrd.** **Prof. Dr.** **Sibel MEHTER AYKIN**	**Üye** **Prof. Dr.** **Ebru İÇİGEN**
Üye **Prof. Dr.** **Nurşen ADAK**	**Üye** **Prof. Dr.** **Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM**	**Üye** **Prof. Dr.** **Taner KORKUT** **(görevli)**
Üye **Prof. Dr.** **Gökhan AKYÜZ**		

EK-2: ETİK BEYANI

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı,

beyan ederim.

29/05/2023

Sena DEMİRCİ

EK-3: TEZ ORJİNALLİK RAPORU

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Türk Halk Müziğinde Çocuk Gelin Figürü

Yukarıda başlığı verilen Tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
04/05/2023	127	24441	29/05/2023	%9	1

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (29/05/2023)

Sena DEMİRCİ

Öğrenci No: 202053001002

Anabilim Dalı: Müzik

Program (İşaretleyiniz)

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

(Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM, İmza)

EK-4: Master's/Proficiency in Art/PhD

AKDENİZ UNIVERSITY

Institute of FineArts

Title: The "Child Bride" Image in Turkish Folk Music

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows.(Bibliography excluded)

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
04/05/2023	127	24441	29/05/2023	%9	1

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtainingand Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not includeany form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I acceptall legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (date 29/05/2023)

Student No.: 202053001002

Sena DEMİRCİ

Department: Music

Master's	Proficiency in Art	PhD	Integrated Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

(Prof. Dr. Sibel PAŞAOĞLU YÖNDEM, Signature)

EK-5: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

☒Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 6 ay ertelenmiştir. (2)

☐Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

29/05/2023

İMZA

Sena DEMİRCİ